

časopis pre výskum slovenského jazyka

Z OBSAHU

S. Ondrejovič, Slovenský jazykovedec Henrich Bartek (1907 – 1986) I.

DISKUSIE A ROZHLEDY

J. Findra, Jazyk v komunikácii: dynamika vývinu, či ohrozenie? ■
L. Dvonč, *Schneider-Trnavský*

SPRÁVY A RECENZIE

Správa o činnosti Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV.
M. Považaj ■ Kvantita v spisovnej slovenčine a v slovenských
nárečiach. M. Fedák – M. Medňanská ■ Listy Ľudovíta Štúra
IV. Dodatky. J. Horecký ■ ŠTEFÁNIK, J.: Jeden človek, dva
jazyky. M. Medňanská

KRONIKA

Životné jubileum docenta Štefana Švagrovského. P. Žigo

ROZLIČNOSTI

SLOVAK ACADEMIC PRESS, spol. s r. o., Bratislava

SLOVENSKÁ REČ

časopis
pre výskum
slovenského jazyka

orgán
Jazykovedného ústavu
Ludovíta Štúra
Slovenskej akadémie
vied

HLAVNÝ REDAKTOR
Slavomír Ondrejovič

VÝKONNÁ REDAKTORKA
Monika Koncová

REDAKČNÁ RADA
Ján Bosák, Klára Buzássyová, Juraj Dolník, La-
dislav Dvonč, Ján Findra, Eugen Jóna, Monika
Koncová, Rudolf Krajčovič, Milan Majtán, Jozef
Mlacek, Slavomír Ondrejovič, Matej Považaj,
Ivor Ripka, František Ruščák, Ján Sabol, Daniela
Slančová

REDAKCIA
813 64 Bratislava, Panská 26

OBSAH

ŠTÚDIE A ČLÁNKY

S. Ondrejovič, Slovenský jazykovedec Henrich Bartek
(1907 – 1986) I.
.....
65

DISKUSIE A ROZHLEDY

J. Findra, Jazyk v komunikácii: dynamika vývinu, či ohro-
zenie?
.....
91
L. Dvonč, *Schneider-Trnavský*
.....
107

SPRÁVY A RECENZIE

Správa o činnosti Jazykovedného ústavu Ludovíta Štúra SAV.
M. Považaj
.....
111
Kvantita v spisovnej slovenčine a v slovenských nárečiach.
M. Fedák – M. Medňanská

.....
116
Listy Ludovíta Štúra
IV. Dodatky. J.
H o r e c k ý.....

.....
119
ŠTEFÁNIK, J.: Jeden
človek, dva jazyky.
M. Medňanská

.....
121

SLOVENSKÁ REČ

ROČNÍK 66 – 2001
ČÍSLO 2

KRONIKA

Životné jubileum docenta Štefana Švagrovského. P. Ž i g o.....
.....
124

ROZLIČNOSTI

Pätoritý skok. J. J a c k o.....
.....
127

Slavomír Ondrejovič

SLOVENSKÝ JAZYKOVEDEC HENRICH BARTEK (1907 – 1986) I.

Ondrejovič, S.: Slovak linguist Henrich Bartek (1907 – 1986) I. Slovenská reč, 66, 2001, No. 2, pp. 65. (Bratislava)

The paper deals with the work of Dr. Henrich Bartek who is one of the most outstanding representative of the twentieth century Slovak linguistics. H. Bartek had developed himself as purist, but in several aspects he crossed over the principles of so-called prohibitory purism.

H. Bartek was the chief opponent of the Slovak Orthographic Rules in the year 1931; within the scope of Czech and Slovak theory of both languages unification, the rules aimed at bringing together the Czech and the Slovak languages. Being the founder as well as the editor of the periodical Slovenská reč, he played an important role in the field of research, mainly in stabilization of the Slovak language standard norm. His historical research studies are also of a great importance.

H. Bartek emigrated in the year 1945 (Austria, Italy, Germany). In exile journals he continued to publish linguistic papers, especially from the field of historical Slovak (Slavic) and Bavarian language relations.

Pred pätnástimi rokmi skonal v plattlinskej nemocnici jeden z najvýraznejších predstaviteľov slovenskej lingvistiky 20. storočia Henrich Bartek. Ani dnes, keď vstupujeme do nového storočia, ba tisícročia, nemáme jeho účinkovanie a dielo detailnejšie zhodnotené. Nepochybne to má na svedomí predovšetkým jeho emigrácia do zahraničia v r. 1945, keď spálil za sebou všetky mosty, ktoré ho spájali so starou vlasťou. Navyše bol to predstaviteľ puristického hnutia, ktoré v odborných kruhoch zväčša nemá dobrú povest'. Zrejme aj preto záujem o túto postavu v nasledujúcom období bol iba vlažný, hoci purizmus v istých obdobiach môže prebrať na seba i historickú úlohu. Nemožno však zabudnúť najmä na to, že aj keď H. Bartek bol vedúcou osobnosťou puristického hnutia, dokonca hlavou všetkých puristov 30. a polovice 40. rokov 20. storočia na Slovensku, svojich súkmeňovcov prevyšoval práve o spomínanú hlavu.

Hoci je teda pravda, že obraz H. Barteka v slovenskej jazykovede po jeho odchode do emigrácie bledol čoraz viac, v poslednom čase sa začína naplňať živšími farbami. Každého bádateľa, ktorý chce pridať do portrétu ďalšie farby a nechce sa pritom dopustiť nových skreslení, čaká však pri jeho portrétovaní značná komplikácia: kontroverznosť tejto postavy. Henrich Bartek sa radí, ako sme už povedali, medzi puristov a ako taký má na svedomí aj prohibítívne zaobchádzanie s jazykom a možno aj oné „puristické dedičstvo“ prítomné i v dnešnom jazykovednom myslení, nemožno však obísť ani jeho nesporné a ťažko popierateľné pozitíva a plusy. Zaslúžil sa o poznanie slovenského jazyka, zohral pozitívnu úlohu v zápasoch o podobu novodobých pravidiel slovenského pravopisu – a čo je v našej situácii obzvlášť hodné pozornosti – bol zakladateľom a redaktorom prvých ročníkov nášho časopisu Slovenská reč.

Dielo H. Barteka¹ nie je spracované ani bibliograficky. Tento kedysi čelný predstaviteľ slovenskej jazykovedy a plodný autor nemá svoje miesto ani v podrobných bibliografických súpisoch L. Dvonča, i keď sa v nich odtláčajú aj súpisy či „súpisky“ omnoho menej významných autorov. Toto takmer biele miesto na mape slovenskej jazykovednej historiografie a bibliografie sme sa pokúsili zaplniť zostavením – pokiaľ to bolo v našich silách – úplného súpisu jeho prác. Môže to pomôcť pri ďalších sondách a pokusoch o postihnutie tejto osobnosti i jej komplexného zhodnotenia, ktoré na slovenskú jazykovedu ešte len čaká.

¹ Meno Henricha Barteka pri používaní v nepriamych pádoch a odvodených tvaroch kolíše. Vyskytuje sa v podobách Barteka i Bartka, Bartekov i Bartkov, s Bartekom i s Bartkom. Dávame prednosť podobám s vkladným *e* (podobne ako je to pri priezvisku Hudec – Hudeca) vychádzajúc aj z vlastnej autorskej skúsenosti, keď redakcia v jednom z našich článkov vytvorila na základe takýchto nepriamych tvarov nominatívnu formu Bartko. Frapantným príkladom je aj jubilejný článok jeho osobného priateľa J. Okáľa, ktorého podnadpis znie K sedemdesiatke prof. dr. Henricha Bartku (Okáľ, 1978). Zrejme k tomu došlo takisto zásahom redakcie.

Bibliografia Henricha Barteka za roky 1926 – 1965, ktorú vkladáme do tohto článku, sa člení na dve výrazné časti, na a) bibliografiu jeho prác zo slovenského obdobia (1926 – 1945) a na b) bibliografiu prác z nemeckého obdobia jeho účinkovania (1946 – 1965). Od r. 1965 sme nezistili nijakú pôvodnú publikovanú prácu H. Barteka, aj keď sa bezpochyby naďalej až do svojej smrti v r. 1986 venoval jazykovednému výskumu.

Bibliografia Henricha Barteka

Medzi položkami v bibliografii Henricha Barteka uvádzame aj tie menšie príspevky z oblasti praktickej jazykovej kultúry v Slovenskej reči, ktoré nie sú podpísané ani ošifrované. V súlade s L. M. Jánskym (1939/40) ich autorstvo pripisujeme H. Bartekovi, hlavnému a zodpovednému redaktorovi Slovenskej reči, vzhľadom aj na to, že šifry sa v týchto rubrikách používajú najmä vtedy, keď ich spracovali iní autori. Viaceré z uvedených poznámok nachádzame v rovnakých formuláciách u H. Barteka i na iných miestach, kde svoje autorstvo šifrou alebo podpisom aj označil. Na rozdiel od obvyklého postupu pri uvádzaní krátkych príspevkov tohto druhu ich neradíme podľa strán výskytu v jednotlivých číslach časopisov, ale uvádzame ich v abecednom poradí. Sme presvedčení, že sa tým dosahuje väčšia prehľadnosť a operatívnosť pri hľadaní jednotlivých slov uprostred veľkej skupiny jazykových poučení. V druhej časti textu odkazujeme na položky z tejto bibliografie, ale aj na doplnujúcu literatúru, ktorú pripájame na koniec štúdie.

1926

Aký bol pomer Záborského k štúrovcom. – Slovenský národ, 2, 6. 6. 1926, č. 125, s. 4.

1930

Maďarské *gy* a slovenské *dz*. In: Bratislava, 4, 1930, 152 – 154.

Kapitoly z dejín slovenského hláskoslovía. In: Sborník Matice slovenskej, 8, 1930, s. 130 – 134.

Ochotnícke divadlá a divadelná reč. – Naše divadlo, 3, 1930, č. 6, s. 93 – 94.

Ako získať dostatok priestorov. – Naše divadlo, 3, 1930, č. 48, s. 48.

Pred divadelnými závodmi v Banskej Bystrici. – Naše divadlo, 3, 1930, č. 6, s. 73.

Je kríza aj v ochotníctve u nás? – Naše divadlo, 3, 1930, č. 7, s. 101 – 102.

H. Rostworowski. – Naše divadlo, 3, 1930, č. 7, s. 105; č. 9, s. 105.

André Maurois: Filip Marcenat a jeho dve ženy. Turčiansky Sv. Martin, Matica slovenská. – Slovenské pohľady, 46, 1930, s. 573 – 574 (ref.).

Dve spomienkové knižky o Mistralovi (Mistral, Frédéric: Glosses sur Maillane et Mistral. Paris 1930). – Slovenské pohľady, 46, 1930, č. 10, s. 719 (ref.).

Osuský, Š.: La Tchécoslovaquie dans l' Europe de demain. – Slovenské pohľady, 46, 1930, s. 719 – 720 (ref.).

Bednár, T.: Učebnice francouzštiny pro dospělé. Brno 1930. – Sborník Spolku profesorov Slovákov, 10, 1930/31, č. 1, s. 18 – 19 (ref.)

1931

- Le passage de *g* a *h* en slovaque. – Revue des études slaves, *11*, 1931, s. 40 – 49. (Le passage de *g* a *h* en slovaque, par Henri Bartek. Imprimerie national 1931. 9 s. – odtlačok)
- Vetný a slovný prízvuk. – Naše divadlo, *4*, 1931, č. 4, s. 58 – 60.
- Pravidlá slovenského pravopisu. – Slovenské pohľady, *47*, 1931, s. 579 – 586.
- Reakcia: Vážný, V.: O úradných matičných Pravidlách slovenského pravopisu. – Slovenský denník, *14*, 14. 10. 1931, č. 236; *15*, 10. 1931, č. 237.
- Reakcia: Vážný, V.: Pravidlá slovenského pravopisu (Odpoveď na článok Henricha Bartka v 9. čísle Slovenských pohľadov 1931, s. 579 – 586). Sborník Matice slovenskej, *9*, 1931, s. 1 – 38.
- O reforme slovenského pravopisu. – Elán, *2*, 1931, č. 2, s. 4 – 5.
- Oživenie literárnej reči slovenskej. – Elán, *2*, 1931, č. 4, s. 3.
- Ešte o spisovnej reči slovenskej. – Elán, *2*, 1931, č. 8, s. 4 – 5.
- Kocúrkovská história. – Národné noviny, *62*, 24. 10. 1931, č. 230, s. 3 (odmietanie obvinenia zo sabotovania práce J. Škultétyho pri tvorbe nových Pravidiel slovenského pravopisu).
- Strach pred Amerikou vo Francúzsku. – Slovenské pohľady, *47*, 1931, s. 55 – 59.
- Anketa o Matici slovenskej. – Národné noviny, *62*, 20. 5. 1931, č. 57, s. 1 – 2. (polemika s názormi V. Vážneho uverejnenými v májovom čísle Politiky o činnosti Matice slovenskej).
- Budúcnosť slovenčiny. – Národné noviny, *62*, 3. 4. 1931, č. 40, s. 2 – 3.
- Lekcia Maďarom. – Národné noviny, *62*, 6. 5. 1931, č. 52, s. 1.
- Slovenské národné divadlo na zlej ceste. – Naše divadlo, *4*, 1931, č. 7, s. 102 – 103.
- Autorské práva a ochotníci. – Naše divadlo, *4*, 1931, č. 8, s. 124 – 125.
- Činohra Slovenského národného divadla na slovenskom vidieku. – Slovenské pohľady, *47*, 1931, č. 6 – 8, s. 501 – 500.
- Divadelná družina ÚSOD. – Naše divadlo, *4*, 1931, č. 2, s. 20.
- Ochotnícky repertoár. – Naše divadlo, *3*, 1931, č. 2, s. 30 – 31.
- Divadlo a stredná škola. – Sborník Spolku profesorov Slovákov, *10*, 1930/1931, s. 91 – 93.
- Po bansko-bystrických divadelných závodoch. – Naše divadlo, *4*, 1931, č. 3, s. 33 – 38.
- Po prešovských závodoch. – Naše divadlo, *4*, 1931, č. 5 – 6, s. 66 – 70.
- Ešte o pravidlách slovenského pravopisu. – Slovák, *13*, 20. 10. 1931, č. 237; *25*, 10. 1931, č. 242.
- Jozef Zubatý. – Národné noviny, *62*, 25. 3. 1931, č. 36, s. 1 – 2.
- Beblavý, P.: Jánošík. – Slovenské pohľady, *47*, 1931, s. 68 (rec. o formálno-pravopisnej stránke diela).
- Činohra Slovenského národného divadla na slovenskom vidieku. – Slovenské pohľady, *47*, 1931, s. 501 – 505.
- Kupujte divadelné hry. – Naše divadlo, *4*, 1931, č. 9 – 10, s. 158 – 159.
- Krivá štatistika o zájazde SND. – Národné noviny, *62*, 20. 6. 1931, č. 70, s. 2 – 3.
- Študentské divadelníctvo. – Luk, *2*, 1931, č. 4, s. 75 – 76.
- Preklady. – Slovenské pohľady, *47*, 1931, s. 512 – 513.
- Stodola, I.: Jožko Púčík a jeho kariéra. – Slovenské pohľady, *47*, 1931, s. 592 (rec.).
- Hurban, V. K.: Zem. – Slovenské pohľady, *47*, 1931, s. 592 (rec.).
- Čietek, J.: Slovenská prítomnosť literárna a umelecká. Red. J. Smrek. Praha, Mazáč 1931. – Slovenské pohľady, *47*, 1931, s. 795 – 799 (rec.).

- Zasa kniha proti nám (Csikav, P.: *L' Europe centrale économique et sociale*. Paris 1931). – *Národné noviny*, 62, 1. 4. 1931, č. 39, s. 2.
- Hodža, M.: Články, reči, štúdie. – *Slovenské pohľady*, 47, 1931, s. 50 – 53 (ref.).
- Prehľad nových slovenských revuí. – *Slovenské pohľady*, 47, 1931, č. 5, s. 336 – 338.

1932

- Výslovnosť niektorých dvojhlások. – *Slovenská reč*, 1, 1932/33, s. 4 – 6.
- O zjednodušení množného čísla l-ového participia. – *Slovenská reč*, 1, 1932/33, s. 56 – 57.
- Pravopis, spisovná reč a stredná slovenčina. – *Slovenská reč*, 1, 1932/33, s. 121 – 124.
- Tézy pražského lingvistického krúžku. – *Slovenská reč*, 1, 1932/33, s. 124 – 126.
- Eudovít Štúr, ochranca dobrej slovenčiny. – *Slovenská reč*, 1, 1932/33, s. 130 – 132.
- O spojkách *ač* a *ačkol'vek*. – *Slovenská reč*, 1, 1932/33, s. 193 – 195.
- Na okraj Krčméryho článku. – *Národné noviny*, 63, 16. 7. 1932, č. 82, s. 3 (odpoveď na článok Š. Krčméryho v *Lidových novinách* (15. 7. 1932), v ktorom Krčméry bráni V. Vážneho).
- Stanislav, J.: *Liptovské nárečia*. Turčiansky Sv. Martin, Matica slovenská 1932. – *Slovenské pohľady*, 48, 1932, s. 738 – 742 (rec.).
- Stanislavova reakcia: Odpoveď dr. Bartkovi na recenziu knihy o slovenských nárečiach. – *Slovenské pohľady*, 48, 1933, s. 738 – 742 (uverejnené aj v: *Prúdy*, 17, 1933, s. 237 – 238). K poznámkam dr. Bartka na moju odpoveď. – *Slovenské pohľady*, 49, 1933, s. 55 – 57; 117 – 120.
- Pražský lingvistický kroužek. *Spisovná čeština a jazyková kultura*. Praha, Melantrich 1932. – *Slovenské pohľady*, 48, 1932, s. 746 – 749 (rec.).
- Ochotnícka dramaturgia (Chaloupka, A. *Ochotnícká dramaturgie*. Praha 1931. – *Naše divadlo*, 5, 1932, č. 1 – 2, s. 16 (ref.).
- Desať povojnových ročníkov nášho časopisu. – *Slovenské pohľady*, 48, 1932, s. 51 – 52 (správa o Slovenských pohľadoch).
- Slovenská reč. – *Slovenské pohľady*, 48, 1932, s. 751 – 752 (správa o novozaloženom časopise).
- Časopis pro slovenskou filologii. – *Lidové noviny*, 31. 3. 1932, s. 9 (správa o založení Slovenskej reči).
- Slovenčina na univerzitách. – *Slovenská reč*, 1, 1932/1933, č. 2, s. 48.
- Slovník jazyka slovenského. – *Elán*, 3, 1932/1933, č. 9, s. 1 – 2.
- V. Flajšhans o slovenčine. – *Národné noviny*, 65, 30. 5. 1932, č. 66, s. 4 (polemika s článkom V. Flajšhansa (*České slovo*, 5. 6. 1932), v ktorom autor tvrdí, že slovenčina je československým nárečím).
- Časopis Politika o slovenčine. – *Slovenská reč*, 1, 1932/1933, s. 72.
- Jaroslav Vlček a bohemizmy v slovenčine. – *Slovenská reč*, 1, 1932/1933, s. 228 – 229.
- Divadelné starosti. – *Naše divadlo*, 5, 1932, č. 3, s. 33 – 34.
- Divadlo v Banskej Bystrici ohrozené. – *Národné noviny*, 63, 9. 1. 1932, č. 4, s. 2 – 3.
- Nedemokratické spôsoby. – *Naše divadlo*, 5, 1932, č. 1 – 2, s. 29 – 30.
- Desať rokov ochotníckej práce. – *Naše divadlo*, 5, 1932, č. 5 – 6, s. 65 – 66.
- Pravidlá slovenského pravopisu. – *Kultúra*, 4, 1932, č. 4, s. 246 – 258; č. 5, s. 356 – 370; č. 6, s. 439 – 447.

Robotník o spisovnej slovenčine. – Slovenská reč, I, 1932/33, s. 47 – 48. – Slovenčina na univerzitách (s. 48). – Dr. I. Déer o slovenčine (s. 48). – Slovenskí profesori za práva slovenčiny (s. 71 – 72). – † Jiří Polívka (s. 166). – Revízia Pravidiel slovenského pravopisu (s. 166). – Jozef Zubatý a slovenčina (s. 166). – Ako hľadel S. Czambel na svoju prácu (s. 166 – 167). – Liptovské nárečia (s. 167). – Jazykoveda na Slovensku (s. 167). – Pravopisný poradca (s. 167). – Syntetické splynutie slovenčiny s češtinou (s. 167 – 168). – Slovník inojazyčný (s. 168). – Obrana Štúrovej jazykovedy (s. 168). – Naši ministri a slovenčina (s. 168). – Z jazykovedeckého odboru Matice slovenskej (s. 191). – Súpis slovenskej literatúry pre mládež (s. 191 – 192). – Aj toto je slovenčina (s. 162). – Žalostný zjav (s. 192). – S. Czambel o slovenčine v ev. cirkvi (s. 238 – 240). – Slovenská krajina (s. 240). – Slovenčina v českých časopisoch (s. 240).

Agent. – Slovenská reč, I, 1932/33, s. 189. – Ako písať cudzie miestne mená a priezviská? (s. 39). – Ako vyslovovať skupiny *le, li*? (s. 64). – Ako vyslovujeme *-l* v participiách? (s. 143). – *Aksamiet* či *aksamit*? (s. 95). – *Alebo* – *alebo* či *bud'* – *alebo*? (s. 65). – *A síce* (s. 96). – *Auktor*, *auktorita* – *autor*, *autorita* (s. 140). – *Bezočivý*, *bezočivosť* (s. 12 – 13). – *Beztak!* (s. 214). – *Dačo* a *niečo* (s. 141). – *Dátum* či *datum*? (s. 141). – *Dbať na niečo* alebo *o niečo* (s. 15). – *Dĺžeň* a *čiarka* (s. 231). – *Docieliť!* (s. 67). – *Doň* – *do neho* (s. 232). – *Do očí* (s. 68). – *Dovedna a spolu* (s. 214). – *Do Vlách* či *do Vlach*? (s. 96). – *Dráma*, gen. *drámy* – *dráma*, gen. *dramatu* (s. 139). – *Fórum* či *forum*? (s. 118). – Gen. pl. *túžob* – *túžeb* (s. 96). – *Hajčí* (s. 118). – *Hajtman* či *hejtman*? (160). – *Hárok* – *arch* (s. 232). – *Hlavný radca* a *vrchmý radca* (s. 231). – *Hrot*, *trať* (s. 189). – *Ide pršať* (s. 213). – *Idúcky*, *stojácky* (s. 65). – *Itália* – *Taliansko*, *Anglia* – *Anglicko*, *Francia* – *Francúzsko* (s. 120). – *Jakmile* (s. 188). – *Jednatel'*, *tajomník*, *sekretár* (s. 40). – *Kč* či *Kčs*? (s. 95). – Kedy píšeme spojku *žeby* *dovedna*? (s. 119). – *Knihoveň* – *knihovňa* (s. 235). – *Konec* – *koniec* (s. 139). – *Krajinský* – *zemský* (s. 67). – *Limeček* a *rámeček* (s. 140). – *Ludovít* – *Eudevít* (s. 159). – *Mária Hollý* (s. 16). – *Merič*, *merač*, *merník* (s. 214). – *Možno-li* (s. 39). – *Mrazivo* – *sladolad* – *zmrzlina* (s. 234). – *Mrtvý* – *mŕtvy* (s. 144). – *Mysel'* – *úmysel* (s. 118). – *Najmä* (s. 96). – *Najsamprv* (s. 66). – *Názor* – *náhl'ad* – *mienka* (s. 67). – *Nebezpečenstvo* – *nebezpečie* (s. 40). – *Nemám nič* (s. 189). – *Niet ničoho* (s. 40). – *Nové slová* (s. 215). – *Obchod s miešaným tovarom* (s. 188). – O delení slov *nájom*, *záujem* (s. 214). – *Odpovede* či *odpovedí*? (s. 66). – *Odstrániť* – *odstraňovať* (s. 68). – *O hodinu* a *za hodinu* (s. 95). – *O 8 hodine* či *v 8 hodín*? (s. 231). – *Odtlačok* – *výtlačok* (s. 118). – *Olomúc* – *Olomouc* (s. 142). – *Opojný nápoj* – *opoj* (s. 189). – *Opravdivý* či *opravdový*? (s. 65). – O predložke *mimo* (s. 63). – O rozdeľovaní slov *dobrý*, *múdry* ap. (s. 160). – O skratke *Kč* (s. 190). – *Otka* – *styk* (s. 96). – *Ovšem* (s. 40). – O vzťahnom zámene *ktorý* (s. 213). – *Padnul* či *padol*? (s. 68). – *Pani doktor*, *slečna asistent* (s. 233). – *Patrný*, *zdaliž*, *ješitnosť* (s. 189). – *Pavol* – *Pavel*, *Šavol* (s. 160). – *Pery* a *rty* (s. 189). – *Pivovarčí* – „*sládok*“ (s. 141). – *Plaviť sa* – *pluť* (s. 67). – *Plavný* (s. 68). – Plurál cudzích slov na *-ia*, *-ea*, *-ua* (s. 234). – Plurál cudzích slov na *-ium*, *-eum*, *-uum* (s. 141). – *Pokladať* a *považovať* (s. 189). – *Po večere* – *po večeri* (s. 120). – *Povetrie* – *vzduch* – *vozduch* (s. 235). – *Póda* (s. 68). – *Prádlo* – *bielizeň* (s. 234). – *Predvolávať sa* (s. 66). – *Prespolný žiak* či *vidiecky*? (s. 231). – *Pri Bratislave* – *u Bratislavy* (s. 119). – *Priezviská* na *-oviech*, *-ovie* a *-ove* (s. 14). – *Prípona -ítka* (s. 66). – *Prísť* –

prídem – prídu (s. 160). – *Pristúpiť k štúdiu* ap. (s. 214). – *Rad* či *rada*? (s. 231). – *Radlo* či *rádlo*? (s. 38 – 39). – *Románopisec* či *romanopisec*? (s. 160). – *Rozdiely – rozdiely* (s. 118). – Rozličné názvy *zástavy* (s. 190). – *Rozličný* a *rôzny* (s. 64). – *Rozumieť niečomu* alebo *niečo*? (s. 142). – *Rychlý – rýchly* (s. 140). – *Samosebou sa rozumie* (s. 191). – *Samosvoj* (s. 66). – *Sivko* – č. *bělouš* (s. 231). – Skloňovanie slov *gazdiná, stryná, ujčiná* ap. – Skratka *dr.* i *Dr.* (s. 95). – *Slovan* alebo *Slavian*? (s. 95). Slované názvy mesiacov (s. 119). – *Slovenská matica* (s. 14). – Slovenský denník je nepolepšiteľný (s. 144). – *Spolupriateľ* (s. 234). – Správna výslovnosť slov *šťastný, prázdny, šťastlivý* (s. 64). – *Spravodlivý* či *spravedlivý* (s. 65 – 66). – *Stejnosemerný – jednosmerný* (s. 188). – *Stotník, stotnina – sotník, sotnina* (s. 214). – Strašné participiá na *-vší* (s. 64 – 65). – *Strek* (s. 39). – *Súsed, suseda* či *sused, suseda* (s. 143). – *Svoboda – sloboda* (s. 143). – *Tajuplný* (s. 14). – *Továreň je v chode* (s. 189). – *Traky, tračky* a *hózentrógle* (s. 117 – 118). – *Trenčiansko, Gemersko* ap. (s. 119 – 120) – *Trpezlivý – trpezlivý* (140). – *Tu je k dostaniu* (s. 39). – *Učím sa matematike* (s. 67). – Umierajúce sloveso (*spravovať sa*) (s. 140). – *Úradné medzítka* (s. 66). – *Vedieť, môcť* (s. 120). – *Veterný – vetrný* (s. 120). V obci *Barč*? (s. 190). – *Vodčí* (s. 189). – *Vodítko* (s. 189). – *Vrava* (s. 66). – *Všemojúci* (s. 188). – *Výdrník – Vyderník* (s. 120). – *Výkonné orgány* (s. 233). – Výslovnosť slov *páni, kapláni* ap. (s. 188). – Výslovnosť slov *svätý* (s. 94). – *Výtopňa* (s. 68). – *Závisieť od niečoho* a *na niečom* (s. 143). – *Zemedelec – roľník* (s. 214). – Z úradnej slovenčiny (s. 40). – *Zvykol som robiť* (s. 13 – 14). – *Živé striebro – rtuť – ortuť* (s. 159). – Ženské priezviská na *-y* a *-i* (s. 16). – *Žandár – četník* (s. 190).

1933

Slovenské výsledky praslovanských prízvukových akútových dĺžok. In: Sborník na počesť Jozefa Škultétyho. Red. A. Mráz. – P. Florek – H. Bartek. Turčiansky Sv. Martin, Matica slovenská 1933, s. 653 – 664. (Slovenské výsledky praslovanských prízvukových akútových dĺžok. Odtlačok 1933. 14 s.)

O správnosti jazykovej. – Slovenská reč, 2, 1933/34, s. 1 – 16.

Jozef Škultéty a spisovná slovenčina. – Slovenská reč, 2, 1933/34, s. 82 – 85.

K problému cudzích slov v slovenčine. – Slovenská reč, 2, 1933/34, s. 178 – 182.

Bohatstvo slovenčiny. – Slovenská reč, 2, 1933/34, s. 217 – 224.

Ešte o správnosti jazykovej. Odpoveď na Vážneho úvahy nad Slovenskou rečou. – Slovenská reč, 2, 1933/34, s. 278 – 296.

Poznámky k Stanislavovej odpovedi. – Slovenské pohľady, 49, 1933, s. 178 – 183.

Devečková – Kostolný proti Mihálovi. – Slovenská reč, 2, 1933/34, s. 235 – 248.

K reči dr. Eduarda Beneša. – Národné noviny, 64, 13. 12. 1933, č. 138, s. 2.

K ideológii dr. Ivana Dérera. – Národné noviny, 64, 6. 10. 1933, č. 110, s. 1.

O výslovnosti hlások. – Naše divadlo, 6, 1933, č. 4, s. 57 – 61.

Iba oči. Sbíerka básní Jána Smreka. Vydal L. Mazáč. Praha 1933. – Slovenská reč, 2, 1933/34, s. 85 – 88 (rec.).

Oráčina. Román Kvetoslava Urbanoviča. Vydal L. Mazáč v Prahe 1933. – Slovenská reč, 2, 1933/1934, s. 187 – 189 (rec.).

Básnik a žena. Dialog v piatich kapitolách. Napísal Ján Smrek. Vydal J. Mazáč. Praha 1934.
– Slovenská reč, 2, 1933/34, s. 211 – 212 (rec.).

Akosť – jakosť. – Slovenská reč, 2, 1933/34, s. 29. – *Badat', badateľ'* (s. 91). – *Bitva – bitka – boj* (s. 31). – *Bratia Mrázovci, Rázusovci* (s. 88). – *Celkom, cele a docela* (s. 191). – *Daňový či berný úrad?* (s. 29). – *Debnár – bednár* (s. 32). – *Dedina ľahla popolom* (s. 92). – *Dočasný – zatýmny* (s. 157). – *Fajta* (s. 160). – *Farba – barva* (s. 29). – Gen. plurálu cudzích slov *banka, lampa* a pod. (s. 31). – Gen. plurálu slov *spojka, fajka, kopejka* a pod. (s. 31). – *Horár alebo lesný* (s. 90). – *Hotel – hôtél* (s. 92). – *Hrádok, Hrádočan* (s. 32). – *Chodák – jedák* (s. 160). – *Idem po vodu* (s. 31). – Inštrumentále *niekým, niečím* (s. 160). – *Izba – pokoj* (s. 190). – *Jachat' na voze* (s. 31). – *Jelša – olša* (s. 120). – *Kečka – káčka* (s. 160). – *Kedy píšeme x?* (s. 189). – *Krájané – nárez* (s. 32). – *Lútkové divadlo* (s. 120). – *Mladý život* (s. 89). – *Moja úcta, moja poklona* (s. 296). – *Na moj' dušu* (s. 216). – *Na príklad – ku príkladu* (s. 30). – *Obecné zastupiteľstvo či zastupiteľstvo obce?* (s. 158). – *Obchod s ovocím* (s. 191). – *Obl'ahčiť – usnadniť* (s. 157). – *Odjazd vlaku* (s. 120). – *Odnášať sa na niečo* (s. 31). – *Oravec – Oravčan – Oravan* (s. 32). – *Oznamovať – sdelovať* (s. 157). – *Parfúm – parfým, revue – revü* (s. 190). – *Písmo – písma* (s. 159). – *Plech – bl'acha* (s. 29). – *Podobizeň – podobizňa* (s. 120). – *Poľovník – lovec* (s. 216). – *Pôrod – porod* (s. 120). – *Porovnať – srovnáť* (s. 92). – *Pred a po maturite* (s. 190). – *Pretriet' – preškrtnúť* (s. 215). – *Prezídium – prezidium* (s. 31). – Priezviská *Czambel, Hegel* a pod. (s. 158). – Priezviská na *-ek* (s. 158). – Priezviská na *-eje* (s. 216). – *Raz, razy, ráz* (s. 216). – *Rusniak – Rusín* (s. 92). – *Rytec – ryjec* (s. 31). – *Shovorčivý – sdielny* (s. 160). – *Skrutka – šrauba – šraub* (s. 32). – *Slezák, Slezáčka* (s. 32). – *Smečka – svorka* (s. 32). – *So päť – s päť* (s. 159). – *Sporiteľne – sporiteľní* (s. 120). – *Sprievod* (s. 160). – *Srieň* (s. 159). – *Stlmiť – utlumiť* (s. 160). – *Storočie – stolieť* (s. 30). – *Strašne – desne* (s. 214). – *Stredečný?* (s. 189). – *Súdoby – súčasný* (s. 31). – *Sverepý* (s. 159). – *Sv. Ján – s. Ján* (s. 32). – *Škót, Škótsko, škótsky* (s. 32). – *Švajčiarsko – Švajciarsko* (s. 31). – *Tabuľa – tabula* (s. 29). – *Tašiel, tašla* (s. 190). – *Treba rozumieť – je rozumieť* (s. 191). – *Třpnut' – trnúť* (s. 190). – *Tvorivý – tvorčí* (s. 31). – *Týždenníky* (s. 89). – *Ujst' – uprchnúť* (s. 158). – *Usporiadať – poriadať* (s. 32). – *Vedec – vedátor* (s. 30). – *Veškery* (s. 216). – *Vidiek, vidiečan – vonkov, vonkovan* (s. 296). – *Vidno – vidieť* (s. 119). – *Vitaj! či vítaj!* (s. 120). – *V Trenčíne dňa 25. mája 1933 či v Trenčíne, dňa...?* (s. 32, 189). – *Vysporiadať sa* (s. 215). – *Záporný či záporový genitív?* (s. 159). – *Znalec – znalca* (s. 92). – *Zpočiatku – spočiatku* (s. 120). – Ženské priezviská *Palatinusová – Palatinová?* (s. 30). – *Ženich* (s. 32).

1934

Cudzie slová a čistota jazyková. – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 1 – 6.

Poznámky k Uhlárovmu článku. – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 145 – 147 (k článku Reč Stodolovho kráľa Svätopluka uverejného v Slovenskej reči, 3, 1934/35, s. 141 – 145, z Uhlárovej pozostalosti).

O pôvode prípony *-iec* v slovenčine (Slová typu *koniec, hrniec* a pod.). – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 193 – 197.

Topografické názvy (Lehota – Nemšová). – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 211 – 214.

Menovite – podľa mena. – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 229 – 230.

† Rudo Uhlár. – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 122 – 123.

Samo Czambel † 18. 12. 1909 – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 124 – 125.

Dr. Samo Czambel. – Elán, 5, 1934/1935, č. 4, s. 1 – 2.

Za Petrom Tvrđým. 29. 6. 1850 – 24. 2. 1935. – Slovenská reč, 3, 1934, s. 161 – 162 (pod tým istým názvom uverejnené aj v novinách Slovák, 17, 27. 2. 1935, č. 48, s. 4).

Václav Vážný provokuje. – Národné noviny, 65, 30. 5. 1934, č. 64, s. 1 – 2 (k článku V. Vážneho Úvahy nad Slovenskou rečou, časopis Bratislava, 1934, č. 4 – 5).

Slovenskí žiaci. Napísal Jozef Miloslav Hurban. Upravil Dobroslav Chrobák. Vydal Melantrich. Praha 1934. – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 68 – 72 (rec.).

Kuvik na plote. Román. Napísal Matúš Kavec. Vydal L. Mazáč. Praha 1935. – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 207 – 211 (rec.).

Kus cukru. Napísal Peter Jilemnický. Vydala Družstevní práce. Praha 1935. – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 282 – 285 (rec.).

Ač, ačkoľvek? – Slovenská reč, 3, 1934/35, s. 287. – *Advokát – pravotár* (s. 288). – *Bansko-bystrický – bansko-bystrický* (s. 188). – *Básnik, poet, pevec, poetka, pevkýňa* (s. 216). – *Bederník – bedrník* (s. 247). – *Brat' ohľad?* (s. 24). – *Čiperný?* (s. 190). – *Daniel – danek – danok* (s. 188). – *Dámy, panie* (s. 24). – *Dat' – nechat'* (s. 23). – *Dejstvo – jednanie* (s. 288). – *Docielit'* (s. 26, 247). – *Doterajší – dosavadny* (s. 26, 78). – *Držal ho za učiteľa?* (s. 215). – *Elena – Helena* (s. 216). – *Fridrich – Bedrich* (s. 287). – *Glej* (s. 77). – *Chlmeč – Chlumec* (s. 20). – *Chťič?* (s. 127). – *Inštrumentále trním, prútím, kvietím* (s. 79). – *Inžinier – merník* (s. 21). – *Jednotlivec – jedinec* (s. 268). – *Keby – keď by* (s. 287). – *Knihár – knihväzäč* (s. 19). – *Kolegium – koľaj – kolej* (s. 25). – *Konsonant – konzonant* (s. 80). – *Krajinský – zemský* (s. 26). – *Kysuckonovomestsko?* (s. 80). – *-li* (s. 248). – *Márnomyseľný – ješitný* (s. 21). – *Milostivá pani – milost'pani* (s. 215). – *Mnohomluvný?* (s. 190). – *Mnohorečný – mnohomluvný* (s. 248). – *Naňho – na neho – naň* (s. 214). – *Naoko* (s. 189). – *Napriek tomu?* (s. 22). – *Neslovák* (s. 189). – *Nie je – neni* (s. 78). – *Nie je pravda – nie je pravdou* (s. 77). – *Objaviť sa?* (s. 26). – *Odhladiť?* (s. 78). – *Ohľadom?* (s. 24). – *Oharok – špaček* (s. 127). – *Ohovárať – pomlúvať* (s. 78). – *Oprava* (s. 80). – *Ovládať jazyk* (s. 24). – *Pán doktor – pane doktore* (s. 160). – *Pečiatka – razítko* (s. 77). – *Peštiansky – pešt'ský* (s. 192). – *Podľa § – podľa š-u* (s. 24). – *Pokladať – považovať* (s. 80). – *Pol'ovništvo* (s. 192). – *Pomôž – pomoz!* (s. 24). – *Poňatie a pojatie* (s. 189). – *Ponosovať sa, ponosa* (s. 191). – *Poriadok slov* (s. 80). – *Postriežka – čakaná* (s. 286). – *Pozvať na zhromaždenie* (s. 215). – *Požiadavka – požiadavok* (s. 286). – *Pravda – ovšem* (s. 192). – *Prax, text – praks, tekst* (s. 160). – *Priateľka – priateľkyňa* (s. 248). – *Primať?* (s. 215). – *Pustiť sa do roboty* (s. 215). – *Pytliak – pytlák* (s. 128). – *Rad a rada* (s. 26). – *Rasca – rosca – kmín* (s. 190). – *Raz a krát* (s. 23). – *Rozdiely – rozdiely, podiely – podiele* (s. 78). – *Samorastlý – samorostlý* (s. 192). – *Sársko – Saarsko* (s. 128). – *Sekunda – vterina* (s. 21). – *Slečna, čo ste robili? – Slečno, čo ste robila?* (s. 160). – *Spojivo – pojítka* (s. 191). – *Stienidlo?* (s. 192). – *Stretnúť – potkať* (s. 191). – *Striga – stryga* (s. 25). – *Svojho – svojeho* (s. 214). – *Šalabachtre – šalabachtry* (s. 192). – *Šermovník, šermovníčka, šermovnícky – šermír, šermírka, šermírsky* (s. 287). – *Škótsko, škótsky* (s. 128). – *Škola pre dôstojníkov* (s. 287). – *Šošovka – čočka* (s. 286). – *Špat-*

ny, špata (s. 21). – Štruktúra – struktúra (s. 160). – Trblietať sa – trpitiť sa (s. 286). – Treba – je treba (s. 216). – Trebárs? (s. 23). – Uhorka – ugorka (s. 128). – Umiestiť – umiestniť (s. 23, 191). – Úvodzovky (s. 24). – Vadiť sa – vadieť (s. 77). – V takýchto okolnostiach – za takýchto okolností (s. 215). – Valec – válec (s. 192). – Vo Spiši – v Spiši (s. 189). – Vojna, vojenčina (s. 21). – Všeljaký – všeliaký (s. 23). – Vtedajší, vtedy – tehdajší, tehdy (s. 288). – Výčitka – výtka (s. 25). – Vyhlásiť – prehlásiť (s. 128). – Vyhnanec – psanec (s. 126). – Výchrevňa – výtopňa (s. 247). – Zahájiť shromaždenie (s. 22, 215). – Zdanlivý – zdánlivý (s. 189). – Zúčastniť sa na niečom (s. 19). – Ženské priezviská na -y a -i (s. 216). – Živio! (s. 79).

1935

K základom slovenskej prozodie. – Slovenské pohľady, 61, 1935, s. 381 – 402; 483 – 500 (odtlačok zo Slovenských pohľadov, 1935, 41 s.).

Naše ciele a úlohy. – Slovenská reč, 4, 1935/36, s. 1 – 4.

K pravopisnej reforme. – Slovenská reč, 4, 1935/36, s. 219 – 222 (s rovnakým názvom uverejnené aj v novinách Slovenský ľud, 16, 1. 7. 1936, č. 27, s. 418 – 419).

Slovenčina a kongres spisovateľov. – Slovenská reč, 4, 1935/36, s. 262 – 269.

Česká pôvodina Sládkovičovej Maríny. – Slovák, 18, 16. 5. 1935, č. 113, s. 3.

Abesinia, Abesínsko. – Slovenská reč, 4, 1935/36, s. 32. – Adresy (s. 186). – Akciová spoločnosť (s. 189). – Ako (s. 189). – Akonáhle (s. 143). – Akživ (s. 143). – Amerikán, Američan (s. 27). – A síce – a to (s. 297). – Auktor, auktorita – autor, autorita (s. 300). – Až (päť až šesť ľudí) (s. 185). – Až na (s. 142). – Baňská Bystřice (s. 298). – Barla (s. 272). – Barva (s. 298). – Bázlivý, bázlivosť (s. 144). – Bažiť (s. 186). – Bedna, bednár (s. 298). – Berla (s. 272). – Berný (s. 297). – Bez dôvodný (s. 189). – Bezpredmetný (s. 189). – Blond (s. 80). – Bojazlivý, bojazlivosť (s. 144). – b. r. (s. 223). – Branzol (s. 27). – Bremä – bremeno (s. 143). – Bud' – alebo (s. 80). – Bulharčina (s. 190). – Byť v stave (s. 185). – Cena (s. 186). – Cesta, cestný (s. 81). – Cigaretľa – cigareta (s. 301). – Cintor, cintorín (s. 30). – Cirkus, gen. cirkusu (s. 192). – Čas (s. 141). – Časy, gen. časov – čias (s. 82). – Čelusť (s. 30). – Čítavať – čítávať (297). – Čo (189). – Črievica, črievička (s. 187). – Čuv (s. 85). – Dajme tomu (s. 28). – Daňový (s. 297). – Debna, debnár (s. 298). – Dedičský – dedický (s. 139). – Deka, dve deka, päť deka (s. 82). – Disciplína (s. 189). – Doba (s. 141). – Docela (298). – Docieliť (s. 144). – Dočasný (s. 31, 189). – Dolní Kubín – Dolný Kubín (s. 85). – Dopadnúť niekoho (s. 186). – Dopis (s. 85). – Dosavád, dosavádny (s. 28). – Dosiahnuť (s. 144). – Doska (s. 78). – Dovedna (s. 224). – Dovažok – dôvažok (s. 192). – Dovoľená – dovoľenka, dovoľenie (s. 299). – Dráma, gen. drámy (s. 299). – Držať reč (s. 186). – Dula (s. 298). – Dychtiť (s. 186). – Elefant (s. 32). – Farba (s. 298). – Flak (s. 187). – Gdula (s. 298). – Gramofónová doska (s. 78). – Grónsko, grónsky (s. 29). – Gymnázia (s. 192). – Habeš (s. 32). – Hmlovina (s. 301). – Hnutelný, hnutelnosť (s. 141). – Hodnota (s. 186). – Hrianka (s. 143). – Hrobitov (s. 30). – Hrôza (s. 187). – Hrubka (s. 224). – Huspenina – huspeninovitý (s. 88). – Chlapčok – chlapček (s. 190). – Chlúba, chlúbiť sa (s. 78). – Izba (s. 301). – Jarmok (s. 272). – Jatrá (s. 84). – Jazdenka (s. 85). – Jeden (s. 190). – Jeden-druhý (s. 191). – Jedná sa mu o život (s. 191). – Jednáci (s. 304). – Jednateľ (s. 79). – Jelša (s. 29). – Jeseň, jesenný (s. 32). – Ješitný,

ješitnosť (s. 31). – *Kapka* (s. 85). – *Kázeň* (s. 189). – *Každodenný* (s. 29). – *Každopádne* (s. 301). – *Keserúová* (s. 87). – *Kilo, dve kilá, päť kil* (s. 82). – *Kľud* (s. 302). – *Knedlík* (s. 139). – *Kníhviazač – knihár* (s. 191). – *Konať* (s. 304). – *Kopaná* (s. 191). – *Korzikán, Korzičan* (s. 27). – *Krémeš – krémovník* (s. 27). – *Krmovina, krmovínarský* (s. 27). – *K rukám – do rúk* (s. 223). – *Ku príkladu* (s. 140). – *Kvapka* (s. 85). – *Ladvenica* (s. 88). – *Lahnúť popolom* (s. 185). – *Lanský* (s. 138). – *Len čo* (s. 143). – *Lichva* (s. 142). – *Liptovčan* (s. 142). – *List* (s. 85). – *Lučenecký – lučenský, plešivecký – plešivský* (s. 304). – *Lýceá* (s. 192). – *Manuálny* (s. 272). – *Márnomyseľný, márnomyseľnosť* (s. 31). – *Mať reč* (s. 186). – *Merateľ, meriam, meriaš; meriavať* (s. 142). – *Mier* (s. 302). – *Miestopredseda* (s. 81, 187). – *Mimodak* (s. 82). – *Ministerpredseda* (s. 187). – *Minuloročný* (s. 138). – *Mlhovina* (s. 301). – *Mlsať* (s. 82). – *Movitý, movitosť* (s. 141). – *Mozog* (s. 188). – *Mytie* (s. 301). – *Načrtnúť* (s. 85). – *Náhlit' sa* (s. 190). – *Na príklad* (s. 140). – *Násadka* (s. 303). – *Nasledujúci* (s. 300). – *Nastíniť* (s. 85). – *Nátcha, nátko – nádcha* (s. 85). – *Na úkor* (s. 185). – *Naväzovať na niečo* (s. 272). – *Nehnutelnosť* (s. 141). – *Nemaďar* (s. 31). – *Nemovitosť* (s. 141). – *Nerv* (s. 85). – *Neslovák* (s. 31). – *Nezbytný – nevyhnutný* (s. 303). – *Nížni Medzev – Nižný Medzev* (s. 144). – *Nové Zámky, novozámocký* (s. 186). – *Obchodovať s niečím* (s. 32). – *Oblička* (s. 88). – *Obnos* (s. 27). – *Obdržať* (s. 302). – *Oddiele – oddiely* (s. 303). – *Odčiniť* (s. 302). – *Odlev* (s. 297). – *Odpovedný redaktor* (s. 77). – *Odsúdiť k smrti – odsúdiť na smrť* (s. 190). – *Odtlačok* (s. 81). – *Okázalý* (s. 82). – *Olša* (s. 29). – *Omluvenka* (s. 191). – *Opravdový – opravdivý* (s. 143). – *Ostuda* (s. 304). – *Otisk* (s. 81). – *Oziabať v ruky, v nohy* (s. 143). – *Pacht, pachtier* (s. 141). – *Pamätná doska* (s. 78). – *Pánevo – paňvo* (s. 88). – *Paňvička* (s. 141). – *Papršlek* (s. 139). – *Pastor* (s. 141). – *Pečeň* (s. 84). – *Percentuálny* (s. 272). – *Perkelt* (s. 87). – *Pery* (s. 84). – *Pi! pite!* (s. 141). – *Piliar, piliarsky* (s. 28). – *Plavovlasý, plavý* (s. 80). – *Plemä – plemeno* (s. 143). – *Plešivecký – plešivský* (s. 304). – *Plurál cudzích slov na -ium, -eum, -uum* (s. 144). – *Po druhé* (s. 32). – *Podkúpiť* (s. 29). – *Podnos* (s. 140). – *Podnožka* (s. 78). – *Podplatiť* (s. 29). – *Podpredseda* (s. 187). – *Podzim, podzimný* (s. 32). – *Pohrobit'?* (s. 299). – *Pokladať niekoho za niečo* (s. 25). – *Pokoj* (s. 301 – 302). – *Polica* (s. 77). – *Ponáhľat' sa* (s. 190). – *Potrieť, potierať* (s. 303). – *Pozauna* (s. 28). – *Predpráca* (s. 300). – *Predsedyňa – predsedníčka* (s. 29). – *Prchať* (s. 140). – *Prílev* (s. 297). – *Prípravná práca* (s. 300). – *Príslovky na -ivo, -ive* (s. 30). – *Prítomný – terajší, tento* (s. 272). – *Prvotriedny* (s. 223). – *Radkyňa* (s. 87). – *Radšie – radšej* (s. 82). – *Ramä – rameno* (s. 143). – *Rana* (s. 138). – *Revúčka, malorevúcky* (s. 26). – *Riadiaci učiteľ* (s. 86). – *Rokovací* (s. 304). – *Roku 1935* (s. 223). – *Rozdiele – rozdiely* (s. 303). – *Rozpustilý – rozpustilosť* (s. 184). – *Rty* (s. 84). – *Rúž* (s. 88). – *Samovzdelávací* (s. 29). – *Sánka* (s. 30). – *Sdelenie* (s. 302). – *Sebavzdelávací* (s. 29). – *Selská jízda* (s. 186). – *Semä – semeno* (s. 143). – *Servustok* (s. 143). – *Skôr, skorej* (s. 272). – *Slávnostný* (s. 82). – *Slon* (s. 32). – *Smečka psov* (s. 31). – *Splnomocniť* (s. 224). – *Spoliehať sa* (s. 188). – *Spôsobiť* (s. 272). – *Správkyňa* (s. 87). – *Spústa ľudí* (s. 140). – *Srdcový* (s. 138). – *Srdečný* (s. 138). – *Stajný* (s. 142). – *Stáť za niekoho* (s. 185). – *Staväť – stavať* (s. 85). – *Stolček* (s. 78). – *Stonka – stopka* (s. 29). – *Stotý – stý* (s. 301). – *Studeno – studenovitý* (s. 88). – *Sudkyňa* (s. 87). – *Suma* (s. 27). – *Svorka psov* (s. 31). – *Synátor* (s. 78). – *Šamelík* (s. 78). – *Škvrna* (s. 187). – *Šlágry – šlágry*

(s. 301). – Špricer (s. 80). – Štelážka (s. 77). – Švábka (s. 190). – Táčňa (s. 140). – Tajomník (s. 79). – Tázat' sa (s. 144). – Ten, tá, to (s. 188). – Tento (s. 272). – Terajší (s. 272). – Tiskopis (s. 81). – Tlačivo (s. 81). – Tláška (s. 224). – Tepna, tepnička, tepnový (s. 30). – Topinka (s. 143). – Tovar (s. 27). – Trh (s. 272). – Trpný stav (s. 302). – Túžiť (s. 186). – Tvorčí – tvorivý (s. 223). – Učiniť (s. 187). – Úder (s. 138). – Ukonaný (s. 223). – Úkor (s. 185). – Umy! Umyte! (s. 141). – Unavený (s. 223). – Uprchlík (s. 272). – Urobiť (s. 187). – Ustatý (s. 223). – Úvodzovky (s. 300). – U Waterloo (s. 302). – Pri Waterloo (s. 301). – Válec – valec (s. 301). – Válka (s. 140). – Vec (s. 25). – Vedátor (s. 78). – Vedie sa mi dobre (s. 140). – Vzdajší (s. 29). – Viac, viacej (s. 272). – Vidno – vidieť (s. 271). – Vinný niečím (s. 302). – Vliv (s. 32). – Vodkyňa (s. 87). – Vojna (s. 140). – Vojvoda, vojvodca (s. 188). – Vonkov (s. 142). – Vozň (s. 301). – Vožďy (s. 223). – Vplyv (s. 32). – V prvom rade (s. 223). – Výslovnosť predložiek k a ku (s. 229). – Výslovnosť predložiek s, so a predpôn s-, so- (s. 224). – Výslovnosť slov krv, prv a pod. (s. 303). – Výstelka (s. 27). – Výstrel (s. 138). – Vyzdvihnúť z úradu (s. 32). – Vzдор zákazu (s. 187). – Za druhé (s. 32). – Zálev (s. 297). – Záležat' (s. 186). – Záležitosť (s. 25). – Zapričiniť (s. 272). – Zarábät' – zarábat' (s. 83). – Zavrhnúť, zavrhnutý (s. 192). – Zavzniet' – zaznieť (s. 29). – Zbožie (s. 27). – Zbytky, zbylý (s. 223). – Zdánlivý (s. 301). – Zemän – zeman (s. 83). – Zemiaky (s. 190). – Zemský prezident (s. 81). – Zmocniť (s. 224). – Zodpovedný redaktor (s. 77). – Zornica (s. 83). – Zrenica (s. 83). – Zväčšenina (s. 29). – Zvlášť – zvlášte (s. 272). – Zvyšky, zvyšný (s. 223). – Želva (s. 223). – Žizeň (s. 144).

1936

- Príspevok k dejinám slovenčiny. In: Sborník literárno-vedeckého odboru Spolku sv. Vojtecha, 3, sv. 1 – 2, 1936, s. 37 – 117 (odtlačok, 92 s.).
- Príspevok k dejinám slovenčiny. Trnava, Spolok sv. Vojtecha 1936. 117 s. (ide čiastočne o inú prácu s tým istým názvom, neuvádza sa, že ide o odtlačok).
- Rec.: L. Novák. Sborník Matice slovenskej, 16 – 17, 1938/39, s. 147 – 150; A. Jánošík. Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 284 – 288; A. Jánošík. Slovenská reč, 7, 1938/1939, s. 284 – 288.
- Štúrovska prozodia. – Slovenské pohľady, 52, 1936, s. 622 – 629; 381 – 402; 483 – 500.
- Budúcnosť slovenčiny. – Slovenská reč, 5, 1936/37, s. 185 – 194; 295 – 301.
- Bernolákov pravopisný systém. – Slovenská reč, 5, 1936/37, s. 246 – 260.
- K základom slovenskej prozodie. Turčiansky Sv. Martin, Matica slovenská 1936. 41 + 2 s. (odtlačok zo Slovenských pohľadov, 51, 1935, č. 6/7 a 8/9).
- Zásady správnej výslovnosti slovenskej. – Naše divadlo, 9, 1936, č. 3 – 4, s. 54 – 61; č. 5 – 6, s. 80 – 88; č. 7 – 8, s. 109 – 117.
- Murko, M.: Les études slaves en Tchécoslovaquie. In: Le Monde slave. Paris. – Slovenské pohľady, 52, 1936, s. 243 – 246 (rec.).
- Abatiša. – Slovenská reč, 5, 1936/37, s. 304. – Abbé (s. 305). – Abo (s. 240). – Abych (s. 240). – Ač (s. 130). – Adresy (s. 301). – Agnesa (s. 305). – Akost', akostný (s. 36). – Akože (s. 302). – Aktá, akty (s. 240). – Albánia – Albánsko (s. 305). – Alúry (s. 305). – Andrej (s. 302). – Anežka (s. 305). – Anglosas (s. 305). – Anjelic (s. 302). – Anjelský (s. 303). – Anjuovci (s. 306). – Anti- (s. 302). – Arci- (s. 305). – Arch (s. 302). – Ar-

mén (s. 302). – *Arpád, Arpádovci* (s. 306). – *Artičoka* (s. 306). – *Autogaráž* (s. 303). – *Bázeň* (s. 129). – *Bažiť po niečom* (s. 302). – *Beránok* (s. 303). – *Bez* (s. 306). – *Bezočivý* (s. 310). – *Beztak* (s. 97). – *Beztoho* (s. 97). – *Bežať po niekoho* (s. 303). – *Beží o to* (s. 306). – *Bežný* (s. 306). – *Bližiť sa* (s. 307). – *Bo* (s. 303). – *Bohužial'* (s. 307). – *Bojácny – bojazlivý* (s. 129). – *B. r.* (s. 306). – *Brať účasť* (s. 36). – *Bratranec – bratanec* (s. 181). – *Brošúra* (s. 307). – *Brýle* (s. 307). – *Cajchovať, cajchovný úrad* (s. 128). – *Cenina* (s. 307). – *Citrónik, citrónnik* (s. 307). – *Clivo, clivý* (s. 320). – *Cpať* (s. 36). – *Cudzie slová na -izmus* (s. 131). – *Čalúnik, čalúnnik* (s. 307). – *Členok* (s. 312) – *Četba* (s. 99). – *Četný* (s. 97). – *Čili – čiže* (s. 131). – *Čistokrevný – čisto-krvný* (s. 181). – *Čo sa týka* (s. 36). – *Čudák* (s. 316). – *Dináry – dináre* (s. 310). – *Dobromyslnosť* (s. 181). – *Dočasný* (s. 318). – *Dohovoriť sa* (s. 319). – *Dopredu* (s. 314). – *Dopyt* (s. 317). – *Dorast* (s. 180). – *Dosažiteľný – dosiahnuteľný* (s. 314). – *Doslova* (s. 97). – *Dostať odpoveď* (s. 128). – *Doterný, dotieravý* (s. 310). – *Dovoz* (s. 309). – *Držún* (s. 129). – *Džarek* (s. 313). – *Export* (s. 308). – *Fiaker* (s. 310). – *Fronta – front* (s. 128). – *Gramatik – gramatikár* (s. 310). – *Gul'kové ložisko* (s. 313). – *Hárok* (s. 302). – *Hodbáb – hodváb* (s. 184). – *Chlapecký – chlapčenský* (s. 180). – *Chlúbiť sa* (s. 183). – *Chudobné vysvedčenie* (s. 99). – *Chybovať* (s. 319). – *Il, ilový* (s. 310). – *Import* (s. 309). – *Inžinier – inženier* (s. 183). – *Jaráb* (s. 310). – *Je treba* (s. 97). – *Jeden, jedného* (s. 128). – *Jednoduchý* (s. 35). – *Kanape – kanapa* (s. 309). – *Kapradie – papradie, papraď* (s. 183). – *Klepy* (s. 35). – *Koktať, koktavý* (s. 311). – *Kompozícia* (s. 311). – *Končiť, končiť sa* (s. 311). – *Koniec-koncov* (s. 36). – *Konzonant – konsonant* (s. 312). – *Kopiť* (s. 312). – *Kos – drozd* (s. 183). – *Kotláreň, kotolňa* (s. 312). – *Kotník* (s. 312). – *Krabica* (s. 312). – *Kramľa* (s. 312). – *Krtice, krtičnatý* (s. 310). – *Krv* (s. 312). – *K sobášu* (s. 181). – *Kúpiť* (s. 313). – *Kyselina, kyselina* (s. 313). – *Lehátko – líhadlo* (s. 313). – *Leváre* (s. 34). – *-li* (s. 131). – *Litevský – litovský* (s. 318). – *Loket' – lakeť* (s. 182). – *Ložnica* (s. 319). – *Lúbat' – bozkať* (s. 180). – *Maďarský vplyv na slovenčinu* (s. 178). – *Mäd, mädivý* (s. 138). – *Maliciózny, malicióznosť* (s. 309). – *Medzítka* (s. 313). – *Mimo* (s. 36, 97). – *Mlhovina, zamlhovacie cvičenie* (s. 129). – *Modrina* (s. 319). – *Monokol – monokel* (s. 183). – *Moskevský – moskovský* (s. 318). – *Môžeme, môžete; môžeme, môžete* (s. 33). – *Možná* (s. 33). – *Mražená káva* (s. 311). – *Mučedlník – mučeník* (s. 184). – *Mysel'* (s. 99). – *Nadácia, nadačný* (s. 314). – *Nadhodiť* (s. 182). – *Nádcha* (s. 33). – *Napodobniť, napodobňovať* (s. 314). – *Nastíniť, nástin* (s. 180). – *Nastúpiť* (s. 34). – *Nazbyt – nazvyš, nazvyšok* (s. 182). – *Nebezpečenstvo* (s. 36). – *Nech* (s. 314). – *Nesnadný, nesnádzá* (s. 315). – *Než* (s. 311). – *Niečo, niečím* (s. 315). – *Niekto, niekým* (s. 315). – *Niet divu, nie div* (s. 316). – *Nikda, nikdy, nikdy* (s. 315). – *Nosisko* (s. 309). – *Novostavba* (s. 315). – *Nudle* (s. 315). – *Obdržať odpoveď* (s. 128). – *Obecná škola* (s. 97). – *Obl'ahčiť* (s. 320). – *Obťaž* (s. 315). – *Odnášať sa na niečo* (s. 129). – *Odpredu* (s. 314). – *Odvislosť* (s. 35). – *Odzadu* (s. 314). – *Ohnivo* (s. 316). – *Okuliare* (s. 307) – *Ondrej* (s. 302). – *Oprava* (s. 184). – *Opýtať sa* (s. 315). – *Orgán* (s. 313). – *Osadiť sa* (s. 130). – *Osobníctvo* (s. 309). – *Otázať sa* (s. 315). – *Ovšem* (s. 36). – *Pád* (s. 315). – *Platiť za niekoho* (s. 316). – *Početný* (s. 97). – *Počúvadlo* (s. 316). – *Pod chvíľou?* (s. 181). – *Podívín* (s. 316). – *Pohrab – pohreb* (s. 128). – *Pojítka* (s. 316). – *Pokánie* (s. 129). – *Politikovia – politici* (s. 309). – *Poptávka* (s. 317). – *Po 3 Kčs* (s. 240). –

Povrazište (s. 318). – *Požiadavok – požiadavka* (s. 317). – *Prádlo – bielizeň* (s. 129). – *Práve* (s. 317). – *Prázdniny* (s. 317). – *Predhovor* (s. 317). – *Predmluva* (s. 317). – *Predovšetkým* (s. 100). – *Prehodiť* (s. 182). – *Prehovoriť* (s. 318). – *Premluviť* (s. 318). – *Prestúpiť* (s. 34). – *Priam* (s. 317). – *Pribývať* (s. 35). – *Pridavné mená z podstatných mien na -ec* (s. 308). – *Prievodca* (s. 311). – *Prihovárať sa* (s. 318). – *Prijsť, príjdem – prísť, prídem* (s. 180). – *Prímlúvať sa* (s. 318). – *Prípád* (s. 315). – *Prípadný, prípadne* (s. 318). – *Prostý* (s. 35). – *Protež – plesnivec* (s. 129). – *Protijed* (s. 318). – *Protitlak* (s. 318). – *Provazište* (s. 318). – *Prozatýmny* (s. 318). – *Prv* (s. 312). – *Raťafák* (s. 309). – *Raz, dva razy, päť ráz* (s. 32). – *Ret – pera* (s. 182). – *Rezorbovať – resorbovať* (s. 309). – *Riadiaci učiteľ* (s. 99). – *Rojko* (s. 130). – *Rukolapný* (s. 319). – *Rybáre* (s. 34). – *Rysy – črty* (s. 131). – *Sádzka* (s. 319). – *Sám* (s. 100; 319). – *Samotný* (s. 100; 319). – *70ročný – 70-ročný* (s. 308). – *Skepticizmus – skepticizmus* (s. 182). – *Šchádzať* (s. 319). – *Sinka* (s. 319). – *Skoba* (s. 312). – *Slová na -iec* (s. 311). – *Slovan, slovanský* (s. 319). – *Slavian, slaviansky* (s. 319). – *Složka* (s. 320). – *Sluchátko* (s. 316). – *Smerom k východu – smerom na východ* (s. 181). – *Smluviť sa* (s. 319). – *Smyslný, smyslnosť – smyselný, smyselnosť* (s. 180). – *Snílko* (s. 130). – *Sobectvo – sebecko* (s. 184). – *Sostúpiť* (s. 34). – *Sotník* (s. 320). – *Spáľňa* (s. 313). – *Spojivo* (s. 316). – *Spojka žeby* (s. 99). – *Spolupriateľ, spolupartner* (s. 100). – *Sprežka, spriazka – složka* (s. 320). – *Sprievodca* (s. 311). – *Spýtať sa* (s. 315). – *Stachanovci* (s. 128). – *Stávka* (s. 319). – *Stlumený – stlmený* (s. 184). – *Stotník* (s. 320). – *Šalát* (s. 319). – *Škatuľa* (s. 312). – *Škrofle, škroflavý – krstice, krtičnatý* (s. 310). – *Tarif – tarifa* (s. 38). – *Taxik – taxík* (s. 310). – *Ťažký, ťažkosť* (s. 315). – *Tesáre* (s. 34). – *Teskno, tesklivý – clivo, clivý* (s. 320). – *Tlumený – tlmený* (s. 184). – *Tohto, tohoto* (s. 34). – *Tomu – to* (s. 320). – *Trapný – trápny* (s. 308). – *Treba* (s. 97) – *Ubývať* (s. 35). – *Újazdná mešť. škola* (s. 100). – *Úloha* (s. 311). – *Umiestniť – umiestiť* (s. 181). – *Úmysel* (s. 99). – *Upozorňujete sa* (s. 98). – *Usadiť sa* (s. 130). – *Usnadniť* (s. 320). – *Vakácie* (s. 317). – *Vlákna, vláken; vlákenko* (s. 35). – *Vonkov, vonkovan, vonkovanka, vonkovský* (s. 180). – *V pomykove* (s. 318). – *V prvom rade* (s. 100). – *V rozpakoch* (s. 318). – *Výjímať – vynímať* (s. 315). – *Vypadať, vynímať sa* (s. 181). – *Výrastok* (s. 180). – *Výzývate sa* (s. 98). – *Vývoz* (s. 308). – *Zacpať* (s. 36). – *Začínať, začínať sa* (s. 311). – *Základina, základinový* (s. 314). – *Záležať na niečom* (s. 131). – *Zlomyselnosť* (s. 309). – *Zlomyslnosť* (s. 181). – *Zozadu* (s. 314). – *Zrejmý* (s. 316). – *Zvieracie mená* (s. 96). – *Že* (s. 307). – *Žeby, že by* (s. 99). – *Železobetón* (s. 303). – *Ženský rod od slov na -log* (s. 305). – *Žeriav* (s. 310). – *Žiaľbohu* (s. 307).

1937

Anton Bernolák 1787 – 1937. Trnava, Vydal jubilárny výbor Bernolákových osláv v Trnave 1937. 64 s.

Rec.: Mráz, A.: Dr. Henrich Bartek: Anton Bernolák (1787 – 1937). – Slovenské pohľady, 53, 1937, s. 592.

Anton Bernolák a jeho dielo. Trnava, Jubilárny výbor Bernolákových osláv – Spolok sv. Vojtecha 1937.

Rec.: Krupa, J.: Bartkova štúdia o Antonovi Bernolákovi. – Slovenské zvesti, 2, 22. 10. 1937, č. 204, s. 4.

- Spisovný jazyk slovenský. – Slovenská reč, 6, 1937/1938, s. 50 – 57; 85 – 90; 163 – 169; 289 – 300.
- Knižočka o Antonovi Bernolákovi. – Robotnícke noviny, 34, 10. 10. 1937, č. 230, s. 6 (autorecenzia).
- Anton Bernolák. – Slovák, 19, 10. 10. 1937, č. 231, s. 9 (s tým istým názvom vyšlo aj v časopise Hlasy československé, 5, 5. 11. 1937, č. 44, s. 4).
- Jazyková otázka na Slovensku. – Slovensko, 4, 1937/1938, s. 54 – 55.
- Reč Dr. M. Hodžu o Bernolákovi. – Slovensko, 4, 1937/1938, s. 8 – 9.
- Bernolákov rok. – Elán, 7, 1936/1937, č. 7, s. 1 – 2.
- Bernolákov dielo – prirodzený prejav suverénosti národnej individuality slovenskej. – Slovák, 19, 10. 10. 1937, č. 231, s. 9.
- Nové príspevky k dejinám slovenčiny. – Slovenská reč, 6, 1937/38, s. 305 – 329.
- Pohľady do minulosti. Spisovná reč po Bernoláka. – Elán, 8, 1937/1938, č. 1, s. 6 – 7.
- Potrebujeme vedeckú terminológiu. – Slovák, 19, 9. 7. 1937, č. 151, s. 4.
- Zásady správnej výslovnosti slovenskej. – Naše divadlo, 10, 1937, č. 3 – 4, s. 43 – 49.
- Zemplín na javisku. Tradícia ochotníckeho divadelníctva na Zemplíne. – Ľudová politika, 13, 14. 4. 1937, č. 84, s. 4.
- A* (spojka). – Slovenská reč, 6, 1937/38, s. 57. – *A* (výslovnosť) (s. 58). – *Á – po* (s. 58). *Aby* (s. 58). – *Aby som* (s. 58). – *-ac* (s. 58). – *Á conto – na účet, preddavok* (s. 58). – *Ačkol'vek – hoci, hoc, čo aj* (s. 59). – *Afrikán – Afričan* (s. 59). – *Agave – agáva; aloe – aloa* (s. 172). – *Aj* (s. 59). – *Aj – aj* (s. 59). – *Akatolík – nekatolík; akatolícky – nekatolícky* (s. 60). – *Ako* (s. 60). – *Akonáhle – len čo, sotva, ledva, toľko čo* (s. 60). – *Akosi* (s. 60). – *Aksamit – aksamiet* (s. 60). – *Aktuelný – aktuálny, časový* (s. 60). – *Akurát – práve; akurátnosť – presnosť; akurátny – presný, dôkladný* (s. 60). – *-al* (s. 60). – *-ál* (s. 61). – *Album, -mu* (s. 61). – *Ale* (s. 61). – *Alebo* (s. 61). – *Alebo – alebo* (s. 61). – *Aloe – aloa* (s. 172). – *Alsas* (s. 171). – *Alternatíva* (s. 62). – *Alžír, Alžírsko* (s. 172). – *Anežka – Agnesa* (s. 171). – *Angora – Ankara* (s. 62). – *Ani* (s. 62). – *Ani – ani* (s. 62). – *Apač a apač* (s. 172). – *Apo – otec* (s. 62). – *A posteriori* (s. 62). – *Aposteriórny* (s. 62). – *A priori* (s. 62). – *-áreň, -árenský* (s. 62). – *Armén, Arménsko* (s. 172). – *-árňa, -áreň* (s. 62). – *Arnošt – Ernest, Arnoštka – Ernestína* (s. 172). – *A síce – a to* (s. 62). – *Asnád' – azda, hádam, vari* (s. 62). – *Aspirant* (s. 63). – *Astrachán; astrachánsky* (s. 63). – *Asýria, Asýrsko* (s. 63). – *Atd'.* (s. 63). – *Augúr; augúrsky; augúrstvo* (s. 63). – *Auktor – autor; auktorita – autorita* (s. 63). – *Auto* (s. 63). – *Autokracia* (s. 63). – *Avšak* (s. 63). – *Azda* (s. 63). – *Až* (s. 64). – *Bačoveň – bačovňa* (s. 64). – *Bahnište – bahnisko* (s. 64). – *Báječný* (s. 64). – *Baliaci* (s. 64). – *Baliaci papier?* (s. 112). – *Banovať za niečím, niečo* (s. 64). – *Baránok* (s. 174). – *Bárkto, bárskto – hocikto* (s. 173). – *Bát' sa niekoho, niečoho* (s. 64). – *Baviť (sa)* (s. 64). – *Bečel'ovať* (s. 64). – *Bedliť* (s. 107). – *Bedrich – Fridrich; Bedriška – Frederika* (64). – *Behom* (s. 107). – *Bel'mo* (s. 173). – *Beránok – baránok* (s. 174). – *Bezmála* (s. 112). – *Bezpečne* (s. 174). – *Bezpochyby* (s. 112). – *Bezpredmetný* (s. 174). – *Bezprostredný* (s. 174). – *Bez toho, aby* (s. 173). – *Blbec?* (s. 174). – *Bože, chráň!* (s. 174). – *Bože-chráň* (s. 174). – *Brať podiel na niečom – mať podiel na niečom* (s. 174). – *Byť v stave* (s. 174). – *Cestou?* (s. 174). – *Cez* (s. 175). – *Cieľom preskúmania?* (s. 110). – *Cigán, Cigánka – cigán, cigánka* (s. 230). – *Cituplný, cituprázdny?* (s. 235). – *Cudzozemsko,*

cudzina (s. 235). – *Čaša, čašník, čašnica* (s. 236). – *Časový* (s. 60). – *Československá republika – Republika* (s. 231). – *Česnak – cesnak* (s. 236). – *Četník* (s. 110). – *Čiastka – suma* (s. 175). – *Činžák* (s. 175). – *Čočka – šošovica, šošovka* (s. 175). – *Črieslo – čerieslo* (s. 236). – *Dáky, dáko – dajaký, dajako* (s. 236). – *Ďalekopis* (s. 175). – *Dárok – darček* (s. 175). – *Dat'* (s. 112). – *Dedič, dedičský, dedičstvo* (s. 175). – *Delítko – delidlo* (s. 237). – *Deväťdesiat – devädesiat, päťdesiat – pädesiat, šesťdesiat – šesdesiat* (s. 237). – *Dialnopis – ďalekopis* (s. 175). – *Dievčí – dievčenský* (s. 175). – *Dlžno – treba* (s. 175). – *Dobrozdanie* (s. 175). – *Dohliadnuť, dohliadať – dozrieť, doze-
rať* (s. 237). – *Dôkladný* (s. 60). – *Doobeda – predpoludním, poobede – popoludní*
(s. 237). – *Dopredu* (s. 112). – *Dopriať, dožiť* (s. 238). – *Ďordína – georgína*
(s. 238). – *Doslova* (s. 112). – *Doska (pamätná) – tabuľa* (s. 111). – *Dostať sa do úz-
kych* (s. 175). – *Dostaviť sa na súd, na skúšku a pod.* (s. 176). – *Dôtka – pokarhanie*
(s. 238). – *Dotyčný úrad* (s. 176). – *Doprevádzať – sprevádzať* (s. 176). – *Dozorčí –
dozorný* (s. 234). – *Drevotisk – drevotlač* (s. 238). – *Driev, drievny* (s. 238). – *Drtidlo
– drvidlo* (s. 238). – *Držať* (s. 171). – *-ec* (s. 170). – *-ek* (s. 170). – *Elsas, Alसान –
Alsas* (s. 171). – *Ernest, Ernestína* (s. 172). – *Fabrikát, výrobok* (s. 172). – *Fridrich,
Frederika* (s. 64). – *Fronta – front* (s. 172). – *Gazdiná* (s. 176). – *Gregor* (s. 171). –
Gustav – Gustáv (s. 238). – *Haagsky, sovietsky* (s. 350). – *Hádam* (s. 62). – *Hejtman –
hajtman* (s. 176). – *Hlbotlač – hlbkotlač* (s. 176). – *Hocikto* (s. 173). – *Hod'as, hod'as-
ko?* (s. 239). – *Horebrať, horevziať?* (s. 176). – *Horvát – Chorvát* (s. 176). – *Hrabá –
gróf* (s. 239). – *Hrehor a Gregor* (s. 171). – *Hrubian – grobian* (s. 238). – *Chorvát*
(s. 176). – *Chránitko – chránidlo* (s. 231). – *Chrustavka, chrumka, chrupavka –
chrupka* (s. 351). – *Chtenie?* (s. 239). – *Chudo- – málo-* (s. 351). – *Chudokrvný*
(s. 239). – *Iluzórny* (s. 350). – *Ing. a inž., Dr. a dr.* (s. 238). – *Inter- – medzi-* (s. 239). –
-ivo, -ive (s. 109). – *Izebná – chyžná* (s. 239). – *Jeden* (s. 228). – *Jedlopis – jedálny
lístok* (s. 240). – *Jednotný počet?* (s. 240). – *Je na tom zle* (s. 174). – *Jugoslovan –
Juhoslovan* (s. 240). – *Južné, západné a východné Slovensko* (s. 112). – *Kameňolom,
kmeňoslovie* (s. 240). – *Kapalný?* (s. 240). – *Kapesný formát?* (s. 240). – *Kartáčový
otisk – kefový obťah* (s. 109). – *Káznica* (s. 240). – *Knedlík – knedľa, knedlíkový –
knedľový* (s. 268). – *Kojná – dojka* (s. 240). – *Kompetentný úrad* (s. 269). – *Kontrare-
volúcia – protirevolúcia* (s. 269). – *Kresliaci papier, baliaci papier?* (s. 112). – *Kupiť
– kopiť, nakupiť – nakopiť* (s. 352). – *Latina – latinčina* (s. 112). – *Len čo* (s. 60). –
Ledva (s. 60). – *Levný, ľavý – lacný* (s. 351). – *Liečba* (s. 350). – *Liter, v litri*
(s. 352). – *Luza – sberba* (s. 352). – *Mám hlad* (s. 239). – *Manévry – manévry* (s.
352). – *Mať účasť na niečom* (s. 174). – *Memoáry – memoáre* (s. 352). – *Mluva – reč*
(s. 229). – *Mluví?* (s. 269). – *Moch – mach* (s. 269). – *Mojeho – môjho, mojemu –
môjmu* (s. 270). – *Msta – pomsta, mstitel' – pomstiteľ'* (s. 225). – *Mučedlnica –
mučenica* (s. 270). – *Mžik – mih, mžikat' – mihať* (s. 270). – *Najavo* (s. 112). – *Naozaj*
(s. 112). – *Návladný?* (s. 232). – *Nažltlý – žltkastý* (s. 232). – *Nechať – dať* (s. 112). –
Nekatolík, nekatolícky (s. 60). – *Nepredložená vec?* (s. 230). – *Nežli* (s. 270). – *Nie len
– nielen* (s. 110). – *No* (s. 110). – *Obratel' – stavec* (s. 270). – *Obtiaž – ťarcha, ťažkosť*
(s. 270). – *Oddaľovať* (s. 109). – *Odkaz, odkázať* (s. 173). – *Odklad platenia za pod-
mienok?* (s. 234). – *Odpis daní* (s. 234). – *Odpoveď, gen. sg. a nom. pl. odpovede*
(s. 111). – *Odpredu* (s. 112). – *Odzadu* (s. 112). – *Okršlek?* (s. 270). – *Opravdu – na-*

ozaj, ozaj (s. 112). – *Otekat', oteklna?* (s. 231). – *Otisk – obťah* (s. 109). – *Ovplyvňovateľ* (s. 270). – *Ozaj* (s. 112). – *Pádny krok?* (s. 271). – *Paginovať – stránkovať* (s. 271). – *Pamätná doska – pamätná tabuľa* (s. 111). – *Pane Novák?* (s. 351). – *Pánu doktorovi* (s. 271). – *Patrný, patrné?* (s. 271). – *Percento; g. pl. percient – percent* (s. 225). – *Palid – pléd* (s. 271). – *Plátca, príjemca?* (s. 235). – *Platebná záповeď* (s. 232). – *Podomný – podomový* (s. 230). – *Poplatník – daňovník* (s. 231). – *Porád?* (s. 271). – *Poťážne?* (s. 235). – *Povstať* (s. 271). – *Práporečník – zástavník* (s. 233). – *Práve* (s. 60). – *Prax, syntax* (s. 233). – *Prebytok – zvyšok, prebytočný – zvyšný* (s. 226). – *Predizba, predsieň, predstráž, predtucha, predurčenie* (s. 265). – *Predložka k* (s. 266). – *Predložka proti* (s. 272). – *Predom – vopred* (s. 271). – *Predpojatost' – zaujatost'* (s. 271). – *Presnosť, presný* (s. 60). – *Preto, lebo – 1. keďže, 2. pretože* (s. 271). – *Pribyť – pribudnúť, pribývať – pribúdať* (s. 272). – *Priezviská na -ek a -ec* (s. 170). – *Príslovky na -ivo, -ive* (s. 109). – *Prosiť na to?* (s. 351). – *Prostý – jednoduchý* (s. 229). – *Proti* (s. 350). – *Protivlak* (s. 112). – *Prušiak – Prus* (s. 272). – *Renomé, renomovaný* (s. 272). – *Resumé* (s. 272). – *Ret, retný, retnica* (s. 272). – *Rohlík – rožok, rohlíček – rožtek* (s. 272). – *Rozdeľovanie prídavných mien dobrý, bystrý atď.* (s. 112). – *Rozpadnúť sa v niečo – na niečo* (s. 229). – *Rozpustilý – samopašný* (s. 171). – *Rožeň – razeň* (s. 272). – *Rušeň* (s. 108). – *Rušňovodič* (s. 108). – *Rýchlovlak – rýchlik* (s. 109). – *Sadzareň – sadziareň* (s. 304). – *Samohláska ä* (s. 233). – *Samopašný* (s. 171). – *Samovražda, samovzdelávaci* (s. 303). – *Skreslený* (s. 112). – *Slová, slov; sobectvo – sebeckto* (s. 352). – *Sosňať – sňať* (s. 303). – *Sotva* (s. 60). – *Sovietsky* (s. 350). – *Sprevádzať* (s. 176). – *Spústa* (s. 229). – *Slová, slov; stanovy, stanov* (s. 173). – *Slovenské podstatné mená* (s. 226). – *Snôška – snáška* (s. 303). – *Sobec – sebec, sobecký – sebecký, sobectvo – sebeckto* (s. 352). – *Sosňať – sňať* (s. 303). – *Sotva* (s. 60). – *Sovietsky* (s. 350). – *Sprevádzať* (s. 176). – *Spústa* (s. 229). – *Sťažnosť do predpisu dani?* (s. 234). – *Stroskotat' – stroskotat' sa* (s. 232). – *Stávajúce pomery?* (s. 111). – *Strojvodca – rušňovodič* (s. 108). – *Suma* (s. 175). – *Svetonázor – svetonáhľad* (s. 232). – *Šošovica, šošovka* (s. 175). – *Špicatý – končitý* (s. 268). – *Štýrsko – Štajersko* (s. 303). – *Tabuľa (pamätná)* (s. 111). – *Ťahy tváre?* (s. 304). – *Tedy – teda* (s. 110). – *Telesný lekár?* (s. 304). – *Tiahla tvár?* (s. 304). – *Tol'ko čo* (s. 60). – *Topiareň – výhrevňa* (s. 108). – *Topné teleso – výhrevné teleso* (s. 108). – *Tra* (s. 351). – *Treba* (s. 175). – *Túha – túžba* (s. 304). – *Ujde to?* (s. 233). – *Ujsť, utiecť* (s. 173). – *Úkon – výkon* (s. 235). – *Úroky z omeškania?* (s. 234). – *Ursínyovo – Ursínovo* (s. 225). – *Usnadniť – obľahčiť* (s. 304). – *Uvádzať v pohyb?* (s. 230). – *Vadné zbožie?* (s. 304). – *Vari* (s. 62). – *Všetne?* (s. 112). – *Veliký, veľký* (s. 304). – *Vezdajší – každodenný* (s. 304). – *Vierohodný – hodnoverný* (s. 239). – *Vlani, lani* (s. 269). – *V stave* (s. 174). – *Výdobyť pohľadávku?* (s. 232). – *Výhrevňa* (s. 108). – *Výhrevné teleso* (s. 108). – *Vynechávanie spojky že* (s. 230). – *Výpadá zle?* (s. 352). – *Výrobok* (s. 172). – *Výslovnosť slov juristi, husiti atď.* (s. 110). – *Vzdáľovať* (s. 109). – *Vzhl'adom* (s. 174). – *Vzkaz – odkaz, vzkázat' – odkázat'* (s. 173). – *Za času – za* (s. 111). – *Zabývať sa – zaoberať sa niečím* (s. 351). – *Zadovážiť – zaopatriť* (s. 232). – *Zahájenie úpadku?* (s. 234). – *Zárobok – výrobok* (s. 234). – *Zozadu* (s. 112). – *Zúčastniť sa* (s. 109). – *Zvonit' – cengat'* (s. 231). – *Žid – žid* (s. 230). – *Žúžel' – žúžol'* (s. 266).

1938

- Kurz správnej slovenčiny. Martin, Vydavateľstvo Matice slovenskej (bez vročenia, asi 1938. 24 s. A4 cyklostyl).
- Prípomy množného inštrumentálu podstatných mien. – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 3 – 5.
- Časovosti: Moravská slovenčina. – Jazykoveda na Slovenskej univerzite. – Dôležitá zmena v školskej správe. – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 74 – 80.
- Návrh na písanie predpôň *s-*, *z-*, *zo-* a predložiek *z*, *zo*. – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 135 – 139.
- Z pravopisu, gramatiky a slovníka. – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 148 – 167.
- Sbierajme zriedkavé slová a výrazy. – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 1 – 2.
- Výhľady do budúcnosti. – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 49 – 51.
- Zjednodušenie slovenského pravopisu. – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 129 – 132.
- Na vysvetlenie. – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 209 – 210.
- Filozofická fakulta v Bratislave. – Slovenský hlas, 1, 14. 1. 1938, č. 10, s. 9.
- Čeština na Slovensku v 15. storočí. Václav Chaloupecký: Středověké listy ze Slovenska. – Slovenský hlas, 1, 27. 1. 1938, č. 21, s. 9; 28. 1. 1938, č. 22, s. 9 (rec.).
- Moravská slovenčina. – Slovák, 20, 25. 12. 1938, č. 293, s. 19.
- Krajinská školská a osvetová rada. – Slovenský hlas, 1, 27. 7. 1938, č. 168, s. 4.
- Slovenské slová (*črpák, črpáček – črieť, čriem. – načrieť, načierat'. – črpnúť, črpať, črpkat' – čerpať. – krpka, krpôčka. – psiar. – Psiare. – žeriav. – okovitka. – skorocel. – vôdor. – tenúť, tenutie, vtenúť*). – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 31 – 39.
- Josef Ambruš: O vydávaní slovenských literárnych prameňov. Bratislava, 11, s. 441 – 444. – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 39 – 43. – Z. Stieber: Slovak i Slowiak (s. 43 – 45). – Alexander Matuška: K Vajanského slovníku (s. 45 – 47). – Slovenské mužské priezviská na *-o* v češtine (s. 47 – 48). – RNDr. Oskár Ferianc: Nomina ornithologica (s. 48). – Dbajme na práva slovenčiny (s. 48). – Jazykoveda na Slovenskej univerzite (s. 79 – 80). – Dôležitá zmena v školskej správe (s. 80).
- Struha – strážka. – Slovenská reč, 7, 1938/39, s. 283 – 284. – abas – opát (s. 30) – abažúr; -u, l. -e, n. pl. -y, m. (s. 23). – Adalbert – Vojtech (s. 30). – Adria – Jadran, adriatický – jadranský (s. 68). – aero, -a, n. pl. aerá, g. aer (s. 30). – až na ďalšie? (s. 124). – bajzom, pajzom – dovedna, naraz (s. 30). – Bakonský les (s. 68). – barvoslepý – farboslepý (s. 121). – belúš – sivko (s. 30). – balalajka, -y, g. pl. balalajok, ž. (s. 68). – bezpečnosť; bezpečie, bezpeč, bezpeka (s. 27). – bľadý, bľadosť – bledý, bledosť (s. 68). – bohďaj, bodaj (s. 68). – bol... bol (s. 297). – bukréta – kytica (s. 68). – car – cár; carský – cársky (s. 68). – celoplátený, celonárodný, celoslovenský (s. 69). – cez sto – vyše sto (s. 23). – cez 40.000 robotníkov? (s. 206). – cibuľa, -le, g. pl. cibúľ (s. 69). – časoslovo – sloveso (s. 70). – Čechy, gen. Čiech; Česko, -a (s. 70). – čel'ad', -de, n. pl. čel'ade; čel'ust', -te, n. pl. čel'uste (s. 70). – čertík, -a, n. pl. čertíci aj čertíky (s. 70). – Česko-Slovensko; česko-slovenský (s. 70). – četba – čítanie (s. 21). – četný – početný (s. 70). – čez – cez (s. 70). – čiernooký – černoooký; čiernovlasý – černovlasý (s. 70). – čím vo väčšom počte – v čím väčšom počte (s. 205). – činiť sa – usilovať sa (s. 22). – číslo, -a, g. pl. čísel (s. 125). – čistokrevný – čistokrvný (s. 302). – ďalší miesto ostatný (s. 298). – daska – doska (s. 70). – dedič, -a, n. pl. -ia, n. (s. 127). – defaitizmus – defetizmus (s. 71). – dekanstvo, dekanát; dekanský, dekanátny (s. 19). – despekt –*

dešpekt (s. 71). – *diaľnica – autostráda* (s. 121). – *dľa – podľa* (s. 23). – *dolovať – dobývať* (s. 22). – *dopnúť – dopäť* (s. 71). – *dopustiť, nie pripustiť* (s. 298). – *Ďord – Juraj* (s. 71). – *dostaviť sa – prísť* (s. 124). – *dotazovať sa – dopytovať sa* (s. 71). – *dovolená – dovolenka* (s. 124). – *driev – prv, dávnejšie* (s. 128). – *Dubná Skala* (s. 303). – *fakt, -u, n. pl. fakty, gen. faktov, m.* (s. 29). – *faktum – fakt* (s. 127). – *Frank, franský, frančina* (s. 71). – *gentry – džentra; džentrik, džentricky* (s. 71). – *gramofónová doska?* (s. 122). – *haboš – penovník* (s. 127). – *heroj – héroos* (s. 127). – *hlasateľ, hlasateľka – hlásateľ, hlásateľka* (s. 206). – *hod'as – hoci, hod'asko – hocikto* (s. 127). – *hodbáb – hodváb* (s. 302). – *Holštýnsko – Holštajnsko* (s. 128). – *horkokrvný – vznetlivý, prudký, prchký* (s. 71). – *hrúza – hrôza* (s. 30). – *hrúzostrašný – hrôzostrašný* (s. 124). – *Hrvat, Horvat, Horvát, Chorvat – Chorvát* (s. 128). – *chemikovia – chemici; technikovia – technici* (s. 26). – *cheviot – ševiot; chevreaux – ševro; chiffon – šifón* (s. 71). – *chlapecký – chlapčenský* (s. 304). – *chlúba – chvála, pýcha; chlúbiť sa – chváliť sa, vychvaľovať sa, pýšiť sa* (s. 30). – *chlum – chlm – chlmec* (s. 128). – *chodák, chodec* (s. 26). – *choť?* (s. 125). – *ideál* (s. 123). – *ihneď, hneď* (s. 72). – *ihrište – ihrisko* (s. 72). – *išiel, išla – šiel, šla* (s. 127). – *jar, -i, ž.* (s. 126). – *jazdenka – cestovný lístok* (s. 72). – *jazerná strela* (s. 72). – *jazvec, gen. jazveca* (s. 208). – *je hodno – hodno* (s. 22). – *jeden-druhý* (s. 26). – *jestli, jestliže – ak, akže* (s. 128). – *joviálny – žoviálny* (s. 128). – *jury* (s. 72). – *k rukám – do rúk* (s. 23). – *kadenáhle – len čo* (s. 72). – *kaloše – galoše, kamaše – gamaše* (s. 128). – *kanúť – tiecť* (s. 72). – *kapesník – vreckovka* (s. 128). – *kapradie – papradie, paprad'* (s. 302). – *karakter – charakter; karita – charita* (s. 72). – *karika – obrúčka, prsteň* (s. 72). – *Karol, gen. Karola* (s. 208). – *kasa – pokladnica, kasir – pokladník* (s. 73). – *každopádne – v každom prípade; naisto; istotne* (s. 73). – *kdežto – kým; naproti tomu; ale* (s. 73). – *kebych – keby som* (s. 73). – *keďby – keby* (s. 73). – *kloktat' – vyplakovať* (s. 128). – *kludný – pokojný* (s. 124). – *knižnica, knihovňa* (s. 127). – *kočkovitý – mačkovitý* (s. 73). – *kolej – kolégium* (s. 73). – *kolimbať (sa) – kolembať (sa)* (s. 73). – *kolo – okolo* (s. 23). – *Komparatív prídavných mien* (s. 207). – *kompetentný úrad* (s. 302). – *končiť – končiť sa* (s. 299). – *konkláva, -y, ž.* (s. 120). – *kovadlina – náková* (s. 73). – *krb – kozub* (s. 300). – *krom, krem – okrem* (s. 23). – *kupčiť s niečím, nie „niečím“* (s. 29). – *lakaj – lokaj* (s. 20). – *lehátko – ležadlo* (s. 126). – *Malorus, Ukrajinec* (s. 208). – *manéver, nom. pl. manévry* (s. 208). – *Mária Terézia* (s. 299). – *mäd, mädivý?* (s. 302). – *melký – plytký* (s. 208). – *menovať, vymenovať* (s. 22). – *minulý rok, minulý týždeň* (s. 297). – *mluvidlá – rečové orgány, hovoriidlá* (s. 208). – *mnohokrát – často* (s. 301). – *Množný genitív podstatných mien na -stvo* (s. 207). – *moch – mach* (s. 123). – *mysel, ale smysel, úmysel, výmysel, priemysel* (s. 302). – *nabídkové pokračovanie?* (s. 125). – *náhodilý, náhodný* (s. 123). – *napriek zákazu – proti zákazu* (s. 23). – *národná škola – ľudová škola* (s. 303). – *násilnosť; násilenstvo, násilníctvo, násilie* (s. 27). – *nastíniť, nástin?* (s. 302). – *navzdor, vzdor – proti* (s. 23). – *nazbyt – nazvyš, nazvyšok* (s. 302). – *nebesá* (s. 207). – *nebezpečenstvo; nebezpečie, nebezpeč'* (s. 27). – *nebojácny – nebojazlivý* (s. 300). – *nejdem, nejdeš, nejde... nejdú* (s. 124). – *neodvislosť, neodvislý – nezávislosť, nezávislý* (s. 205). – *neodvislý štát – nezávislý štát* (s. 123). – *obilie – zbožie* (s. 300). – *obsažený – obsiahnutý* (s. 126). – *odčiniť krivdu?* (s. 126). – *odstavec – odsek* (s. 205). – *odľahitý – abstraktný* (s. 123). – *odvieť peniaze –*

odovzdať peniaze (s. 128). – *ohlasovací listok, prihlasovací listok* (s. 28). – *ohroziť; ohrozený; ohrožovať* (s. 126). – *okrem – mimo* (s. 298). – *Predložka mimo* (s. 298). – *ôsmimi – osmymi* (s. 299). – *Opakovanie tej istej predložky* (s. 23). – *opominúť – zabudnúť* (s. 207). – *opovržený – opovrhnutý* (s. 207). – *opozdene – oneskorene* (s. 125). – *ospravedlniť?* (s. 124). – *osvedčiť sa* (s. 299). – *ovzdušie, povetrie* (s. 127). – *pasovať – svedčiť* (s. 26). *paštika – paštéka, paštétka* (s. 21). – *po tejto stránke – s tejto stránky* (s. 24). – *podstatné mená stredného rodu na -isko a -ište* (s. 207). – *popelka – popolka, popeluška – popoluška* (s. 23). – *Poriadok slov v slovenčine* (s. 24). – *poroučam sa – porúčam sa* (s. 206). – *požiadavka, -y, g. pl. požiadaviek, ž.* (s. 128). – *pravosúdie, pravosúdny* (s. 121). – *prádelňa – továreň na bielizeň* (s. 126). – *predávam telefon?* (s. 205). – *predložiť na podpis, nie „k podpisu“* (s. 21). – *Predložka mimo* (s. 298). – *Predložky v a na* (s. 303). – *predmluva, predslov, úvod* (s. 208). – *prehovoriť* (s. 298). – *prepožičať – udeliť* (s. 208). – *prestupovať a presedať* (s. 303). – *previesť výnos – vykonať výnos* (s. 126). – *prezpoľný – cezpoľný, vidiecky* (s. 208). – *prez – cez* (s. 24). – *priblížiť sa k niečomu, k niekomu* (s. 30). – *priesmyk, priešmyk* (s. 208). – *priznať* (s. 297). – *provoz – chod, činnosť, prevádzka* (s. 208). – *rádio, lok. -e,* (s. 302). – *rejstrik – register* (s. 73). – *rímsky a rimanský* (s. 300). – *ročne a ročíte* (s. 300). – *sádra, sádrový – gyps, gypsový* (s. 127). – *sedmislivkár – sedmoslivkár* (s. 127). – *sendvič* (s. 22). – *silničná správa – cestná správa* (s. 125). – *Slobodno!* (s. 302). – *slušíatko?* (s. 298). – *smerom k východu – smerom na východ* (s. 302). – *so-bectvo – se-bectvo* (s. 302). – *sós – omáčka* (s. 123). – *sotník – stotník, sotnina – stotina* (s. 18). – *spolupráca* (s. 298). – *sporiadať – usporiadať* (s. 123). – *srdечná činnosť – srdcová činnosť* (s. 205). – *srov., srovnaj – porov., porovnaj; srovnávacia jazykoveda – porovnávacía jazykoveda* (s. 24). – *statný kmeň – mocný kmeň* (s. 126). – *strievičky – črievičky* (s. 21). – *stý, dvojstý, trojstý* (s. 19). – *stvrdenka, stvrdenka – potvrdenka* (s. 304). – *sused, susedný* (s. 124). – *šedý – šedivý* (s. 123). – *štupel’ – zátk* (s. 123). – *tá* (s. 298). – *ťažište – ťažisko* (s. 126). – *temnohnedý – tmavohnedý* (s. 122). – *tkalcovňa – tkáčovňa* (s. 126). – *tlumený, stlumený – tlmený, stlmený* (s. 302). – *tŕnie, gen. tŕnia* (s. 208). – *u telefonu – pri telefone* (s. 205). – *v sedem hodín – o siedmej hodine* (s. 24). – *v Slovensku – na Slovensku* (s. 205). – *v svetovej vojne – vo svetovej vojne* (s. 126). – *v svojom – vo svojom* (s. 123). – *v upomienku – na pamiatku* (s. 304). – *Väzba predložiek s pádmí* (s. 23). – *vo snách, vo snoch* (s. 206). – *vojín – vojak* (s. 74). – *vštepovať v myseľ* (s. 126). – *výbava – výstroj* (s. 303). – *vyhnúť* (s. 298). – *vykanie* (s. 300). – *vyrobiť, výrobok; zarobiť, zárobok* (s. 24). – *vzdor – proti* (s. 125). – *za takýchto okolností – v takýchto okolnostiach* (s. 24). – *(účty) za rok* (s. 298). – *zadržovať predpisy – zachovávať predpisy* (s. 125). – *zákonník* (s. 122). – *zabochádzať s niekým* (s. 126). – *započať* (s. 299). – *zástupci – zástupcovia* (s. 123). – *záujemca – zaujímateľ* (s. 303). – *závisieť od niečoho, závislý od niečoho, závislosť* (s. 29). – *zavisnúť na niečom, nad niečím, závislý, závislosť* (s. 29). – *zavržený – zavrhnutý* (s. 122). – *zazvorník – d’umbiernik* (s. 127). – *zbrklý – pochabý* (s. 122). – *zemedelstvo – poľnohospodárstvo* (s. 68). – *zinok – cink, zinkografia – cinkografia* (s. 122). – *známosť a vedomie* (s. 301). – *zosil’ovač – zosil’ňovač, zosil’ovať – zosil’ňovať* (s. 299). – *zriadenec – zamestnanec* (s. 122). – *zúčastniť sa na niečom, v niečom* (s. 20). – *zviklat’ – rozhegať, otriasť* (s. 123). – *Ženské podstatné mená na -ianka a -anka* (s. 206). – *žúr, -u, l. -e, n. pl.*

-y, m. (s. 22).

1939

Pravidlá slovenského pravopisu s pravopisným slovníkom. Nové vydanie. Turčiansky Sv. Martin, Matica slovenská 1939. 402 s.

1940

Pravidlá slovenského pravopisu. Turčiansky Sv. Martin 1940. 475 s. (bez mena autora).

Slovník chybných slov, tvarov a významov. Martin, Matica slovenská 1940. 42 s.

Pokračujeme v práci. – Slovenský jazyk, *I*, 1940, s. 1 – 2.

Ľubozvučnosť slovenčiny. – Slovenský jazyk, *I*, 1940, s. 20 – 25; 53 – 59; 112 – 115; 217 – 223; 291 – 297.

Starodávne osobné mená slovenské. – Slovenský jazyk, *I*, 1940, s. 67 – 72; 115 – 117; 148 – 149; 227 – 229.

Miestopisné názvy slovenské. – Slovenský jazyk, *I*, 1940, s. 81 – 85.

Po dvoch rokoch. – Slovenský jazyk, *I*, 1940, s. 242 – 264.

Pravidlá slovenského pravopisu s pravopisným slovníkom. Vydala Matica slovenská r. 1940. – Slovenský jazyk, *I*, 1940, s. 32 – 38; 72 – 75 (rec.).

Slovenská reč. Mesačník pre záujmy spisovného jazyka. Ročník VIII, číslo 1. Rediguje Anton Jánošík s Jozefom Škultétym. Vydáva Matica slovenská. – Slovenský jazyk, *I*, 1940, s. 237 – 239 (rec.).

*výťah z matriky = výpis z matriky. – Slovenský jazyk, *I*, 1940, s. 38. – *proti potvrdeniu = na potvrdenie (s. 38). – *proti hotovému = za hotové (s. 38). – *sťažnosť = lepšie ponosa (s. 38). – *berný úrad = daňový úrad (s. 38). – *dotyčný úrad = príslušný úrad (s. 38 – 39). – jest a je (s. 39). – iba, len (s. 39). – *držať tovar? (s. 39). – *nabývateľ = nadobúdateľ (s. 39). – zdanit', spoplatniť (s. 39). – *prepachtovateľ = vyšetrovateľ (s. 39). – *pátracia stanica = stopovacia stanica (s. 39). – *predpoklad k niečomu = predpoklad na niečo (s. 39). – trova, g. pl. trov (nie trôv) (s. 39). – *sprostiť úradu = pozbaviť úradu (s. 39). – rešpekt, respektíve (s. 39). – náležitosť (s. 39). – vyžadovať niečo (nie „niečoho“) (s. 39 – 40). – tangovať = týkať sa, dotýkať (sa) (s. 40). – *vyjmutý = vyňatý (s. 40). – nahliadnuť, lepšie nazrieť (s. 40). – *nie je možno = 1. nemožno, 2. nie je možné (s. 40). – Poloslovák (s. 40). – dopyt (s. 40). – uviesť do omylu (nie „v omyl“) (s. 40). – *spatrovať = vidieť (s. 40). – *zhľadať = zistiť, uznať (s. 40). – takzvaný (s. 40). – *odvislý, *odvislosť = závislý, závislosť (s. 40). – *u telefonu = pri telefone (s. 40). – otvorená hlava? (s. 40). – inžinier (s. 40). – myseľ (s. 40). – šuškaná propaganda (s. 40). – *dvoj denný = dvojdňový, *trojtýždenný = trojtýždňový (s. 75). – *zatačka = zákruta (s. 75). – *dostať sa do úzkych? (s. 75). – môžuc, tečúc, ale Všemohúci (a nie Všemôhúci) (s. 76). – *čo = ako (s. 76). – *bez toho, aby (s. 76). – *nesmlúvavý = nekompromisný (s. 76). – národnosocialistický, literárnohistorický (s. 76). – praktikovať (nie praktizovať) (s. 76 – 77). – vo svojom (s. 77). – načim, treba (s. 77). – *bláhový = vinovatý (s. 77). – badať a bádať (s. 77). – *krásnejší = krajší (s. 77). – osvedčiť sa (s. 77 – 78). – *rotný = rotník (s. 78). – *kovadlina = nákovka, *kovadlinka = nákovka (s. 78). – *správkáreň = opravovňa (s. 78). – *pl'uvátka = pl'uvák (s. 78). – pozostávať a skladať sa (s. 78). – povstať

a vzniknúť (s. 78). – *z toho je patrné? (s. 78). – *odtedy = odvtedy, *dotedy = dovtedy (s. 78 – 79). – *tedy = teda (s. 79). – *predne = predovšetkým (s. 79). – nechať a dať (s. 79). – *dlžno robiť = treba robiť (s. 79). – *dajme tomu, že? (s. 79). – *darí sa mu zle? (s. 79). – *byť na tom zle? (s. 79). – surrealista lepšie nadrealista (s. 79 – 80). – *movitosť = hnutelnosť (s. 80). – kočiak, kočiár (s. 80). – kôš (s. 80). – Oto (s. 80). – lev, gen. leva (s. 80). – Cigán a cigán (s. 80). – *inojazyčný = cudzojazyčný (s. 80). – anjeliak, anjelici-anjeliaky i čertík, čertíci-čertíky (s. 80). – sedmi-, sedem-, sedmo- (s. 80). – osmi-, osem-, osmo- (s. 80). – *poťažne = čiže, vlastne, alebo (s. 117). – ďalej a dlhšie (s. 117). – ako a než (s. 117). – *čítba = čítanie (s. 118). – *čiasťica = časťica (s. 118). – číslo, -a, gen. pl. čísel (s. 118). – *dovolená = dovolenka (s. 118). – *pobierať = dostávať (s. 118). – no (s. 118). – dačo, dakto, dajaký (s. 118 – 119). – *darobný = daromný (s. 119). – ďas (s. 119). – *dechový = dychový (s. 119). – získať (s. 119). – ten, tá, to (s. 119). – za predpokladu? (s. 119 – 120). – obslužné (s. 120). – dláždič (s. 120). – dopadnúť (s. 120). – drahokam (s. 120). – druhý (s. 120). – *šesti-, šesť-, šesto- (s. 120). – *päti-, päť-, päto- (s. 120). – *deväti. deväť- (s. 120). – *desati-, desať- (s. 120). – *ugorka = uhorka (s. 120). – *kam = kde, *niekam = niekde, *nikam = nikde (s. 154 – 155). – pošmúrny, lepšie pochmúrny (s. 155). – *nemám ničoho = nemám nič (s. 155). – *akoby = ako by (s. 155). – *vskutku = naozaj, ozaj (s. 155). – *nápadné šaty? (s. 155). – poruke, naporúdzi (s. 155). – zavrieť, zatvoriť s. 155). – *slúchadlo = počúvadlo (s. 155 – 156). – *stiahnuť dôsledky (s. 156). – akiste, tak isto (s. 156). – *kýžený? (s. 156). – nakrátko (s. 156). – *skrehnúť = skrahnúť (s. 156). – skrz-naskrz (s. 156). – zisťný, nezišťný (s. 156). – *krvižiznivý = krvolačný (s. 157). – kryštál (s. 157). – jaguár; kuguár (s. 157). – Komparatív s predložkou od (s. 157). – úskok (s. 157). – *zadržat' sa? (s. 157). – odpadnúť (s. 157). – nemecky, po nemecky (s. 157). – *kňahyňa = kňazná (s. 157). – hen, hentam, henten (s. 158). – Tatra banka (s. 158). – dohromady, lepšie dovedna, dokopy (s. 158). – ľubovoľný, samovoľný (s. 158). – musieť (s. 158). – oveľa, omnoho (s. 159). – ľahučko, ľahučký (s. 159). – *príslovce = príslovka (s. 159). – *uvítať = privítať (s. 159). – *zbývať = ostávať (s. 159). – sporiteľničný (s. 159). – vzpierat' sa, vzopriet' sa (s. 159). – všedný, každodenný (s. 159). – Živočišne mená a prídavné mená minulého činného (s. 159). – obhajca (s. 159 – 160). – doplniť, doplniť (s. 160). – očami, očima (s. 160). – *chudobné vysvedčenie? (s. 160). – *predávať sluchátko? (s. 160). – tie (výslovnosť) (s. 160). – *procento = percento (s. 160). – *vlak pozdí? (s. 160). – schytralý (s. 160). – stredník? (s. 232). – sťa (s. 232). – štatárium (s. 232). – *prívažok = dôvažok (s. 232). – *privziať? (s. 232). – narábať niečím (s. 232). – Baldur von Schirach (s. 232 – 233). – Ciano (s. 233). – Codreanu (s. 233). – Maček (s. 233). – kodkodákať (s. 233). – syntagma (s. 233 – 234). – jednohlasne (s. 234). – *jeden = človek (s. 234). – Dve predložky pri sebe (s. 234). – *následok na niekoho = následok pre niekoho (s. 234 – 235). – nemať (s. 235). – *dostaviť sa = prísť (s. 235). – *ohl'adom = o (s. 235). – maximum (s. 235 – 236). – *potierať = kynožiť (s. 236). – *zapli = zapáli, *zapla = zapála (s. 236). – fakt (s. 236). – *nádražie = stanica (s. 236 – 237). – *zdraviť (sa) = pozdraviť (sa) (s. 237). – *účastniť sa predstavenia? (s. 237). – začať a začať sa (s. 237). – pre (s. 237). – m. i. (s. 237). – *mimo tých = okrem tých (s. 239). – Linguistica Slovaca (s. 239). – *pozostávať = skladať sa (s. 239). – v čas. Linguistica Slovaca? (s.

239). – *závadný = chybný (s. 239). – *sniest' = zniest' (s. 239). – *celky = celkom (s. 239). – *deverbatívum* (s. 239 – 240). – *pozerat' sa = pozerat' (s. 240). – na úkor (s. 240). – *bibličina = bibličtina (s. 240). – *opozdený = oneskorený (s. 240). – *dvaročný, *triročný, *štyriročný = dvojročný, trojročný, štvorročný (s. 240). – *neide = nejde (s. 240). – *mýlny = mylný, *mýlne = mylne (s. 299). – *dosiahnuť niečoho = dosiahnuť niečo (s. 299). – účastinný, účastinársky (s. 299 – 300). – *záporový genitív = záporný genitív (s. 300). – Výslovnosť slov *Martin*, *martinský* (s. 300). – *cirkevno-slovanský = cirkevnoslovanský (s. 300). – *južno-slovanský = južnoslovanský (s. 300). – *staväť = stavať (s. 300). – *západno-slovanský = západoslovanský (s. 301). – *akoby = ako by (s. 301). – *názor = náhľad, *svetonázor = svetonáhľad, *svetonázorový = svetonáhľadový (s. 301). – *nevyhnutel'ný = nevyhnutný (s. 301). – *zvierence = zvieratá (s. 301). – kam, lepšie kde (s. 301). – cudzizmus? (s. 302). – písať s niečím (s. 302). – liehovar (s. 302). – *k tomu je potrebný = na to je potrebný (s. 302). – využívať na niečo (s. 302). – *základ k niečomu = základ niečoho (s. 302 – 303). – *jedným slovom = slovom (s. 303). – *v rádiu = v rádiu (s. 303). – *nezapomenutel'ný = nezabudnutel'ný (s. 303 – 304). – *jestli, *jestliže = ak, akže (s. 304). – *púhy = jediný, číry, prostý, sám, holý, len, iba (s. 304). – *základnica = základňa (s. 304).

1943

Nárečie slovenské alebo potreba písania v tomto nárečí. Napísal Ľudovít Štúr. Na vydanie prichystal Henrich Bartek. Turčiansky Sv. Martin, Kompas 1943. 419 s.

Ľudovít Štúr a slovenčina. Turčiansky Sv. Martin, Kompas 1943 (odtlačok z diela Nárečie slovenské alebo potreba písania v tomto nárečí. 1943. 135 + 11 s.).

Štúrs Sprachreform. – Slowakische Rundschau, 4, 1943, č. 4.

Najstaršie slovenské slová v maďarčine. – Elán, 14, 1943/1944, č. 10, s. 3 – 5.

Správna výslovnosť slovenská. – Nová škola, 4, 1943/1944, s. 433 – 436.

1944

Správna výslovnosť slovenská. Bratislava, Ján Horáček 1944. 316 s.

Rec.: Jóna, E.: Dr. Henrich Batek: Správna výslovnosť slovenská. Bratislava 1944. – Slovenská reč, 11, 1943/1944, s. 331 – 337.

1947

Kresťanstvo a slovenčina. In: Nádej víťazná. Sborník slovenských spisovateľov v emigrácii o literatúre, vede a umení. Red. M. Šprinc. Scranton, Obrana Press 1947, s. 241 – 268.

Význam malých národov. In: Vo vyhnanstve. Sborník slovenských utečencov. Red. I. Zelenka. Scranton, Obrana Press 1947, s. 251 – 258.

1954

Nový pravopis slovenský. Whiting, Indiana. Ján Lach 1954. 56 s.

Slováci a ríša kráľa Sama (624 – 659). – Most, 1, 1954, č. 2, s. 1 – 11. Znovu uverejnené pod tým istým názvom v Slovakia (Middletown, Pa. CSEO) 1954 (2. vyd. 1990).

S malými skrátienami uverejnené aj vo farebnej prílohe časopisu Slovenský jazyk a literatúra, 37, 1990/91, č. 7.

The Slovaks and King Samo's Empire (624 – 659 A. D.). – Slovakia, 4, 1954, č. 2, s. 49 – 64.

Nové pravidlá slovenského pravopisu (Pravidlá slovenského pravopisu. Red. Š. Peciar, Bratislava 1953). – Most, 1, 1954, č. 2, s. 35 – 39 (rec.).

1955

Wer war Matúš Čermák? München, Europea Verlag 1955. 26 s.

1956

Slovenský pravopis s gramatickými poučkami a slovníkom. Whiting Indiana, John Lach, Günzburg/Donau 1956. 205 s.

Rec.: Peciar, Š.: Henrich Bartek: Slovenský pravopis s gramatickými poučkami a slovníkom. – Slovenská reč, 24, 1959, s. 288 – 292.

Our Tradition and Louis Štúr. – Slovakia (Middletown, Pa.), 6, 1956, č. 2, s. 3 – 10.

Pôvod názvov *Slovan* a *Slovák*. – Most, 3, 1956, č. 1, s. 20 – 32. Osobitne uverejnené pod názvom Pôvod názvov *Slovan* a *Slovák*. Príspevok k najstarším dejinám Slovanov. Mníchov, Slovenský ústav 1956. 22 s.

1957

Predslov. In: Boleček, B. V.: Peter V. Rovnianek. München, Buchdruckerei Dr. Peter Belej 1957, s. 6 – 8.

1958

Pôvod názvu *Slovan* a *Slovák*. – Slovakia (Middletown, Pa.), 8, 1958, č. 3, s. 17 – 22.

1959

Speisen und Getränke. Fünfsprachenwörterbuch. München, Europea Verlag 1959. 200 s.

1961

Slowakische Literatur. In: Lexikon der Weltliteratur im 20. Jahrhundert. Freiburg/Breisgau, Verlag Herder 1961.

1964

Strachota. Metodovo slovenské meno. In: Most, 11, 1964, č. 1 – 2, s. 3 – 7.

Najstaršie kresťanské slová v slovenčine. In: Most, 11, 1964, č. 3 – 4, s. 98 – 100.

1965

Kedy prišli Slováci k Dunaju? – Národný americko-slovenský kalendár na rok 1965, 73, 1965, s. 86 – 92.

Chvála slovenčiny. – Národný americko-slovenský kalendár na rok 1965, 73, 1965, s. 116 – 120.

Edičná činnosť

- Sborník na počesť Jozefa Škultétyho. Red. A. Mráz – P. Florek – B. Bartek. Turčiansky Sv. Martin, Matica slovenská 1933 (lingvistickú časť zredigoval H. Bartek).
- Naše divadlo. Rediguje H. Bartek v Turčianskom sv. Martine, USOD, 1930 – 1933.
- Anton Bernolák: Dissertatio philologico-critica de literis Slavorum. Faksimile vyd. H. Bartek. Turčiansky Sv. Martin, Matica slovenská 1937. XVI + 82 + 31 s.
- Slovenská reč, 1 – 7, 1932/33 – 1939/40 (hlavný redaktor).
- Slovenský jazyk. Vydáva Kompas, Turčiansky Sv. Martin, Kníhtlačiarsky úč. spolok v Turčianskom Sv. Martine 1940. 8 čísel (redaktor).
- Náš národ. Red. H. Bartek – A. Miškovič – J. Svetoň. Bratislava, Vedecká spoločnosť pre zahraničných Slovákov v Bratislave, nákl. Slovenskej ligy.
- Knižnica nášho národa. Rediguje Dr. Henrich Bartek. Bratislava, Vedecké spoločnosti pre zahraničných Slovákov nákladom Slovenskej ligy 1942.

Preklady

- Maurois, A.: Utrpenie mladého Werthera. – Slovenské pohľady, 48, 1932, s. 84 – 105.

O ňom

- Zmeny v Matici. – Robotnícke noviny, 34, 28. 8. 1937, č. 194, s. 3 (správa o dohode jazykovedcov Henricha Barteka a Ľudovíta Nováka z Matice slovenskej).
- Bartek Henrich, Dr. – In: ERCÉ: Slovenská krv. Bratislava, Vydavateľstvo lexikálneho diela Slovenská krv 1942, s. 28.
- KIRSCHBAUM, J. M.: K päťdesiatke univ. prof. dr. Henricha Bartka. – Most, 6, 1959, s. 72 – 73.
- Prof. dr. Henrich Bartek 50-ročný. – Slobodné Slovensko, 12, 1957, č. 3 – 4, s. 6.
- VNUK, F.: Dr. Henrich Bartek. In: Literárny almanach Slováka v Amerike (Middletown, Pa.) 1967, s. 117 – 118.
- Dr. Henrich Bartek. – In: Literárny almanach Slováka v Amerike, 1967, s. 117 – 118.
- Bartek Henrich, PhDr. – Encyklopédia Slovenska 1. Bratislava, Veda 1977, s. 153.
- OKÁL, J.: Krstný otec modernej slovenčiny. K sedemdesiatke prof. dr. Henricha Bartku (!). In: Kalendár Jednota 1978 (Middletown, Pa.), 1978, s. 161 – 175.
- OKÁL, J.: Prof. Dr. Henrich Bartek 70-ročný. – Most, 25, 1978, č. 1 – 2, s. 53 – 54.
- PFISTER, B.: Dr. phil. Heinrich Bartek gestorben. – Die beiden Türme. Niederaltaicher Rundbrief, 22, 1986, Nr. 49, s. 43 – 45.
- Dr. Henrich Bartek 1909 – 1986. In: Kalendár Jednota (Middletown, Pa.), 95, 2. 4. 1986, č. 5039, s. 72 – 73, pod tým istým názvom (znovu bez autora) uverejnené aj v čas. Slováka v Amerike, 47, 1986, č. 9974, s. 3.
- OKÁL, J.: Za Dr. Henrichom Bartkom. In: Bulletin Svetového kongresu Slovákov (Toronto), 15, 1986, č. 70, s. 15 – 16. Pod tým istým názvom uverejnené v čas. Slováka v Amerike, 47, 1986, č. 9978, s. 2.

- MURGAŠ, K.: Nad čerstvým hrobom Henricha Bartka. – Slobodné Slovensko (Köln am Rhein), 41, 1986, č. 2, s. 7.
- KRUŽLIAK, I.: Osudy jednej generácie (Myšlienky nad čerstvým hrobom Henricha Bartka). – Bulletin Svetového kongresu Slovákov (Toronto), 15, 1986, č. 70, s. 16 – 17.
- KRUŽLIAK, I.: Cesta k modernej slovenčine (Pamiatke dr. Henricha Bartka). – Most, 33, 1954, s. 1986, č. 3 – 4, s. 69 – 79 (výberová bibliografia H. Barteka na s. 79).
- STOLÁRIK, I.: Zomrel dr. Henrich Bartek. – Kanadský Slovák (Toronto), 45, 1986, č. 11, s. 8.
- JÓNA, E.: Zo spomienok hlavného redaktora Slovenskej reči. – Slovenská reč, 51, 1986, s. 65 – 72.
- ORAVCOVÁ, A.: Autorský register časopisu Slovenská reč, 1, 1932/1933 – 50, 1987. Bratislava, Veda 1986 (príloha časopisu Slovenská reč, 51, 1986), s. 10 – 11; 59; 84 – 85; 134.
- VRAGAŠ, Š.: Traja významní jazykovedci. In memoriam E. Paulinyho, H. Bartka a J. Oravca. – Most, 35, 1988, č. 1 – 4, s. 20 – 30.
- ĎURICA, M.: Zakladateľovi časopisu Slovenská reč – in memoriam. – Slovenský jazyk a literatúra v škole, 37, 1990/91, s. 220 – 221.
- ŠVAGROVSKÝ, Š.: Jazykovedný odkaz Henricha Bartka. – Slovenská reč, 57, 1992, s. 201 – 207.
- ŠVAGROVSKÝ, Š.: Henrich Bartek – His Life and Work. – Slovak Review, 1, 1992, č. 1, s. 77 – 85.
- HVIŠČ, J.: Osobnosti 14. Henrich Bartek. – Knižná revue, 2, 1992, č. 19, s. 3.
- ONDREJOVIČ, S.: Bartek, Henrich. In: Encyklopédia jazykovedy. Bratislava, Obzor 1993, s. 81.
- Henrich Bartek. – In: Spomíname (Výročia osobností okresu Žilina). Žilina, Okresná knižnica 1994, s. 4 – 6.
- ŠVAGROVSKÝ, Š. – ŽIGO, P.: O pravopisnej koncepcii neschválených Pravidiel slovenského pravopisu z r. 1939. – Slovenská reč, 59, 1994, s. 98 – 103.
- CABADAJ, P.: Henrich Bartek. – Slovensko, 20, 1996, č. 2, s. 63.
- ŽIGO, P.: Henrich Bartek a vývin slovenskej spisovnej normy v medzivojnovom období. – Studia Academica Slovaca, 26, 1997, s. 180 – 188.
- CABADAJ, P.: Henrich Bartek. – Slovenské národné noviny, 1997, č. 12, s. 63.
- ONDREJOVIČ, S.: Bartek, Henrich. – Encyclopaedia Beliana 1. Bratislava, Encyklopedický ústav SAV 1999, s. 630.
- ŽIGO, P.: Koncepcie pravidiel slovenského pravopisu v medzivojnovom období. In: Slovensko-české jazykové vzťahy a súvislosti. Red. J. Hvišč. Bratislava, T. R. I. Médium 2000, s. 203 – 211.
- ŽIGO, P.: Postoj Jána Smreka ku kodifikácii spisovnej slovenčiny v medzivojnovom období. In: Philologica LI. Zborník FF UK. Red. V. Mikula. Bratislava, Univerzita Komenského 2000, s. 111 – 119.
- ONDREJOVIČ, S.: Na návšteve u benediktínov za Henrichom Bartekom. – Slovenské pohľady, 4 + 117, 2001, č. 2, s. 65 – 76.
- KRAJČOVIČ, R. – ŽIGO, P.: Dejiny spisovnej slovenčiny. Bratislava, Univerzita Komenského 2001 (v tlači).
- ONDREJOVIČ, S.: Z kníh Henricha Barteka. Bibliografický zborník (v tlači).

DISKUSIE A ROZHĽADY

Ján Findra

JAZYK V KOMUNIKÁCI: DYNAMIKA VÝVINU, ČI OHROZENIE?

FINDRA, J.: Language in Communication: Development Dynamism or Threat? Slovenská reč, 66, 2001, No. 2, pp. 91. (Bratislava)

The contribution is a reaction to F. Kočiš's polemic article Sociolinguistic „Code Switching“. Special attention is paid to the term code switching which is an important part of language and communicative competence of communicants. The literary language and other variants of the language have strictly defined functional communicative place on the axis: public official contact – non-official familiar contact. The axis includes a wide range of semiofficial situations. In this connection the author gives his opinion about so called accident situation in language practice, he evaluates dynamism of a norm, he follows the relationship between the convention – norm – codification, he presents the grasp of language culture and culture of expression as well as the function of linguistics and linguists. Marginally but essentially the article deals with ethics of a scientific polemics and with the language and text as values.

V tomto príspevku reagujem na článok Františka Kočiša *Sociolingvistické prepínanie kódov* (Kočiš, 2000). Autor sa v ňom vracia k viacerým otázkam, ktoré sa zaktualizovali v súvislosti s rozvojom sociolingvistických výskumov a najmä po publikovaní výsledkov týchto výskumov v odborných časopisoch, ako aj v zborníkoch Sociolinguistica Slovaca. Je to aj nepriamy ohlas na diskusie i polemiky o takých pojmoch, ako je teória spisovného jazyka, teória jazykovej kultúry, postavenie spisovného jazyka v komunikácii, vzťah spisovného jazyka k ostatným útvarom národného jazyka, ako aj vzťah úzus, norma, kodifikácia, úroveň jazykovej praxe, úloha jazykovedy a jazykovedcov atď.

F. Kočiš vo svojom článku dôsledne háji svoje názory a teoreticko-metodologické stanoviská, čo mu, pravdaže, nemožno zazlievať. Dôvod, prečo som sa rozhodol na jeho článok reagovať, je však v tom, že výhrady voči záverom sociolingvisticky orientovaných autorov argumentuje a dokladá niekoľkými citátmi z mojej knihy *Jazyk, reč, človek* (1998), ktoré viackrát svojvoľne vytrháva z kontextu a účelovo interpretuje. F. Kočiš vyšperkoval svoj kritický metajazyk viacerými klíšovitými výrazmi, ktoré sa už zautomatizovali v publicistike a ktoré sa dnes ako pragmatické barličky vyžívajú v politickej polemike. Polemická replika môže byť útočná,

nemala by však byť založená na sile (siláckosti) (Mistrík, 1985) slova. Elegancia vedeckej polemiky spočíva v tom, že aj adresnú kritiku dokážeme vyjadriť elegantne a noblesne. Aj o tom je jazyka dar... Autor polemickej repliky hovorí totiž predovšetkým o sebe, najmä ak sa dá uniesť polemicným zápalom natoľko, že popiera akékoľvek tvrdenia adresáta kritiky, prestáva brať ohľad na jeho osobu a snaží sa ho „úplne sknokautovať“ (Čmejrková, Daneš, Světlá, 1999).

1. Je zaujímavé, ale zrejme nie náhodné, že sa F. Kočiš pokúsil o metajazykovú hru so spojením *prepínanie kódu*. V posunutom (determinologizovanom) význame ho včleňuje do takých kontextov, aby v ňom „prebudil“ negatívne konotácie (dešpekt, irónia). Je to pochopiteľné: autorovi, ktorý tvrdí, že „slovenský národný jazyk vo svojom vývoji postupne smeruje a vrastá do jedinej existenčnej podoby spisovného jazyka ako reprezentanta slovenského národa“ (Kočiš, 1995), tento termín nemôže vyhovovať.

Schopnosť prepínať kód považujem za významnú zložku komunikačnej i jazykovej kompetencie komunikantov. Podstata prepínania kódu je založená na schopnosti expedienta reagovať na zmenu niektorého relevantného komponenta komunikačnej situácie. Ide teda o termín, s ktorým musí rátať tak teória jazykovej kultúry, ako aj teória o stratifikácii národného jazyka. Tento termín, pravdaže, súvisí aj s chápaním národného jazyka ako zložitého systému, ktorý sa skladá z viacerých subsystémov, foriem, podôb, variet. Ak by sme aj prijali tézu o konvergentnom vývine slovenčiny na osi spisovný jazyk – geografické nárečia, z funkčného a sociálneho hľadiska nebude tento vývin smerovať k unifikácii na báze spisovného jazyka. To by vari bolo možné iba vtedy, ak by komunikácia prebiehala v homogénnom, „skleníkovom“ prostredí, čo je nereálne. V tomto zmysle pojem prepínanie kódu hovorí o tom, že s ohľadom na individuálne a sociálne jedinečnú synchronizáciu komponentov komunikačnej situácie sa popri spisovnom jazyku môžu funkčne uplatniť aj ostatné existenčné formy národného jazyka alebo ich jednotlivé prvky.

Prepínanie kódu je založené na funkčnej primeranosti, to však neznamená, že popiera normovanosť a systémovosť. Napokon aj nárečie má svoju (nekodifikovanú) normu, ktorú nositelia istého nárečia dobre poznajú a vo svojej jazykovej praxi intuitívne dodržiavajú. Za prepínaním kódu nemožno vidieť ani popieranie dominantného postavenia spisovného jazyka vo vzťahu k ostatným formám národného jazyka. Ak donedávna charakter komunikácie výrazne determinovala dichotómia ústnosť – písomnosť, ktorá sa v jazykovej realizácii viazala na opozíciu spisovnosť – nespisovnosť, dnes je hierarchicky významná opozícia verejnosť – súkromnosť, oficiálnosť – neoficiálnosť a prípadne aj monologickosť – dialogickosť a pripravenosť – spontánnosť. Z hľadiska slohovej a komunikačnej normy je pritom spoločensky závažná aj oscilácia na osi nociónálnosť – expresívnosť. Jedinečná konfigurácia jednotlivých členov opozitných vlastností zosynchronizovaná s ostatnými faktormi konkrétnej

komunikačnej situácie hovorí aj o výlučnom alebo o dominantnom uplatnení príslušného kódu. Kameňom úrazu je, že to nemusí byť práve spisovný jazyk. Aj zmena jediného komponenta spomínanej konfigurácie a synchronizácie si môže vyžadovať prepnutie kódu. Napr. vo verejnom prostredí školy môžu žiaci medzi sebou v neoficiálnej ústnej komunikácii dominantne preferovať slang. V komunikácii s učiteľom dochádza k posunu na osi neoficiálnosť – oficiálnosť, čo súvisí so zmenou vzťahu medzi komunikantmi; spoločenská vhodnosť vyjadrovania žiakom vtedy prikazuje, aby prepli kód. Opúšťajú slangové vyjadrovanie a v súlade so svojou jazykovou a komunikačnou kompetenciou začínajú preferovať prostriedky prestížnej formy národného jazyka. Je to zároveň aj posun na osi expresívnosť – nociónálnosť. Učiteľ však – vzhľadom na svoju sociálnu rolu – môže regulovať stupeň oficiálnosti, čo môže viesť nielen k prepínaniu, ale aj k miešaniu kódov.

Ako vidieť, pojem prepínanie kódu sa aktuálne uplatňuje v súvislosti s tým, že komunikácia sa realizuje v pôlovo odlišných sférach styku (Bosák, 1998). V neoficiálnom súkromnom styku sa môžu uplatňovať všetky variety národného jazyka, vo verejnom oficiálnom styku sa preferuje spisovný jazyk. Medzi týmito dvoma pólmi je celý rad polooficiálnych situácií, kde najčastejšie dochádza k interferencii kódov, k ich miešaniu alebo k prepínaniu z jedného do druhého (pozri aj Hoffmanová, 1997). Z toho by mohlo vyplývať, že v idiolekte ide síce o napätie (konflikt) v rozmedzí pólův spisovnosť – nespisovnosť, ale jeho individuálnu jedinečnosť zabezpečuje aj to, či konkrétny komunikant preferuje nociónálne, alebo emocionálno-expresívne prostriedky. V tomto zmysle sú normy komunikačného správania podmienené aj normami sociálneho správania.

Som presvedčený, že pojem prepínanie kódu sa nedostáva do kolízie ani s „klasickou“ teóriou jazykovej kultúry, ak sa ona nespája iba s kategóriou spisovného jazyka. Dokonca tvrdím, že schopnosť uvedomene a funkčne prepínať kód je prirodzeným výrazom úcty k spisovnému jazyku. Preto si myslím, že aj v školskej praxi by sme sa mali viac zacieliť na rozvíjanie, kultivovanie a kreovanie jazykového vedomia vo vzťahu k národnému jazyku. Predpokladá to, pravdaže, že sa pritom pestuje pozitívny a aktívny vzťah k spisovnému jazyku. Cieľom však nemá byť iba osvojovanie si spisovného jazyka, ktorý sa neraz učí ako cudzí jazyk, ale taká jazyková príprava, aby žiak, budúci občan, dokázal tvoriť diferencované texty, rešpektujúc pritom všetky relevantné komponenty konkrétnej komunikačnej situácie. Aby sa teda vo verejnom oficiálnom prostredí prezentoval bezchybným spisovným prejavom a zároveň aby v iných sociálnych prostrediach a spoločenských situáciách dokázal funkčne uplatňovať aj hovorové i nárečové prvky a prípadne aj sociolekty. Ale práve preto by súčasťou komunikačnej i jazykovej kompetencie komunikantov malo byť aj povedomie o možnostiach i spôsoboch ako zámerne, funkčne, cieľavedome prepínať kód.

2. V súvislosti s výrokom J. Škultétyho o tzv. rozviazanom snope uvediem najprv poznámku o tom, ako F. Kočiš pracuje s citátmi, s ktorými potom „polemizuje“. Nielen tu, ale v celom článku vytrháva fragmenty citátov z kontextu, aby mohol argumentovať svoje idey a dokazovať s ironickým akcentom, že na základe „suverénnych výkladov“ robím „skvelé závery“. V tejto súvislosti pripomeniem, že výsledky práce ľudských rúk a umu sa spravidla hodnotia opozitnými kvalifikačnými prívlastkami (dobrý – zlý, pekný – škaredý, primeraný – neprimeraný, vhodný – nevhodný, úspešný – neúspešný atď.). Ak sú moje výklady „suverénne“, ako hodnotiť Kočišove polemické výpady? Analogicky by sa patrilo hodnotiť ich prívlastkom „nesuverénne“, čo si však nedovolím tvrdiť. Ale s istotou môžem tvrdiť, že jeho alúzie na doby minulé sú nevhodné i nevkusné.

3. Neprekvapuje, že s „rozviazaným snopom“ a oným „povrieslom“ sa pohráva takmer na troch stranách svojho článku. Pritom prepína, čiže vytrháva a preskupuje jednotlivé vety a torzá viet z dvoch odsekov úvodu mojej knihy, aby mohol dokazovať svoje pravdy. Preto považujem za nevyhnutné odcitovať túto pasáž vcelku:

Jazyka dar zveril nám Boh... A zveril nám najmä schopnosť používať jazyk ako prostriedok komunikácie, ktorá je vo svojej podstate základom ľudskej spolupatričnosti a ľudskej súdržnosti. Človek ako spoločenský tvor môže takto existovať iba vďaka jazyku. Zrejme toto mal na mysli nezabudnuteľný baľko Škultéty, keď povedal: „Bez jazyka by sme boli ako rozviazaný snop“.

Jazyk je teda tým povrieslom, ktoré nás ako národné spoločenstvo drží pohromade, zväzuje, ale neuväzňuje, lež oslobodzuje, povyšuje na samostatný národný subjekt (s. 7).

Z citovaného textu jednoznačne vyplýva – Škultétyho výrokom dokladám myšlienku o význame jazyka pre existenciu ľudskej spoločnosti. Nič viac a nič menej. Prirovnanie jazyka k povrieslu naznačuje, že jazyková norma – a nemusí to byť práve kodifikovaná norma – človeka ako člena ľudskej spoločnosti síce „zväzuje“, teda mu prikazuje, ako sa má jazykovo-komunikačne správať, ale zároveň mu dáva pocit istoty, slobody, ak túto normu ovláda, v dôsledku čoho sa včleňuje do spoločenstva, ktoré komunikuje v tom istom jazyku.

V naznačenom zmysle ma vôbec netrápila otázka, ktorej F. Kočiš venuje toľko miesta, či Škultéty mal na mysli spisovný alebo národný jazyk. F. Kočiš sa mýli, ak si domýšľa, že „J. Findra, zdá sa, má na mysli *iba* (kurzíva, J. F.) spisovný jazyk“ (s. 296). Nie *iba*, AJ spisovný jazyk ako jednu z foriem národného jazyka. Neprikláňam sa teda k názoru J. Ružičku (1967), ktorý explicitne tvrdí, že Škultéty mal na mysli spisovnú slovenčinu. Predstava F. Kočiša, že J. Škultéty myslel na spisovný jazyk, „ak chcel, aby si rozumeli napr. Záhoráci so Sotákmi“, je sofistika, ktorou tento „problém“ iba zahmlieva. Záhoráci a Sotáci, ako sa domnievam, sa zrejme cítili byť Slovákami aj pred uzákonením spisovnej slovenčiny. Rovnako predpokladám, že ani v predspisovnom období nepotrebovali pri vzájomnej komunikácii tlmočníka.

V skutočnosti – ako to vyplýva už z dikcie tejto časti Kočišovho článku – mu ide o vzťah spisovný jazyk – národný jazyk – ostatné formy národného jazyka. Aj na iných miestach svojho článku F. Kočiš priamo i nepriamo naznačuje, že ak zdôrazňujem komunikačnú závažnosť všetkých foriem národného jazyka, popieram význam spisovného jazyka. Ak sa však v takomto zmysle nestotožňujem s názorom, že objektom jazykovej kultúry je *iba* spisovný jazyk, to neznamena, že mu ako prestížnej forme národného jazyka neprisudzujem tomu zodpovedajúcu úlohu v komunikačnom procese. Nepoznám jazykovedca, ktorý by spisovnému jazyku upieral celonárodnú platnosť. Keby F. Kočiš nebol účelovo interpretoval tri či štyri citáty z celej knihy, bol by si zaiste všimol, že to nerobím ani ja. Namiesto dlhých komentárov a výkladov uvediem na ilustráciu aspoň dve pasáže, v ktorých hovorím o prestížnosti tejto formy národného jazyka a o jej funkcii:

Pritom spisovný jazyk je hierarchicky dominantný a funkčne najdôležitejší útvar národného jazyka. Ak nárečia sú vymedzené (obmedzené) teritoriálne alebo sociálne, spisovný jazyk je útvar, ktorý má celonárodnú platnosť. V takomto zmysle sa mu prisudzuje nielen zjednocujúca, ale i národnoreprezentatívna funkcia. Je to teda prestížna forma národného jazyka, ktorá je základom aj ideálom verejnej, oficiálnej komunikácie (s. 74).

Pravda, tam, kde ide o verejnú oficiálnu komunikáciu, tam treba dôsledne vyžadovať bezchybný spisovný prejav. Výslovnostné, gramatické a štylistické nedostatky sa v takomto prejave nedajú ospravedlňovať ničím (s. 76).

Dodávam však, že táto hierarchicky dominantná funkcia spisovného jazyka nemôže znamenať jeho fetišizáciu; a to najmä nie v tom zmysle, že by mal suplovať ostatné formy národného jazyka. Ako som naznačil, v bežnej dorozumievacej praxi sa často miešajú rozmanité prostriedky národného jazyka, pričom je zreteľná ich spätosť s príslušným útvarom. S tým súvisí aj permanentné napätie medzi spisovným jazykom a ostatnými (nespisovnými) útvarmi národného jazyka. Súvisí to aj s tým, že opozícia spisovnosť – nespisovnosť sa na úrovni textovej realizácie nepremieta do opozície písomnosť – ústnosť, ale aj, resp. najmä do opozície verejnosť, oficiálnosť – súkromnosť, familiárnosť. V priestore medzi týmito pólmi vznikajú nielen pólovo odlišné konkrétne jazykové prejavy, ale aj „zmiešané“ jazykové prejavy. V tomto priestore je vymedzené aj postavenie a funkcia spisovného jazyka ako prestížnej, ale nie jedinej formy národného jazyka.

3. Nevie, na základe akého konfabulačného oblúka „spovriesloval“ F. Kočiš myšlienku o „zúženej optike“, na základe ktorej – podľa mojej „dialektiky“ – posudzujem, či vlastne odsudzujem (spolu so S. Ondrejovičom) každého, kto sa zaslúžil o rozvoj staroslovienskeho jazyka, slovenčiny a slovenského spisovného jazyka, a to počnúc Cyrilom a Metodom. Takisto neviem o tom, že by sa v mojej knihe našlo čo i len slovko, ktoré by opodstatňovalo tvrdenie, že „nesprávne konali asi aj kodifikátori Bernolák a Štúr“, že „nemúdro si počínali intelektuáli v období

prvej ČSR“. Atd'. A neviem ani o tom, že by som s dešpektom posudzoval úsilie a výsledky slovenských jazykovedcov pri výskume národného jazyka, spisovného jazyka a jazykovej kultúry. Viem však veľmi dobre, čo sa v tomto smere urobilo, a na viacerých miestach svojej knihy sa o tom s uznaním zmienujem, takže ma F. Kočiš nemusí poučovať, že „jazykovedci výskumne pokryli všetky formy národného jazyka.“ Jeho „kritické“ oko si zámerne nevšímalo napr. túto pasáž v mojej knihe:

Slovenský jazyk žil aj počas uplynulých desaťročí, ba v nárečovej podobe počas stáročí. V ich priebehu sa po Štúrovej kodifikácii v spisovnej podobe kultivoval na moderný európsky jazyk. Presvedčivo o tom hovoria vynikajúce diela krásnej literatúry, knihy reportáží i komentáre významných publicistov, ako aj vedecké monografie a štúdie vedeckých pracovníkov. S hrdosťou môžeme konštatovať aj to, že napriek skromným materiálnym a personálnym podmienkam slovenčina patrí k najpreskúmanejším jazykom. Vyšli významné teoretické i slovníkové práce o jej lexike, spracovaná je jej morfológická stavba, desiatky monografií a štúdií môžu byť základom akademickej syntaxe, existujú základné práce o štylistickom bohatstve slovenčiny, sľubne sa rozvíja sociolingvistický výskum, ktorý v mnohom mení tradičné pohľady na jazyk; svetovú úroveň má aj dialektologický výskum, a tak v teoretickom rozmere, ako aj v slovníkovej aplikácii. Skôr by nás malo mrziť, že tento sľubný vedecký výskum sa v poslednom čase pre nedostatok peňazí pribrzdil a v niektorých oblastiach celkom zmrazil (s. 68).

V naznačenom zmysle vyznieva úsmevne, v skutočnosti však veľmi zlomyseľne, keď ma F. Kočiš poučuje – tiež vzhľadom na moju „zúženú optiku“ – že „osobitne treba spomenúť starostlivosť o odborné názvoslovie, teda o slovenskú odbornú terminológiu“ (s. 296). Úsmevné i zlomyseľné je to preto, že Kočišovej pozornosti „uniklo“ – lebo potreboval vybojovať víťazný boj s veternými mlynmi – čo píšem na 67. strane svojej knihy:

Starostlivosť o terminológiu, a to v teórii i v praxi, bola na Slovensku na vysokej úrovni, porovnateľnej so situáciou v iných krajinách. Potvrzuje to množstvo terminologických slovníkov, ale aj časopis Kultúra slova, ktorý sa dlhý čas venoval aj teoretickým otázkam terminológie.

4. Mnoho hriechov mi F. Kočiš pripisuje varírovaním svojho metajazykového výrazu „samopostaranie jazyka“ a „múdry jazyk“. Áno, skutočne som napísal v závere jednej kapitoly kritizovanej publikácie, že jazyk nepotrebuje genetických šľachtiteľov ani z rodu starovercov, ani z rodu slobodomyselných novátorov. Posledná veta tejto kapitoly znie: „Jazyk bol a aj dnes je často múdrejší ako jeho nositelia a používatelia“ (s. 63). Ale z obsahového zamerania kapitoly je zrejmé, že za genetických šľachtiteľov považujem tých používateľov jazyka, ktorí svoje „originálne“ názory na jazyk prezentujú verejne, publicisticky. A tak je zrejmé aj to, že tu nehovorím o jazykovedcoch a najmä ich neklasifikujem a netriedim. F. Kočiš si namýšľa, že zrejme patrí medzi starovercov. Takto sa však on sám vo svojom článku samozaraďuje, a tak neviem, prečo reaguje „dôtklivo“. Podľa tejto jeho logiky by som sociolingvistov bol mal definovať ako slobodomyselných novátorov, čo si na-

ozaj nemyslím, a preto to ani netvrdím. V tomto kontexte vyznieva tiež komicky i zlomyseľne jeho poznámka v zátvorke (s. 298): „Takže jazykovedci nemôžu mlčať (pravdepodobne sa to nevzťahuje na genetických šľachtiteľov).“ Ja sa pýtam, na ktorých genetických šľachtiteľov? Na všetkých? Alebo len na starovercov, či len na slobodomyselných novátorov? Na F. Kočiša, alebo na niekoho iného?

Tu už ide o etiku polemiky. V kapitole *Jazyk je často múdrejší ako jeho nositelia* (s. 5 – 63) totiž kriticky reagujem na článok L. Kubiša v *Národnej obrode*. Autor v ňom zdôrazňuje právo používateľa jazyka ako právoplatného vlastníka jazyka používať výrazové prostriedky ľubovoľne, podľa vlastného rozhodnutia, a to bez ohľadu na sociálne determinanty. Toto rozhodovanie prirovnáva L. Kubiš k výberu účesu. Prekvapuje ma – ale z hľadiska cieľa, ktorý F. Kočiš sledoval, je to pochopiteľné – že si nevšimol napr. túto moju argumentáciu:

Autor (L. Kubiš, J. F.) operuje – aj vo vzťahu k jazyku – kategóriou slobody individuálneho občana. Postuluje právo používateľa jazyka slobodne sa rozhodovať pri výbere výrazu v čase tvorby konkrétneho jazykového prejavu. Z jedinečnosti, z individuálnej neopakovateľnosti tvorcu textu odvodzuje jeho právo na bezbrehú slobodu vo vzťahu k jazyku a k výberu výrazových prostriedkov. Vlastne *nadraduje individuálne nad sociálne, úzus nad normu* (s. 5 – 54).

Prekvapuje ma aj to, že F. Kočiš „zabudol“ na podstatnú časť tejto kapitoly, v ktorej pripomínam jazykové a mimojazykové faktory, ktoré musí v čase tvorby jazykového prejavu mať autor na zreteli. Tieto myšlienky som zosumoval takto:

Súhlasim s autorom, že tvorba textu by mala byť krásna, hoci zložitá spoločenská hra. Veď práveže najmä zložitá, čo neznamená nič iné ako to, že táto hra má byť, musí byť funkčná. A teda ako každá hra musí mať svoje pravidlá, ktoré – či chcem, či nechcem – musím rešpektovať. Ak si tieto pravidlá začnem svojvoľne prispôsobovať, meniť, spravidla prehrávam, tak ako prehráva ten, kto vo verejnom oficiálnom prejave siahne po pejoratívach alebo aj vulgarizmoch. Jednoducho: tu neplatí ani „sloboda“ voľby, ani svojvoľné a ľubovoľné narábanie so spoločným jazykovým majetkom. Individuálne rozhodovanie musím podriadiť spoločensky prijatým pravidlám. Znamená to, že musím rešpektovať isté sociálne roly v odlišných komunikačných situáciách. Opätovne platí, že to, čo si môžem dovoliť v súkromnom prostredí, nemôžem si dovoliť vo verejnom oficiálnom prostredí (s. 5 – 57).

O tieto výklady bola opretá posledná veta kapitoly, ktorú som už citoval a ktorú – varírovaním výrazu „múdry jazyk“ – F. Kočiš viackrát účelovo zneužíva. Fundamentalistické presadzovanie a opodstatňovanie vlastných ideí vytrhnutými citátmi a ich včleňovaním do „svojich“ kontextov je najväčšia necnosť polemiky. F. Kočiš takto postupuje v celom svojom článku.

5. Vyznávam sa z lásky k slovenčine, ale zároveň sa priznávam, že napriek tomu nemám z mnohopočetnej slovnej zásoby vytypované slová, nad ktorými by som „jasal“ alebo „plesal“. Takýmto slovom nie je ani slovo *stavbár*. V publikácii som ním na princípe pars pro toto dokladal tézu o dynamike sémantiky a štylistiky lexikálnych štýlém. Vychádzal som tu zo svojich štúdií, v ktorých som túto tému rozpracúval (Findra, 1981, 1984, 1986, 1990). Ani mi teda nenapadlo robiť „skvelé

závery pre múdry jazyk na konto lexikografov, ktorí údajne naháňali strach“ (!? – výkričník a otáznik je môj, J. F.). Čo znamená to rafinované „údajne“? Kde, v ktorej svojej publikácii a v ktorej časti „hodnotenej“ knihy sa o ich práci vyjadrujem s dešpektom? Tu naozaj platí – čo sa babe chcelo, to sa babe snilo. Pravda je totiž presne opačná. Tento výrok F. Kočiša – tak ako väčšina urazeneckých formulácií v jeho „polemike“ – má povahu hodnotových súdov, ktoré oscilujú medzi ideálom a empirickou skutočnosťou (Durkheim, 1998). F. Kočiš tiež z rôznych aspektov postulovaného ideálu odvodzuje svoje (hodnotové) kritériá, na základe ktorých si pririeka právo s odsudkom posudzovať odlišné názory. A čo je najhoršie, tieto názory skresľuje jednak účelovou interpretáciou a jednak primýšľaním.

Z hľadiska kontextov, v ktorých sa slovo *stavbár* nachádza, nie je dôležité, či ide o slovo slangové, hovorové alebo o profesionalizmus. V štúdiu, v ktorej som vyčlenil profesionalizmy ako osobitnú vrstvu slovných zásoby oproti slangizmom (Findra, 1980), som slová typu *stavbár* charakterizoval ako profesionalizmy, ktoré ako osobitná mikroparadigma predstavujú najdynamickejšiu zložku slovných zásoby. Aj na iných miestach svojej knihy hodnotím toto slovo ako profesionalizmus; v pasáži, ktorou som sa dotkol F. Kočiša ako kodifikátora, som však naozaj nedopatrením klasifikoval slovo *stavbár* ako slangové. Ale už v spomínaných štúdiách som ukázal, že slová *tohto typu* sa presúvajú od pólu nespisovnosti k spisovnosti, od expresívnosti k nocionálnosti a od ústnosti k písomnosti. Z tohto hľadiska, z hľadiska tejto *permanentnej tendencie* niet nijakých rozdielov medzi slovom *stavbár* a pôvodne slangovým slovom *slovenčinár*, ktoré mi F. Kočiš ponúka v presvedčení, že „to by bol preňho argument, nie slovo *stavbár*!“ Z hľadiska argumentačnej podstaty rekriminovanej pasáže, v ktorej sa slovo *stavbár* nachádza, a vzhľadom na celkové zacielenie kapitoly je totiž rozhodujúce to, že dnes sú slová *stavbár* a *slovenčinár* v tom istom paradigmatickom priestore: tak Krátky slovník slovenského jazyka, ako aj Pravidlá slovenského pravopisu obidve hodnotia ako bezpríznačkové, nocionálne a neutrálne spisovné slová. Aj tieto normatívne príručky potvrdzujú tézu o pohybe, o preskupovaní sémantiky a štylistiky lexém (pozri aj Kačala, 1995; Findra, 1999). Preto nemám dôvod niečo meniť na svojich „skvelých záveroch“:

Najdynamickejší je lexikálny subsystém. V slovných zásobách predovšetkým prebieha neustály pohyb na priesečníku osí ústnosť – písomnosť, nespisovnosť – spisovnosť, expresívnosť – nocionálnosť. Tak napr. slovo *stavbár*, pôvodne nespisovné slangové slovo, sa v krátkom čase „pretransformovalo“ na neutrálny prostriedok, vhodný aj do spisovných písomných textov. A zas opačne: mnohé pôvodne spisovné slová sa dostávajú na okraj slovných zásob ako knižné alebo zastarané slová (napr. *dejstvovať*, *učbár*, *rektor*) (s. 85).

6. V názore na „tzv. havarijný stav“ sa s F. Kočišom naozaj rozchádzame. Jednoznačne tvrdím, že napriek viacerým opodstatneným výhradám, pokiaľ ide o úroveň verejných oficiálnych politických i publicistických textov, niet dôvodov

hovoríť o havarijnom stave jazykovej kultúry na Slovensku a už vôbec nie o havarijnom, ba dokonca o kalamitnom jazykovom vedomí Slovákov (Kočiš, 1967). Nevieť si predstaviť najmä to, že by sme používatel'ov spisovného jazyka so živým jazykovým vedomím, „ktorých možno pokladať za jeden z prameňov pre poznanie normy spisovného jazyka“, postavili „proti všetkým ostatným používatel'om spisovného jazyka“ (Kočiš, 1967), teda proti tým s „kalamitným“ jazykovým vedomím. Istetže, používatelia jazyka neovládajú normu spisovného jazyka rovnako dokonale. To však nie je dôvod na kastovníctvo. Napokon na Slovensku je veľa ľuďi, ktorí spisovný jazyk neovládajú a pri komunikácii uplatňujú prostriedky inej formy národného jazyka, ale ich prejav je pritom kultivovaný. Veľká časť používatel'ov jazyka je účelovo diglosná (Chloupek, 1990). Uvedomujú si, že charakter prejavu v rozmedzí pólou spisovnosť – nespisovnosť sa rodí a dotvára, doladuje na priesečníku osí verejnosť – súkromnosť, oficiálnosť – familiárnosť, pričom sú v hre aj ďalšie relevantné faktory komunikačnej situácie. V jednotlivých prípadoch pritom, pravdaže, môže dôjsť aj k interferencii, prípadne aj k nenáležitému miešaniu prvkou rôznych kódou. To však neoprávňuje hovoriť o kalamitnom jazykovom vedomí. Ale práve preto je dôležitý pojem prepínanie kódu, a to najmä s ohľadom na druh prejavu na škále verejnosť, oficiálnosť – súkromnosť, familiárnosť, ako aj ústnosť – písomnosť.

F. Kočiš chce čitateľovi nahovoriť, že k problému tzv. havarijného stavu nemám vyhranený postoj, že som sa „nijakovsky nedonútil povedať jasné áno“ (s. 298). Aj v tejto časti článku, v ktorej sa znova vracia k 31. a opätovne aj k 12. strane mojej publikácie, autoritatívne formuluje svoje stanoviská, ktorým chýba argumentačné podložie. „Argumentuje“ fragmentmi citátou, ktoré účelovo interpretuje, názor autora formulovaný na str. x „vyvracia“ jeho názorom z inej časti kapitoly, resp. aj z inej kapitoly, v ktorej príslušný citát má vo svojom kontextovom milieue úplne iný zmysel. F. Kočiš dokonca ignoruje jednu zo základných zásad etiky polemiky: „nenápadne“ pridá jedno slovo, v dôsledku čoho sa zmení zmysel celej výpovede. Pre istotu takúto výpoveď nedá do úvodzoviek. Na s. 31 píšem:

A naozaj, úroveň jazykovej kultúry ako úroveň jazykovej praxe sa v spoločnosti hodnotí veľmi kriticky. Dochádza pritom k vzácnej zhode medzi bežnými používatel'mi jazyka a mnohými jazykovedcami. Ba navyše treba dodať, že ostré kritiky úrovne jazykovej praxe sú takmer také staré ako sám jazyk. Dokonca aj na Slovensku sa v istom období hovorilo o havarijnom stave jazykovej kultúry. Takéto kritické výhrady na adresu jazykovej úrovne textou pretrvávajú dodnes.

F. Kočiš prvú vetu tohto odseku parafrázuje tak, že po „prehodení kódu“ sa zmierlivo vyjadrujem „aj o havarijnom stave v jazykovej kultúre, lebo *vraj* úroveň jazykovej praxe sa *má* hodnotiť veľmi kriticky“ (s. 298; kurzíva, J. F.). Ako vidieť, ja hovorím, že v *spoločnosti* sa úroveň jazykovej praxe hodnotí kriticky. Modifikáciou tejto výpovede mi F. Kočiš primyslel požiadavku, že sa *vraj* úroveň jazykovej praxe v spoločnosti *má* hodnotiť veľmi kriticky. To nepotrebuje komentár.

A komentár nepotrebuje ani ďalšia časť tejto pasáže, kde sa F. Kočiš „ešte na-krátko“ vracia „na s. 12 Findrovej eseje“. Tu účelovo poprepínal a spovriesloval fragmenty citátov z tejto strany, zo strany 31, ale aj z iných častí knihy. Pristavujem sa pri tejto pasáži najmä preto, že v tomto účelovom spletení mojich názorov s Kočišovými interpretáciami to vyznieva tak, akoby som neovládal ani základnú jazykovednú abecedu. Nezaujaty čitateľ publikácie *Jazyk, reč, človek bez ťažkostí* odhalí Kočišovu sofistiku. Až od neho sa napr. dozvedám, že si želám, aby sa rešpektovala „kultúra tvorcu chyby“. Neviem však, na základe čoho si tento oxymoron vymyslel.

Za nekorektné považujem aj to, keď príklad, ktorým ilustrujem istú ideu alebo tendenciu, F. Kočiš interpretuje, akoby som ho absolutizoval ako jediný, z čoho vychádza, že vidím strom, ale nedovidím na les. V skutočnosti je to presne naopak: jednotlivé je priezorom na všeobecné. F. Kočiš však fragmenty citátov, „modifikovaných“ citátov a kontaminovaných citátov posplietal (poprepínal) tak, aby to zapadalo do jeho názorovej koncepcie a aby si tak „posvietil“ na sociolingvistov.

Trápnym dokladom, ako F. Kočiš pracuje s citátmi a s argumentmi, je sloveso *prevádzať*, ktoré som vraj „vytiahol na svetlo Božie“ ako známú „míťvolu“. V súvislosti s ním vychlíl na mňa celú škálu výčitiek, čo všetko nevidím a nevnímam v havarijnej jazykovej praxi. F. Kočiš v tejto súvislosti opätovne ignoroval z jednej strany obsahovo-tematické zameranie príslušnej kapitoly a z druhej strany ilustračný, dokladový charakter tejto „míťvoly“. V širšom kontexte, od ktorého F. Kočiš sloveso *prevádzať* odizoloval, hovorím o napätí medzi kvalitou a kvantitou, o napätí medzi počtom nevhodných alebo nespisovných prvkov a ich frekvenciou. Pripomínam, že neraz je verejný oficiálny prejav kultúrny a kultivovaný, ale stačí, aby sa doň dostali dve-tri „nezničiteľné“, tzv. návratné chyby, ktoré na princípe kontrastu na seba výrazne upozorňujú, a dobrý dojem z prejavu sa stráca. Zdôrazňujem pritom, že čím je prejav z ostatných hľadísk (jazyk, hĺbková a povrchová organizácia textu) kvalitnejší, tým výraznejšie sa pripomínajú takéto lexikálne „lapálie“. Úvodzovky tu nepripomínajú len, že slovo *lapálie* je hovorové, ale sú aj pragmatickým signálom: akcentujú, že ide o zbytočný nedostatok, ktorý negatívne prekrýva celkovú kvalitnú úroveň textu. Slovo *prevádzať* uvádzam ako „najmarkantnejšieho“ reprezentanta tzv. návratných chýb:

Od zavedenia Štúrovej spisovnej slovenčiny do života šarapatí v slovenských textoch slovo „*prevádzať*“. Jazykovedci, kultúrne pracovníci, bežní ochrancovia čistoty slovenského jazyka napísali a vyslovili o jeho nevhodnosti desiatky kritických poznámok, upozornení a výstrah. A pritom si toto slovo veselo žije ďalej (s. 33).

Ak by som prevzal dikciu F. Kočiša, slovo *prevádzať* je „živá míťvola“, ale ako som však už naznačil, v kontexte príslušnej kapitoly o to vôbec nejde. A tak len dodávam, že toto slovo F. Kočiša už dávnejšie znepokojuje a zamestnáva. Pred viac ako

dvadsiatimi rokmi v súvislosti s ním obvinil z „trocha alibistického postoja“ J. Mistríka, ktorý – pripomínajúc sifyfovský boj s týmto slovom trvajúci už vyše 50 rokov – kladie sebe i čitateľovi otázku: Kto má ustúpiť – jazykoveda, či používateľ? Nechajme túto otázku otvorenú (Nedeľná pravda, 10. 1. 1975). Ale F. Kočiš (1979) – na rozdiel od J. Mistríka – vie, ako na to: „jazykovedec má vari právo aj po 50 rokoch povedať nie, ak ide o neprípustný odklon od normy v úze“. Napätie jazykovedec – používateľ jazyka však naďalej pretrváva a napriek Kočišovmu „nie“ aj oná „mŕtvola“ žije. Aj na to som myslel, keď som (tiež „alibisticky“) konštatoval, že táto otázka si zaslúži osobitnú pozornosť. Treba napr. skúmať aj to, prečo jazykovedcovo *dôrazné nie* zostáva bez odozvy. A tak nezaškodí pripomenúť si v tejto súvislosti nasledujúcu myšlienku: „... zmenu v dôsledku zásahu špecialistov, gramatikov, logikov atď. si predstaviť možno, skúsenosť nám však ukazuje, že podobné vmiešavanie sa nemalo žiadny úspech“ (Saussure, 1996).

7. F. Kočiš dôsledne uplatňuje svoju metódu práce s citáciami, aj pokiaľ ide o kategóriu mravnosti a jazyka ako hodnoty. Podľa neho jazykové chyby nepripisujem nevedomosti ich nositeľov, ale ich morálke. Áno, v súvislosti s krízou jazyka komunikácie hovorím o kríze morálky a o kríze postojov k hodnotám. Tematickým jadrom kapitoly *Jazyk, jazyková kultúra, vlastenectvo, morálka* (s. 2 – 35) je totiž myšlienka, že hodnotu, kultúru a kultivovanosť textu neznižujú iba jazykové nedostatky na osi spisovnosť – nespisovnosť, ale aj (a v mnohých prípadoch predovšetkým) posun na osi nocionálnosť – expresívnosť, najmä ak ide o posun smerom k pólu negatívnej expresivity. Píšem tam napr.:

Text sa zdršňuje, vyjadrenie sa zvuľgárňuje. A čím sú labilnejšie argumenty, ktoré takto „tasí“ autor jazykového prejavu, tým silnejší, žľčovitejší je jeho jazykový výraz. Vlastne tu ide o zneužívanie jazyka: slová majú nahradiť skutočnosť. Dochádza k napätiu medzi významom a výrazom, medzi obsahovým zacielením textu a jeho jazykovým stvárnením (s. 35).

Práve v takomto zmysle pripomínam pojem kultúra vyjadrovania (pozri aj Findra, 1999). Tu mám na mysli predovšetkým hĺbkovú organizáciu textu, keď autor zámerne manipuluje s obsahovo-tematickými zložkami, pričom neraz „kombinuje pravdu s polopravdou, výmyslom a lžou“ (s. 35). Preto pripomínam, že teória jazykovej kultúry by mala viac pracovať s pojmom kultúry vyjadrovania, ktorá „nie je len vecou jazykového stvárnenia textu. V podstatnej miere je ona podmienená štruktúrovaním hĺbkového podložja textu, jeho obsahovo-tematického koncipovania. *V konečnom dôsledku je to vlastne záležitosť individuálnej morálky.*“ (s. 32).

Uvedené citácie jednoznačne usvedčujú F. Kočiša, že túto kapitolu vlastne nečítal, alebo, čo je horšie, že zámerne zamlčal jej skutočné zacielenie. Zrejme preto na 301. strane svojho článku odcitoval iba posledný odsek kapitoly, aby potom s jednotlivými fragmentmi tejto vety, ba i s jednotlivými slovami mohol „polemi-

zovať“ a aby mohol povedať, že „J. Findra sa tvári, akoby sa bol dnes prebudil“ a že spolu so S. Ondrejovičom a ostatnými sociolingvistami strácame „historickú pamäť“.

Pritom oxymoronicky a zároveň protirečivo vyznieva jeho tvrdenie, že „takto a podobne hovoril na konferencii o kultúre spisovnej slovenčiny už v r. 1966 v Smoleniciach“ (s. 301). Nebudem to rozvádzať, naše pohľady v tomto bode sa zásadne líšia – čitateľ si môže obidva texty porovnať. Iba k onomu „morálnemu pátosu“ dodávam, že jeho prácam o jazykovej kultúre, „o havarijnom stave jazykovej kultúry“ a „o havarijnom stave jazykového vedomia slovenského národa“ expresívny morálny pátos so zdvihnutým prstom nikdy nechýbal. Priznávam však, že o jazyku ako hodnote naozaj hovoril. Ale aj tu však musím dodať, že počnúc antikou, o jazyku a o texte ako o hodnote hovorili desiatky jazykovedcov, logikov, filozofov, psychológov dávno pred ním i po ňom. A tak sa F. Kočišovi ospravedlňujem, že som si v súvislosti s jazykom ako hodnotou nespomenul práve naňho.

8. Na viacerých miestach svojho článku sa F. Kočiš vracia nielen k problematike teórie spisovného jazyka a teórie jazykovej kultúry, ale aj k problematike normy, kodifikácie, jazykovej praxe a úzu. O tejto problematike sa v ostatnom čase rozvírila ostrejšia polemika najmä v súvislosti so štúdiami J. Dolníka, na ktoré reagoval J. Kačala a A. Kráľ (pozri najmä Dolník, 1997, 1998, 1999, 2000; Horecký, 2000; Kačala, 2000; Kráľ, 2000). Ide o problematiku, o ktorej bude treba naďalej pokojne a vecne diskutovať, a preto v tomto bode iba stručne nadviažem aj na bod, v ktorom bola reč o „samoregulácii.“

Áno, napísal som, že pre jazykovedca je jazykový prejav iba predmetom výskumu, čo F. Kočiš označil za falošné. Ale v súlade so svojou účelovou manipuláciou s citátni neodcitol pokračovanie tejto pasáže, v ktorom hovorím, že jazykovedec v texte „sleduje potvrdzovanie normy, pričom zisťuje i perspektívne nosné čiastkové pohyby a posuny. Pritom si, pravdaže, všíma aj porušovanie normy.“ (s. 12).

Som presvedčený, že norma je síce garantom spoľahlivého dorozumievania spoločnosti, neopodstatňuje to však tvrdenie, že nielen kodifikácia, ale aj norma je vecou jazykovedcov. Ani faktu, že spisovný jazyk má celonárodnú platnosť, nemožno vyvodzovať záver, že aj komunikácia sa zjednocuje na báze spisovnosti. Sú situácie, keď regulátorom výberu nie je opozícia spisovnosť – nespisovnosť, ale vhodnosť, primeranosť – nevhodnosť. Slohová norma tu hovorí o výbere v rozmedzí nociónálnosť – expresívnosť (emocionálnosť). So zreteľom na komunikačné normy potom majú spoločenskú a komunikačnú závažnosť aj ostatné útvary národného jazyka. V konkrétnej komunikačnej situácii pri tvorbe konkrétneho jazykového prejavu si teda expedient – v súlade so svojou jazykovou a komunikačnou kompetenciou – intuitívne alebo uvedomene „nepripomína“ len kodifikovanú

normu spisovného jazyka, ale takto si uvedomuje aj tlak slohovej normy a komunikačnej normy. Obsah a forma konkrétneho textu sú takto podmienené jedinečnou modifikáciou vzťahu (napätia) medzi invariantom, modelom a jeho individuálnou realizáciou. Tento akt výberu výrazu a tvorby konkrétneho textu sa však uskutočňuje na priesečníku noriem jazykových, slohových a komunikačných, pričom v istých komunikačných situáciách spisovný kód vôbec nemusí byť dominantný.

Preto som napísal, že kodifikácia nie je korzet, ktorý by mal umŕtvovať normu. Analogicky uvažoval aj L. Dvonč (1984), podľa ktorého sa kodifikácia za normou omeškáva, „takže má do istej miery retardujúci charakter“. V jazykovej praxi, v úže totiž neustále prebieha pohyb, dochádza tam k zmenám, ktoré majú ambície dostať sa do normy a byť potvrdené kodifikáciou (s. 83).

Stojím si aj za názorom, že štruktúrna norma (fonická, lexikálna, morfológická, syntaktická) existuje bez ohľadu na to, či je kodifikovaná, uzákonená v kodifikačných príručkách. Isteže, kodifikovaná norma spisovného jazyka je synchronne záväzná. To však neopravňuje F. Kočiša tvrdiť, že norma je „vecou jazykovedcov“ (s. 299). Povinnosťou jazykovedca je citlivo sledovať napätie medzi synchronne pružnou ustálenosťou a jednotnosťou normy a tendenciou k variantnosti. Kde inde to má sledovať, ak nie v texte? V takomto zmysle zotrávam aj na názore, že text je pre jazykovedca predmetom výskumu, lebo v ňom sa abstraktný systém „materializuje“.

9. Napriek tomu, že podľa F. Kočiša prof. E. Pauliny potrebám jazykovej kultúry nerozumel, jeho názory sú mi oveľa bližšie ako názory jeho kritika. Platí to aj o fetišizácii kodifikácie. Podľa F. Kočiša – napriek niekdajšiemu kritickému postoju E. Paulinyho (1979) – pod vplyvom kodifikácie sa dnes „prídavné mená *dukliansky* i *brniansky* bežne používajú“. Ako som ukázal na konferencii Jazykoveda v bibliografii – bibliografia v jazykovede (Bratislava 28. 3. 2001), situácia v reálnej jazykovej praxi je oveľa zložitejšia. Popri frekvencii tu zohráva významnú úlohu aj forma prejavu.

10. F. Kočiš „svoje reflexie nad Findrovými esejami“ zakončuje „posledným komentárom“ o mojich názoroch na jazykový zákon. Aj tu zavádzajúco tvrdí, že „v podstate“ jazykový zákon odsudzujem. To nie je pravda ani v „podstate“, ani v „úplnosti“. Dôkaz o tom podávajú viaceré moje publicistické texty. Potvrďuje to aj tento citát z mojej knihy:

Štát má právo vydať zákon o štátnom jazyku. Mnohé štáty takúto právnu normu vydali. V skutočnosti je to však zákon o používaní spisovnej podoby národného jazyka, ktorý vymedzuje oblasti, kde sa zo zákona má v ústnej alebo písomnej podobe používať slovenský jazyk, definovaný ako štátny jazyk (s. 86).

Za pokus o ľudskú (duchovnú) a spoločenskú diskreditáciu a za pošliapanie všetkých etických princípov polemiky musím označiť Kočišovo tvrdenie: „Mnohé *argumenty za prijatie* (kurzíva, J. F.) jazykového zákona označil J. Findra za bohapustú lož, za najhrubšiu nehoráznosť, za nekultúrnosť, za zápenictvo a vulgárny nacionalizmus atď. (s. 302).

Aká je pravda? Ako som naznačil, na rozdiel od F. Kočiša, ktorý tvrdí, že „nič paradoxnejšie sa pri konštituovaní Slovenskej republiky už nemohlo vymyslieť“ (s. 301), mne zákon o štátnom jazyku neprekáža. Čitateľ sa ľahko môže presvedčiť, že v dvoch kapitolách, v ktorých meritórne vyjadrujem svoje názory na štátny jazyk (s. 7 – 88), sa expresíva uvádzané F. Kočišom nevyskytujú. A už vôbec nimi neoznačujem „mnohé argumenty za prijatie jazykového zákona.“ F. Kočiš aj tu bez rozpakov kamufloval. Uvedené expresívne slová a výrazy totiž prebral („poprepínal“) z kapitoly *Na chválu i obranu jazyka* (s. 6 – 69). V nej polemizuje s autorom, univerzitným docentom (nejazykovedcom), ktorý sa istý čas publicisticky vyjadroval ku všetkému. Takto „kompetentne“ hovoril aj o problematike jazyka. Na ilustráciu uvediem – pravdaže, v kontexte – aspoň jedno z expresív, ktorými podľa F. Kočiša označujem, čiže odmietam, argumenty za prijatie zákona o štátnom jazyku:

Nie za Jóbovu zvesť, ale za najhrubšiu nehoráznosť považujem aj tvrdenie (spomínaného docenta, J. F.) o „terminologickej nezrelosti slovenčiny“, lebo vraj „vždy sme zanedbávali vývoj a ustálenie odbornej terminológie“ (s. 66 – 67).

Len ako kuriozitu pripomínam, ako mi na s. 296 svojho článku F. Kočiš vyčítal, že som nepostrehol, akú starostlivosť venovali jazykovedci slovenskej odbornej terminológii, na čo som už v 3. bode tohto článku reagoval. Je však možné, že názor onoho docenta na vývoj odbornej terminológie F. Kočiš „pre istotu“ prisúdil mne, lebo len tak mohol vysloviť rozhorčený odsudok mojej „zúženej optiky“.

Rovnako, ale zároveň úsmevne i trápne vyznieva jeho predstava, že vzhľadom na to, že som „sa dostal do blízkosti prezidenta“, som „mal alebo mohol mať vplyv na to vybrané kolégium šľachtiteľov zákona o štátnom jazyku z radov jazykovedcov pohybujúcich sa okolo vtedajšieho ministra kultúry“ (s. 302). Pripomínajúc spoločensko-politickú situáciu, keď sa pripravoval zákon o štátnom jazyku, mi nezostáva nič iné, len použiť Kočišov obľúbený zvrät, že práve on „sa tvári, akoby sa bol iba dnes prebudil“...

11. V súvislosti s Kočišovým kritickým „hodnotením“ knihy *Jazyk, reč, človek*, ktoré mu poslúžilo na vyrovnávanie si účtov so sociolingvistami, ako aj vzhľadom na charakter jeho metajazyka s plnou vážnosťou pripomínam, že vedecká polemika nesmie sklznúť do filipiky. Vedecká polemika musí byť založená na korektnej názorovej konfrontácii, a nie na fundamentalistickom presadzovaní vlastného názoru bez argumentačného podložia, ktoré polemik nahrádza agresívnym jazykom. Zradou na etike polemiky je najmä skresľovanie odlišných názorov, atak na osobu ich nositeľa, ako aj dobové a spoločenské alúzie. Akýkoľvek text, ale polemický text predovšetkým prezrádza o autorovi všetko. Hovorí aj o jeho mravnom rozmere a hodnotových kritériách, svedčí aj o jeho ľudskej a vedeckej dôveryhodnosti...

12. Na záver už len dodávam, že aj v súvislosti s článkom F. Kočiša, ako aj v súvislosti s diskusiami a polemikami v našej odbornej tlači naďalej považujem za aktuálne zovšeobecňujúce konštatácie, ktoré som sformoval v závere recenzie zborníka *Spisovná slovenčina a jazyková kultúra* (Findra, 1997). Dovolím si niektoré myšlienky voľne zreprodukovat':

a) Slovenská jazykoveda – tak ako každá veda – potrebuje tvorivý dialóg, ba i polemickú zrážku názorov pri hodnotení základných teoretických a metodologických otázok svojej vednej disciplíny. Nemožno však pritom nezmieriteľne a kategoricky stavať názor proti názoru. Neprípustné pritom je najmä značkovanie, ba nebudaj i kádovanie nositeľa odlišného názoru.

b) Súhlasím so zmierlivým konštatovaním J. Bosáka (1995), že systémový a komunikačný prístup nie sú v príkrom protiklade. Preto považujem prinajmenšom za paradoxné, ak sociolingvisticky orientovaní autori musia ešte aj teraz opodstatňovať svoju koncepciu, svoju metodologickú bázu.

c) Odmietanie tézy o vrastaní národného jazyka do spisovného jazyka ako jedinej existenčnej formy neznamena spochybňovanie funkcií spisovného jazyka. Z faktu, že spisovný jazyk je prestížna forma národného jazyka, ktorá má celonárodnú platnosť, nemožno vyvodzovať záver, že aj komunikácia sa má zjednocovať na báze spisovnosti. Vo verejnej oficiálnej komunikácii sa celkom samozrejme vyžaduje bezchybný jazykový prejav. V bežnom dorozumievacom styku sa diferencovane (funkčne) využívajú prvky všetkých foriem národného jazyka.

d) Jazykovú výchovu a jazykové vzdelávanie treba viac zacieliť na rozvíjanie, kultivovanie a kreovanie jazykového vedomia vo vzťahu k národnému jazyku, čo zároveň predpokladá pestovanie pozitívneho vzťahu k spisovnému jazyku. Cieľom i výsledkom by mala byť schopnosť občana tvoriť diferencované texty vzhľadom na špecifiká komunikačných sfér a komunikačných situácií. Prirodzeným výrazom úcty k spisovnému jazyku je zrejme schopnosť používateľa jazyka, tvorca textu uvedomene a funkčne prepínať kód. Z toho vychádza, že i naďalej budú žiť, rozvíjať sa a komunikačne sa uplatňovať prvky všetkých variet národného jazyka.

e) Je načase, aby sme – povedané s K. Buzássyovou – prestali hľadiť na slovenčinu ako na skleníkovú rastlinu, ktorú treba ustavične pred niekým chrániť. Naozaj tým dávame najavo, „že nedôverujeme pevnosti a životaschopnosti nášho materinského jazyka“ (Buzássyová, 1995).

f) V súvislosti s hlasmi o havarijnom stave jazykovej kultúry si pripomeňme paradox jazykovovýchovnej práce, ktorá – najmä ak je založená na striktných príkazoch a zákazoch a na podozrievaní – nielen pouča, ale aj zneisťuje tých, ktorým je určená. Zároveň si pripomeňme aj to, že v čase dynamických spoločensko-politických pohybov sa zakaždým rozkolísala aj „hladina“ jazykového vyjadrovania. To však neopodstatňuje bubnovanie na poplach rečami o ohrození slovenčiny, ale nabá-

da seriózne skúmať odraz spoločensko-politickej dynamiky v jazykovej praxi a v jazyku a pokojne hľadať a formulovať konkrétne i zovšeobecňujúce závery.

Literatúra

- BOSÁK, J.: Teória spisovnej slovenčiny a aktuálny slovanský kontext. In: Spisovná slovenčina a jazyková kultúra. Red. M. Považaj. Bratislava, Veda 1995, s. 22 – 30.
- BUZÁSSYOVÁ, K.: Vzťah slovenčiny a češtiny a jazyková kultúra. In: Spisovná slovenčina a jazyková kultúra. Red. M. Považaj. Bratislava, Veda SAV 1995, s. 87 – 96.
- ČMEJRKOVÁ, S. – DANEŠ, F. – SVĚTLÁ, J.: Jak napsat odborný text. Praha, Leda 1999. 256 s.
- DOLNÍK, J.: Spontánne jazykové zmeny a kultivovanie jazyka. Jazykovedný časopis, 48, 1997, s. 30 – 42.
- DOLNÍK, J.: Princípy stavby, vývinu a fungovania slovenčiny (výskumný program). Slovenská reč, 63, 1998, s. 3 – 13.
- DOLNÍK, J.: Jazykový systém a kodifikácia. Slovenská reč, 64, 1999, s. 106 – 113.
- DOLNÍK, J.: O prístupoch k spisovnej slovenčine. Slovenská reč, 65, 2000, s. 149 – 155.
- DOLNÍK, J.: Ku kritike reflexívologického prístupu k spisovnému jazyku. Slovenská reč, 65, 2000, s. 214 – 220.
- DURKHEIM, É.: Sociologie a filosofie. Praha, Sociologické nakladatelství 1998.
- DVONČ, L.: Dynamika slovenskej morfológie. Bratislava, Veda 1984. 124 s.
- FINDRA, J.: Paradigmatické a syntagmatické zaradenie prvkov v štylistike. Jazykovedný časopis, 32, 1981, s. 156 – 164.
- FINDRA, J.: K štylistickej klasifikácii slovnej zásoby. In: Studia Academica Slovaca. 10. Bratislava, Alfa 1981, s. 99 – 113.
- FINDRA, J.: Dynamika štylistických významov slova. In: Obsah a forma v slovnej zásobe. Bratislava, Jazykovedný ústav L. Štúra SAV 1984, s. 151 – 156.
- FINDRA, J.: Norma, úzus, jazyková prax. In: Jazyková politika a jazyková kultúra. Bratislava, Jazykovedný ústav SAV 1986, s. 236 – 244.
- FINDRA, J.: Dynamika štylistiky lexém. In: Dynamické tendencie v jazykovej komunikácii. Bratislava, Jazykovedný ústav L. Štúra SAV 1990, s. 43 – 53.
- FINDRA, J.: O slovenčine v komunikácii. Jazykovedný časopis, 41, 1997, s. 43 – 52.
- FINDRA, J.: Jazyk, reč, človek. Bratislava, Vydavateľstvo Q 111, 1998. 111 s.
- FINDRA, J.: Jazyková kultúra a kultúra vyjadrovania. Kultúra slova, 33, 1999, s. 19 – 20.
- HOFFMANNOVÁ, J.: Stylistika a... Praha, Trizonia, spol. s. r. o. 1997.
- HORECKÝ, J.: Systém a systémový prístup ako predpoklad kodifikácie. Slovenská reč, 65, 2000, s. 156 – 159.
- CHLOUPEK, J. – ČECHOVÁ, M. – KRČMOVÁ, M. – MINÁŘOVÁ, E.: Stylistika češtiny. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1990.
- KAČALA, J.: Rozvoj významu v slovnej zásobe. Prídavné meno *účelový*. Kultúra slova, 29, 1995, s. 129 – 134.
- KAČALA, J.: Kodifikačný postoj a jazyková kultúra. Slovenská reč, 65, 2000, s. 11 – 21.
- KOČIŠ, F.: Jazyková prax a jazykové vedomie. In: Kultúra spisovnej slovenčiny. Red. J. Ružička. Vydavateľstvo SAV 1967, s. 59 – 60.
- KOČIŠ, F.: Pojem jazykovej normy a normovanosti. In: Z teórie jazykovej kultúry. Red. J. Kačala. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1979, s. 32 – 42.
- KOČIŠ, F.: Teória spisovného jazyka a jazykovej kultúry v súčasnej komunikácii. In: Spisovná slovenčina a jazyková kultúra. Red. M. Považaj. Bratislava, Veda 1995, s. 12 – 21.

- KOČIŠ, F.: Sociolingvistické „prepínanie kódov“. *Slovenská reč*, 65, 2000, s. 295 – 303.
- KRÁL, Á.: Odkiaľ vzali Slováci spisovnú slovenčinu? *Slovenská reč*, 65, 2000, s. 71 – 85.
- Krátky slovník slovenského jazyka. Red. J. Kačala – M. Pisárčiková. Bratislava, Veda 1987. 592 s.
- MISTRÍK, J.: Štylistika. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1985. 586 s.
- ONDREJOVIČ, S.: Findra, J.: Jazyk, reč, človek. Bratislava, Q 111 1998. *Slovenská reč*, 64, 1999, s. 359 – 363.
- PAULINY, E.: Niekoľko poznámok o spisovnom jazyku v súčasnosti. In: *Z teórie spisovného jazyka*. Red. J. Kačala. Bratislava, Veda, Vydavateľstvo SAV 1979, s. 43 – 51.
- Pravidlá slovenského pravopisu. Veda, Vydavateľstvo SAV 1991. 536 s.
- Pravidlá slovenského pravopisu. Veda, Vydavateľstvo SAV 2000. 592 s.
- RUŽIČKA, J.: Problémy jazykovej kultúry. In: *Kultúra spisovnej slovenčiny*. Red. J. Ružička. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1967, s. 9 – 22.
- SAUSSURE, F.: *Kurz obecné lingvistiky*. Praha, Academia 1996. 467 s.
- Slovenský jazyk*. Red. J. Bosák. Opole. Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej 1998. 168 s.
- Slovník slovenského jazyka*. IV. diel. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1964. 760 s.

Ladislav Dvonč

SCHNEIDER-TRNAVSKÝ

DVONČ, L.: Schneider-Trnavský. *Slovenská reč*, 66, 2001, No. 2, pp. 107. (Bratislava)

The paper concerns with the problems of writing or non-writing of hyphen in compound surnames such as Schneider Trnavský, Gregor Tajovský, or Schneider-Trnavský, Gregor-Tajovský. The author suggests instead of spelling form Ulica Schneidera Trnavského, which is placed in the Slovak Orthographic Rules from years 1991, 1998 and 2000, to quote the correct orthographic form Ulica Schneidera-Trnavského.

V Pravidlách slovenského pravopisu z r. 1991 sa na s. 51 spomína názov *Ulica Schneidera Trnavského*, resp. je tu adresa *Bratislava, Ulica Schneidera Trnavského 5*. Taký istý stav je aj v druhom, doplnenom a prepracovanom vydaní týchto Pravidiel z roku 1998 (s. 46) a rovnako aj v ich tret'om, upravenom a doplnenom vydaní z roku 2000 (s. 51). V tomto prípade ide o pomenovanie ulice podľa známeho slovenského hudobného skladateľa. Nás zaujíma priezvisko tohto umelca, ktoré je v názve použité v tvare genitívu singuláru v podobe *Schneidera Trnavského*, čo predpokladá používanie základného tvaru nominatívu singuláru *Schneider Trnavský*. Podľa nášho názoru pravopisná podoba *Schneider Trnavský* a rovnako aj pravopisná podoba *Schneidera Trnavského*, ako aj ďalšie pravopisné podoby tohto mena treba písať so spojovníkom medzi menami *Schneider* a *Trnavský*, teda majú sa používať pravopisné podoby *Schneider-Trnavský*, *Schneidera-Trnavského*, *Schneiderovi-Trnavskému* atď.

V našom prípade sa k občianskemu menu *Schneider* pripojilo umelecké meno *Trnavský* podľa rodiska tohto umelca (narodil sa v Trnave). Takto vzniklo spojenie dvoch mien na pomenovanie jednej osoby. Popri občianskom mene ako priezvisku je tu umelecké meno, ktoré tiež hodnotíme ako priezvisko (píše sa s veľkým začiatočným písmenom ako iné priezviská). Ide o zložené priezvisko, ktoré širšie patrí medzi zložené vlastné mená.

Už v príspevku *Písanie spojovníka v menách typu Jozef Gregor-Tajovský* (Dvonč, 1982) hovoríme o tom, že podľa Pravidiel slovenského pravopisu z roku 1931 sa medzi jednotlivé časti zložených vlastných mien kladie spojovník, pričom sa tu ako príklady spomínajú mená *Viliam Pauliny-Tóth* a *Elena Maróthy-Šoltésová*, ako aj zemepisný názov *Muráň-Červená Skala*. V Pravidlách slovenského pravopisu z roku 1940 (s. 120) sa hovorí, že spojovníkom sa spájajú jednotlivé časti zložených vlastných mien, napr. *Rakúsko-Uhorsko*, *Česko-Slovensko*, *Viliam Pauliny-Tóth*, *Elena Maróthy-Šoltésová*, *Jozef Gregor-Tajovský* a pod. Podľa Pravidiel z roku 1953 (s. 113) spojovník píšeme medzi jednotlivými časťami zložených vlastných mien (priezvisk i miestnych mien, resp. miestnych názvov), napr. *Jozef Gregor-Tajovský*, *Martin-Vrútky*, *Sliach-kúpele*, *Bratislava-mesto*, *Oščadnica-ústredie*. Ako vidieť, spojovník píšeme nielen pri spojení dvoch vlastných mien, ako je to v prípadoch *Gregor-Tajovský*, *Pauliny-Tóth*, *Maróthy-Šoltésová*, *Muráň-Červená Skala*, *Martin-Vrútky*, *Rakúsko-Uhorsko*, *Česko-Slovensko*, ale aj v prípade spojenia vlastného mena so všeobecným podstatným menom, ako je to v prípadoch *Sliach-kúpele*, *Bratislava-mesto*, *Oščadnica-ústredie* a pod. Rovnaký stav sa zachováva aj v ďalších vydaniach Pravidiel slovenského pravopisu z roku 1953 (v jedenástom vydaní z roku 1971 sa o spojovníku v zložených vlastných menách hovorí na s. 102). V citovanej štúdii spomíname aj príspevok J. Orlovského (1959, 1965) o interpunkcii, v ktorom sa tiež hovorí o písaní spojovníka v zložených vlastných menách, pričom sa ako prípady takéhoto písania spomínajú zložené priezviská *Martáková-Rázusová*, *Maróthy-Šoltésová* a ďalšie početné priezviská, medzi ktorými sa výslovne spomína aj meno *Schneider-Trnavský*. Takéto isté príklady uvádza J. Orlovský aj vo svojej knižnej práci o slovenskej syntaxi, v ktorej sú aj výklady o interpunkcii, a to aj výklad o používaní spojovníka v zložených vlastných menách.

Zložené vlastné mená sa aj podľa najnovších Pravidiel slovenského pravopisu píše so spojovníkom. V kapitole o písaní spojovníka (2000, s. 111) sa hovorí o tom, že spojovník (-) sa píše na vyjadrenie zlučovacieho vzťahu v zložených vlastných menách, a to aa) v osobných menách (cudzích rodných menách, priezviskách), napr. *Jean-Paul*, *Hans-Dietrich* (rodné mená), *Meliš-Čuga*, *Šteller-Šteliar*, *Joliot-Curie*, *Rázusová-Martáková*, *Curie-Skłodovská*, *Lacková-Zora* (zložené priezviská), bb) v zemepisných názvoch, napr. *Česko-Slovensko*, *Rakúsko-Uhorsko* (názvy

dvoch krajín spojených do jedného celku), *Šaštín-Stráže* (názvy pôvodne samostatných obcí spojených do jednej). Podobne sa podľa týchto Pravidiel píše spojovník v zložených všeobecných podstatných menách, napr. *propán-bután*, ďalej v zložených prídavných menách na vyjadrenie zreteľne vydelných zložiek (častí), napr. *bielo-modro-červený*, *cyrilo-metodský*, ako aj v zložených privlastňovacích prídavných menách utvorených od vlastných mien, napr. *Geigerov-Müllerov* (počítač), *Rayleighov-Jeansov* (zákon), *Baylov-Mariottov* (zákon). Tu sa písanie spojovníka v zložených slovách najpodrobnejšie rozvádza, nejde iba o písanie spojovníka v zložených vlastných menách, ale aj v zložených všeobecných podstatných menách a v zložených privlastňovacích prídavných menách, písanie spojovníka sa takto všeobecne týka písania zložených výrazov, či už ide o podstatné mená alebo o prídavné mená.

Podľa doterajšej kodifikácie sa zložené vlastné mená, či už ide o zložené rodové mená, zložené priezviská alebo zložené zemepisné názvy, píšu so spojovníkom. Podľa toho treba používať spojovník aj v prípade používania zloženého priezviska, ktoré pozostáva z priezvisk *Schneider* a *Trnavský*, teda používať pravopisnú podobu *Schneider-Trnavský*. Túto pravopisnú podobu výslovne spomína J. Orlovský.

Na písanie spojovníka v zložených priezviskách existuje aj iný názor. Podľa J. Horeckého (1982) mená typu *Jozef Gregor-Tajovský*, resp. *Gregor-Tajovský* majú veľmi odlišný ráz. Podľa autora spisovateľské priezviská treba k občianskym priezviskám pripájať bez spojovníka, napr. *(Jozef) Gregor Tajovský* (ak autor hovorí o spisovateľských menách, má akiste na mysli aj mená iných umelcov, akým je aj umelecké meno *Trnavský*, ktoré sa pripája k občianskemu menu *Schneider*). So spojovníkom by sa podľa neho mali písať iba skutočné dvojzložkové občianske priezviská typu *Ruttikay-Nedecký*. V menách žien, ktoré používajú dve priezviská, mohli by sme azda namiesto spojovníka písať pomlčku, napr. *Marína Čeretková – Gáľlová*. Kritické stanovisko k tomuto návrhu sme vyslovili v príspevku Ešte raz o písaní spojovníka v priezviskách typu Gregor-Tajovský (Dvonč, 1984). Ukázali sme, že v bežnej praxi by riešenie, ktoré predložil J. Horecký, narážalo na veľké ťažkosti a že ako najvhodnejšie sa ukazuje písanie spojovníka v akýchkoľvek zložených priezviskách.

Konštatujeme, že na základe kodifikácie o písaní spojovníka v zložených priezviskách akéhokoľvek typu, ktorá platí už sedem desaťročí a ktorá sa zachováva aj v najnovších Pravidlách slovenského pravopisu predstavujúcich našu najvyššiu kodifikačnú príručku, treba používať pravopisnú podobu *Schneider-Trnavský* so spojovníkom medzi občianskym menom *Schneider* a umeleckým menom (pseudonymom) *Trnavský*. V prípade použitia názvu *Ulica Schneidera Trnavského* bez spojovníka medzi občianskym menom a umeleckým menom, ktorá je v Pravidlách slovenského pravopisu z roku 1991 a aj v ďalších vydaniach z r. 1998 a 2000, ide

podľa nášho názoru o banálnu tlačovú chybu, ktorá unikla pozornosti pri korektúrach Pravidiel. Meno *Schneider-Trnavský* sa bežne používa so spojovníkom, aj napr. v publikácii Encyklopédia Slovenska (5. zv., 1981, s. 225), tu sa na konci hesla zaznamenávajú ako literatúra niektoré publikácie, v ktorých názve je meno *Mikuláš Schneider-Trnavský* a toto zložené priezvisko sa píše so spojovníkom. Najdôležitejší je však fakt, že tu ide o zložené priezvisko a že v zložených priezviskách sa podľa platnej kodifikácie jednotlivé časti píšu so spojovníkom. So zreteľom na to, že meno *Schneider-Trnavský* je u nás veľmi dobre známe, bolo by vhodné uviesť toto zložené priezvisko v kapitole o písaní spojovníka, a to v časti o písaní spojovníka v zložených osobných menách. Namiesto zložených priezvisk typu *Meliš-Čuga* a *Šteller-Šteliar*, ktoré sú známe iba úzkej odbornej verejnosti, odporúčame uviesť skôr zložené priezviská (*Jozef*) *Gregor-Tajovský* a (*Mikuláš*) *Schneider-Trnavský*, prípadne aj iné zložené priezviská, ktoré sú u nás všeobecne známe a bežne používané. Je len pochopiteľné, že namiesto pravopisnej podoby *Ulica Schneidera Trnavského*, ktorá je v Pravidlách z r. 1991 a v ich ďalších vydaniach z r. 1998 a 2000, treba uviesť správnu pravopisnú podobu *Ulica Schneidera-Trnavského*.

Literatúra

DVONČ, L.: Písanie spojovníka v menách typu *Jozef Gregor-Tajovský*. Slovenská reč, 47, 1982, s. 108 – 114.

DVONČ, L.: Ešte raz o písaní spojovníka v priezviskách typu *Gregor-Tajovský*. Slovenská reč, 49, 1984, s. 225 – 229.

HORECKÝ, J.: Priezviská typu *Gregor-Tajovský* zo semiotického hľadiska. Slovenská reč, 47, 1982, s. 286 – 288.

ORLOVSKÝ, J.: Slovenská syntax. 1. vyd. Martin, Osveta 1959. 316 s. – 2. vyd. Bratislava, Obzor 1965. 372 s.

Pravidlá slovenského pravopisu. Praha, Štátné nakladateľstvo 1931. 360 s.

Pravidlá slovenského pravopisu. Turčiansky Sv. Martin, Matica Slovenská 1940. 474 s.

Pravidlá slovenského pravopisu. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1953. 408 s.

Pravidlá slovenského pravopisu. Bratislava, Vydavateľstvo SAV 1971. 424 s.

Pravidlá slovenského pravopisu. Bratislava, Veda 1991. 533 s.

Pravidlá slovenského pravopisu. Bratislava, Veda 1998. 573 s.

Pravidlá slovenského pravopisu. Bratislava, Veda 2000. 592 s.

SPRÁVY A RECENZIE

Správa o činnosti Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra SAV za rok 2000.

1. V Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV, ktorý je základným slovakistickým pracoviskom v oblasti výskumu slovenského jazyka na Slovensku, koncom roka 2000 pracovalo 15 vedeckých pracovníkov (3 s hodnosťou DrSc. a 12 s hodnosťou CSc.), 25 odborných pracovníkov s vysokoškolským vzdelaním, 4 pracovníci so stredoškolským vzdelaním. Riaditeľom ústavu bol S. Ondrejovič, zástupcom riaditeľa M. Považaj, vedeckou tajomníčkou S. Mislovičová a predsedom vedeckej rady J. Bosák.

V roku 2000 bolo v JÚĽŠ SAV 6 výskumných oddelení, a to oddelenie súčasného jazyka (vedúci J. Bosák), oddelenie súčasnej lexikológie a lexikografie (vedúca K. Buzássyová), oddelenie jazykovej kultúry a terminológie (vedúci M. Považaj), oddelenie dejín slovenčiny (vedúci M. Majtán), dialektologické oddelenie (vedúci I. Ripka) a oddelenie lingvistických dát (vedúca A. Jarošová).

2. Vedecká činnosť JÚĽŠ SAV v roku 2000 prebiehala podľa plánu výskumných úloh, pričom sa pracovalo na deviatich výskumných projektoch v rámci grantových úloh, ktoré schválila grantová agentúra VEGA, a na jednom medzinárodnom projekte.

2.1. V projekte *Slovník súčasného slovenského jazyka* (vedúca riešiteľského kolektívu K. Buzássyová) sa do 1. zväzku, písmená A – H, skoncipovalo vyše 4 300 nových hesiel, počítačovo sa editovalo takmer 22 000 hesiel, zredigovalo sa vyše 300 hesiel, spresňovala sa koncepcia slovníka. Autorky slovníka predstavili výsledky svojej práce na konferenciách a v podobe štúdií a článkov.

2.2. V projekte *Prevzaté slová v súčasnej spisovnej slovenčine* (vedúci riešiteľského kolektívu J. Bosák) sa vypracovalo 12 štúdií, v ktorých sa riešitelia sústredili najmä na odraz inovačných procesov pri adaptácii preberaných slov a na status internacionalizmov v súčasnej komunikácii a ich funkčnú expanziu. Výsledky sa prezentovali na zahraničných aj domácich vedeckých podujatiach.

2.3. V projekte *Stručný etymologický slovník slovenčiny* riešiteľ Ľ. Králik skoncipoval a do počítačovej podoby previedol 1 000 hesiel, čím je celkový počet vypracovaných hesiel takmer 5 000. Tým sa skončila prvá etapa prác na slovníku. Zároveň riešiteľ začal koncipovať heslá z oblasti internacionálnej lexiky, ktorá bude takisto súčasťou etymologického slovníka.

2.4. V projekte *Slovník slovenských nářečí* (vedúci riešiteľského kolektívu I. Rípkova) sa pri príprave 2. zväzku slovníka pokračovalo v koncipovaní nových hesiel, v redigovaní hesiel (1 449) a v spracúvaní redakčných pripomienok. Do pripravovanej antológie nárečových textov sa pripravilo 205 strán textu zo stredo-slovenského nárečového areálu.

2.5. V rámci projektu *Vývinové tendencie v kvantite v súčasnej spisovnej slovenčine, jazyková kultúra a odborná terminológia* (vedúci riešiteľského kolektívu M. Považaj) sa pripravilo do tlače nové vydanie Pravidiel slovenského pravopisu a Synonymického slovníka slovenčiny. Skúmali sa a analyzovali jazykové prejavy redaktorov a moderátorov elektronických médií, sledovala sa tvorba a ustáľovanie odborných termínov z viacerých oblastí. Vypracovala sa prvá verzia návrhu projektu neologickej vrstvy slovenského jazyka a jej lexikografického spracovania a ďalej sa excerpovali neologizmy. Výsledky výskumu riešiteľa predstavili v publikovaných článkoch a na konferenciách.

2.6. V projekte *Ortoepický slovník slovenského jazyka* (vedúci riešiteľského kolektívu S. Ondrejovič) sa začala pripravovať ortoepická príručka zodpovedajúca súčasnému stavu výslovnosti v živom jazyku. Spracovali sa niektoré časti slovníka z písmen A, C, D, E. Osobitná pozornosť sa venovala výslovnosti vlastných mien. Vybrané javy sa sledovali najmä v elektronických médiách.

2.7. V projekte *Historický slovník slovenského jazyka* (vedúci riešiteľského kolektívu M. Majtán) dokončili sa práce na 5. zväzku slovníka, ktorý sa odovzdal do tlače, a koncipovali sa heslá do 6. zväzku (2 511 lexikálnych jednotiek).

2.8. V projekte *Slovenská kresťanská kultúra a jej odraz v ľudovej a umelej tvorbe 17. – 19. storočia z interdisciplinárneho aspektu* (vedúca riešiteľského kolektívu J. Skladaná) pokračovalo sa vo výskume náboženskej literatúry z hľadiska porovnávania rozličných rovín kresťanskej a svetskej kultúry. Riešitelia sa zúčastnili na medzinárodnej interdisciplinárnej konferencii o prekladaní Biblie, o náboženskej tvorbe a duchovnej piesni. Do tlače sa pripravil 2. zväzok zborníka *Studia Culturologica Slovaca*.

2.9. V projekte *Slovanský jazykový atlas* (vedúca riešiteľského kolektívu A. Ferenčíková) pokračovalo sa v prácach na lexikálno-slovotvornej sérii atlasu, vypracovala sa jedna mapa a komentáre k štyrom mapám, pokračovalo sa v počítačovom spracovaní podkladov.

2.10. V rámci medzinárodného projektu *TELRI II – Transeurópska infraštruktúra jazykových zdrojov II v rámci programu COPERNICUS* (Trans-European Language Resources Infrastructure II within Program COPERNICUS) spoluriešiteľka (A. Jarošová) sa zúčastňovala na príprave podkladov za slovenskú stranu do viacjazyčnej databázy slovných spojení používaných v právnych dokumentoch Európskej únie.

3. V edičnej činnosti medzi najvýznamnejšie výsledky ústavu patrí vyjdenie 5. zväzku *Historického slovníka slovenského jazyka* (autori M. Majtán, M. Kováčová, R. Kuchar, T. Laliková, R. Ondrejková, M. Sitárová, J. Skladaná), ktorý spracúva slovnú zásobu kultúrnej slovenčiny z predpisovného obdobia doloženú v rukopisných i tlačených slovenských jazykových pamiatkach 15. – 18. storočia (slová začínajúce sa písmenami R a Š). Ďalej to bolo vyjdenie sociolingvisticky orientovaného zborníka *Mesto a jeho jazyk* ako 5. zväzku edície *Sociolinguistica Slovaca* (editor S. Ondrejovič) zväčša s príspevkami, ktoré odzneli na rovnomennej medzinárodnej konferencii konanej v roku 1998 v Bratislave, zborníka *Človek a jeho jazyk. 1. Jazyk ako fenomén kultúry* (editorka K. Buzássyová) zostaveného na počesť jubilejného profesora J. Horeckého so štúdiami zameranými na problematiku jazyka vo vzťahu k etnicite a kultúre, na sociolingvistické aspekty komunikácie, na semiotické, gramatické a sémantické aspekty jazykového systému, na derivatológiu, morfológiu a na aktuálne problémy terminológie a terminografie. V roku 2000 zásluhou a pričinením pracovníkov ústavu ako autorov, spoluautorov či redaktorov vyšli aj ďalšie publikácie: a) 3. vydanie *Pravidiel slovenského pravopisu*, v ktorom sa spresnili niektoré poučky, doplnili aktuálne ilustračné príklady, problematické tvary z pravopisného a gramatického hľadiska a okolo 600 nových lexikálnych jednotiek, b) 2., opravené vydanie kolektívneho diela *Synonymický slovník slovenčiny*, c) *Dictionary of Social Protection Terms. Slovak-English, English-Slovakian (Terminologický slovník sociálnej ochrany. Slovensko-anglický a anglicko-slovenský)*, d) individuálna práca S. Ondrejoviča *Od hovoriaceho stroja k sociálnej lingvistike. Kapitoly z jazykovednej historiografie* venujúca pozornosť ôsmim osobnostiam svetovej lingvistiky, ktoré zaujala slovenčina alebo ktoré prispeli k rozvoju jazykovedy.

Jazykovedný ústav E. Štúra SAV v spolupráci so Slovenskou jazykovednou spoločnosťou pri SAV vydal dva zväzky edície *Spisy Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri SAV*, a to prácu Eugena Paulinyho *Norma spisovnej slovenčiny a zásady jej kodifikovania* a prácu Ivana Masára *Ako pomenúvame v slovenčine (Kapitolky z terminologickej teórie a praxe)*.

Pracovníci JÚLŠ SAV v roku 2000 publikovali vo vedeckých zborníkoch a vo vedeckých a odborných časopisoch (najmä v Jazykovednom časopise, v Slovenskej reči a v Kultúre slova) spolu 82 štúdií a vedeckých článkov, 21 recenzií vedeckých prác, v periodickej tlači (v časopisoch *Academia*, *Historická revue*, *Literárny týždenník*, *Quark*, *Reader's Digest Výber*, *Rodina a škola*, *Slovenské pohľady*, *Večerník a inde*), ako aj v Slovenskom rozhlase, 134 popularizačných príspevkov, medailónov, nekrológov a správ a tlačovým a elektronickým médiám poskytli 12 rozhovorov.

4. JÚLŠ SAV je školiacim pracoviskom v odbore slovenský jazyk. V roku 2000 v rámci denného doktorandského štúdia študovali štyri doktorandky a jeden

doktorand, v rámci externého doktorandského štúdia takisto štyri doktorandky a jeden doktorand. Dve doktorandky odovzdali doktorandské dizertačné práce. Viacerí pracovníci ústavu (J. Bosák, M. Dudok, A. Jarošová, M. Majtán, S. Mislovičová, S. Ondrejovič, I. Ripka, J. Skladaná) sa v uplynulom roku zapojili do pedagogickej činnosti na vysokých školách doma i v zahraničí (na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, na Filozofickej fakulte a na Fakulte masmediálnej komunikácie Univerzity sv. Cyrila a Metoda v Trnave, na Pedagogickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave, na Fakulte humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity v Prešove, na Akademii Istropolitane v Bratislave, na Matematicko-fyzikálnej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave a na Filozofickej fakulte v Novom Sade). Okrem toho pracovníci ústavu pôsobili ako vedúci diplomových prác, školitelia doktorandov, oponenti diplomových, dizertačných a habilitačných prác, boli členmi obhajobných komisií doktorandských a doktorských dizertačných prác, členmi spoločných odborových komisií pre doktorandské štúdium.

5. JÚLŠ SAV sa zapájal aj do medzinárodnej vedeckej spolupráce. V roku 2000 spolupracoval s Ústavom poľského jazyka Poľskej akadémie vied v Krakove na porovnávacom výskume gramatických systémov apelatívnej a propriálnej lexiky a kontaktných javov. Viacerí pracovníci ústavu (K. Buzássyová, A. Ferenčíková, Ľ. Králik, M. Majtán, I. Ripka, J. Skladaná) sa zúčastňovali ako členovia a J. Bosák ako predseda na činnosti medzinárodných komisií pri Medzinárodnom komitáte slavistov (členmi Slovenského komitátu slavistov boli J. Bosák a Ľ. Králik), dvaja pracovníci boli členmi medzinárodnej vedeckej spoločnosti Societas Linguistica Europaea (A. Ferenčíková, S. Ondrejovič), jedna pracovníčka (A. Jarošová) bola členkou Európskej asociácie lexikografov EURALEX a členkou Asociácie TELRI, jeden pracovník (S. Ondrejovič) bol členom Spoločnosti pre počítačovú lingvistiku (v Manchestri), Medzinárodnej sociolingvistickej asociácie (v Sofii), Medzinárodnej spoločnosti fonetických vied (v Prahe) a Spoločnosti pre dejiny jazykovedy (v Münsteri). Štyria pracovníci ústavu (J. Bosák, M. Dudok, M. Majtán, I. Ripka) boli členmi redakčných rád zahraničných periodík.

Viacerí pracovníci ústavu (Ľ. Balážová, K. Balleková, K. Buzássyová, M. Dudok, A. Ferenčíková, A. Jarošová, I. Ripka, J. Skladaná) sa aktívne – prednesením referátov – zúčastnili na 13 vedeckých podujatiach v zahraničí (v Česku, Chorvátsku, Juhoslávii, Maďarsku, Nemecku, Poľsku a Taliansku), 4 pracovníci (K. Balleková, A. Košková, Ľ. Králik, M. Koncová) sa zúčastnili na študijných pobytoch vo Francúzsku, v Kosove, v Maďarsku a v Nemecku) a v rámci medziakademických dohôd ústav navštívili 6 pracovníci z Česka, Chorvátska, Nemecka a Poľska.

6. Ústav bol v roku 2000 organizátorom, resp. spoluorganizátorom šiestich vedeckých podujatí, a to aj s medzinárodnou účasťou. Bola to konferencia *Jazyk a kultúra* na počesť profesora J. Horeckého (Smolenice 13. – 14. 3. 2000; 18 za-

hraničných účastníkov), konferencia *Slovenčina v Slovenskom rozhlase v súvislosti s kultúrou a spôsobom myslenia* (Bratislava 21. 6. 2000), *14. slovenská onomastická konferencia* na tému *Vlastné meno v jazyku a spoločnosti* (Banská Bystrica 6. – 8. 7. 2000; 12 zahraničných účastníkov), konferencia *Problémy adaptácie cudzích mien v slovenčine* (Bratislava 19. – 20. 10. 2000), *X. kolokvium mladých jazykovedcov* (Modra-Piesok 22. – 24. 11. 1999; 29 zahraničných účastníkov), *Peter Tvrдый (1850 – 1935)* (Bratislava 22. 11. 2000).

7. Pracovníci ústavu sa zúčastňovali na aktivitách pre vládu Slovenskej republiky, ústredné orgány štátnej správy a iné organizácie, vypracúvali expertízy pre vládne orgány a ministerstvá (okrem iného vypracovali stanovisko k návrhu *Koncepcie starostlivosti o štátny jazyk Slovenskej republiky*, ktorú pripravilo Ministerstvo kultúry SR na rokovanie vlády Slovenskej republiky), posudzovali jazykovú a terminologickú stránku legislatívnych noriem (zákonov, vyhlášok a vládnych nariadení), zúčastňovali sa na tvorbe a ustáľovaní odbornej terminológie v rámci rezortných terminologických komisií a v rámci slovenských technických noriem. Desiati pracovníci ústavu (J. Bosák, K. Buzássyová, A. Ferenčíková, K. Hegerová, Ľ. Králik, M. Majtán, S. Ondrejovič, M. Považaj, I. Ripka, M. Zamborová) boli členmi poradných orgánov vlády Slovenskej republiky, Ministerstva kultúry SR, Ministerstva školstva SR, Úradu geodézie, kartografie a katastra SR a členmi rezortných terminologických komisií. M. Majtán bol predsedom Názvoslovnej komisie Úradu geodézie, kartografie a katastra SR a M. Považaj predsedom Ústrednej jazykovej rady, poradného orgánu ministra kultúry v otázkach štátneho jazyka.

7.1. JÚLEŠ SAV na základe podpísanej dohody medzi Ministerstvom kultúry SR a Slovenskou akadémiou vied úzko spolupracoval s odborom jazykovej kultúry sekcie kultúrneho dedičstva pri organizovaní vedeckých konferencií *Jazyk a kultúra* a *Problémy adaptácie cudzích mien v slovenčine*, s Domom zahraničných Slovákov pri príprave konferencie *Problémy adaptácie cudzích mien v slovenčine* a so Slovenským ústavom technickej normalizácie pri tvorbe a ustáľovaní slovenskej odbornej terminológie a pri budovaní terminologickej databázy.

7.2. Pracovníci oddelenia jazykovej kultúry a terminológie aj v minulom roku poskytovali rady v otázkach spisovného jazyka a jazykovej kultúry záujemcom z celého Slovenska prostredníctvom listovej a telefonickej jazykovej poradne a najnovšie aj prostredníctvom elektronickej pošty. Viacerí pracovníci ústavu sa prednáškovou činnosťou pre študentov, pre účastníkov Letného seminára slovenského jazyka a kultúry Studia Academica Slovaca, pre redaktorov a moderátorov elektronických médií, pre redaktorov tlačových médií, pre prekladateľov, pre legislatívnych pracovníkov, pre pracovníkov štátnej správy zapojili do propagovania výsledkov jazykovedného výskumu a do zvyšovania jazykovej kultúry odbornej aj širšej verejnosti.

Kvantita v spisovnej slovenčine a v slovenských nárečiach

V dňoch 2. – 3. apríla 2001 sa v Domove slovenských spisovateľov v Budmericiach konala konferencia na tému *Kvantita v spisovnej slovenčine a v slovenských nárečiach*. Konferenciu usporiadal Jazykovedný ústav L. Štúra SAV v spolupráci so Slovenskou jazykovednou spoločnosťou pri SAV a Ministerstvom kultúry SR. Zúčastnilo sa na nej 23 odborníkov z celého Slovenska a jeden zahraničný účastník z Chorvátska.

Ako povedal vo svojom uvítacom príhovore S. Ondrejovič, riaditeľ Jazykovedného ústavu L. Štúra SAV a predseda SJS pri SAV, cieľom konferencie bolo prediskutovať „horúcu tému“, t. j. problematiku kvantity a rytmického krátenia vo vzťahu ku kodifikácii. M. Považaj, hlavný organizátor podujatia, vyzdvihol skutočnosť, že na konferencii bude treba dať priestor diskusii o zmenách v Pravidlách slovenského pravopisu z r. 2000, ktoré sa neprijali jednotne. Zároveň poukázal na oslabenú účasť na podujatí (chýbali Á. Král, L. Dvonč, M. Majtán, J. Findra a ďalší). Napriek tomu, že sa nemohli osobne zúčastniť na podujatí, prisľúbili dodanie svojho príspevku do pripravovaného zborníka.

V pracovnej časti konferencie ako prvý vystúpil J. Sabol (FF PU Prešov) s príspevkom *Historicko-synchronické morfológické a derivačné signály kvantity v slovenčine*. V ňom sa sústredil na charakteristiku kvantity z hľadiska jej vzniku a realizácie v slovách a tvaroch. Kvantitu označil za „prosté predĺženie času“, t. j. konštatoval, že kvantita nevzniká osobitnou činnosťou artikulačných orgánov, čiže nejde o vznik nového zvuku. Poznamenal, že kvantita sa musí skúmať cez dištinktívnu funkciu. V príspevku uviedol i niekoľko argumentov oslabujúcich teórie o mórovosti slovenčiny, napr. experimentálne overený fakt, že prízvučné krátke i dlhé slabiky sú vždy o niečo dlhšie ako neprízvučné, zistenie, že na otvorenejších samohláskach sa kvantita realizuje vo väčšej miere, príp. i zistenie, že na kvantitu vplýva i typ morfémy, na ktorej sa kvantita realizuje. Na záver svojho vystúpenia J. Sabol poukázal na typy kvantitatívnych zmien realizujúcich sa v rámci fonologických a morfológických procesov (v tomto prípade za dominantný proces označil proces neutralizácie kvantity) a v rámci derivačných procesov (dominantným procesom zmien kvantity je alternácia).

Nasledujúcim referentom bol J. Horecký (Stupava), ktorý predniesol svoj príspevok pod názvom *Morfematická podmienenosť kvantity v slovenčine*. Sústredil sa na kvantitu ako na jav zviazaný s morférou ako s významovou jednotkou, a nie so slabikou. Poukázal na pravidlá s veľkým množstvom výnimiek a konštatoval, že sa treba pokúsiť o zakomponovanie výnimiek do pravidiel. Na základe tejto myšlienky navrhol štyri selektívne pravidlá týkajúce sa kvantity, a to fone-

matické pravidlo, fonotaktické podpravidlo a morfematické pravidlo s morfortaktickým podpravidlom, ktoré zachytávajú štruktúru kvantity medzi morfémami.

J. Kačala (PgF UK Bratislava) v príspevku *Regulácia kvantity v rámci slova a tvaru* poukázal na rozdiel v realizácii kvantity v slove a v „neslove“. Výskyt a regulácia kvantity sa týka len istých tvarov slova, nie slova ako takého. Regulácia kvantity na rôznych miestach v slove je výsledkom rôznych činiteľov (na konci slova je výsledkom zákona o rytmickom krátení, v strede a na začiatku slova je výsledkom kvantitatívnych alternácií). Pohyb v kvantite je výraznejší v hovorenej podobe jazyka, v písanej podobe ho pozorujeme skôr až pri odvodeninách.

S kritikou súčasnej kodifikácie vystúpil J. Bosák (JÚLŠ SAV Bratislava) v diskusnom príspevku *Systémové filiácie kvantity a kodifikácia*. Podľa jeho názoru najnovšia kodifikácia málo rešpektuje reálne fungovanie jazyka. Navrhuje nevzdávať sa dvojtvarov, pretože pri (ne)kodifikovaní istého tvaru nejde iba o frekvenciu jeho používania, ale ide najmä o jeho pohyb v mikrosystémoch jazyka.

Sociolingvistické poznámky k rytmickému zákonu, tak sa volal ďalší príspevok, ktorý predniesol S. Ondrejovič (JÚLŠ SAV Bratislava). Sledoval tradíciu výnimiek z rytmického zákona v Pravidlách slovenského pravopisu, a to už od čias Sama Cambla. Taktiež kritizoval zmenu pravopisnej kodifikácie po roku 1990, pričom poukázal na fakt, že sa kodifikátori často odvolávajú na prax, ale v zásade sa ešte neuskutočnil žiaden empirický výskum, z ktorého by sa mohlo pri kodifikácii vychádzať.

E. Kralčák (FHV UKF Nitra) v príspevku *Slovenské dvojhlásky z vývinového hľadiska* obrátil pozornosť na priebeh štyroch diftongizácií v slovenčine (vznik *ie*, *ô*, ďalej vznik diftongov *ia* a *iu*, pričom uvažoval aj o novoetablujúcom sa diftongu *io*).

O strete dvoch pravidiel v slovenčine hovoril S. Habijanec (Záhreb – FF UK Bratislava) vo svojom príspevku *Kvantita prípon -ár, -áreň v slovách typu strojár, strojáreň*. Išlo o konflikt medzi pravidlom bezvýnimočného zachovania prípony – *ár* v kodifikácii pred rokom 1991 a nepísanou pravidelnosťou skracovania dlhého *á* po spoluhláske *j*.

Pohľad z praxe prezentovala H. Čertíková (Slovenský rozhlas Bratislava) v diskusnom príspevku *Pár postrehov o tom, ako sa vyvíja kvantita v prostredí Slovenského rozhlasu*, pričom poukázala na fakt, že od vzniku duálneho vysielania sa z elektronických médií kvantita akoby vytráca a býva nahrádzaná prízvukom, čo má vplyv na prozódium slovenskej vety.

Prvý deň konferencie sa zakončil diskusiou, ktorá sa niesla v duchu hlavnej témy konferencie, najmä s ohľadom na kodifikačné akty v minulosti i v budúcnosti.

Druhý pracovný deň sa začal príspevkom M. Považaja (JÚLŠ SAV Bratislava) *Uplatňovanie pravidla o rytmickom krátení a kvantitatívnych alternácií*. Retros-

pektívne analyzoval problematiku konferencie a pozitívne vymedzil platnosť rytmického zákona.

Problematikou dodržiavania kodifikácie v praxi, najmä vzhľadom na profesionálnych, resp. poloprofesionálnych používateľov jazyka, sa zaoberala S. Mislavičová (JÚLŠ SAV Bratislava) v referáte *Problémy kvantity v jazykovej praxi*. Na základe vlastných prieskumov vymedzila dve problémové oblasti dodržiavania, resp. nedodržiavania kodifikácie, a to problémy vyplývajúce buď z nedbalosti používateľov jazyka, alebo z neznalosti, príp. nerešpektovania kodifikácie.

Príspevok *Rytmické krátenie v stredoslovenských nárečiach* predniesla A. Ferencíková (JÚLŠ SAV Bratislava), ktorá poukázala na neuniverzálnosť pravidla o rytmickom krátení v stredoslovenských nárečiach, ku ktorým sa v problémových prípadoch pri kodifikácii prihliada ako k základovým nárečiam súčasnej spisovnej slovenčiny.

M. Dudok (JÚLŠ SAV Bratislava) vystúpil s príspevkom *Pluricentrický aspekt kvantity v slovenčine*, pričom vychádzal z vlastných prieskumov reálneho používania jazyka na Slovensku i vo vojvodinskej enkláve Slovákov.

Z iného kvantitatívneho súdka načrel Ľ. Králik (JÚLŠ SAV Bratislava) príspevkom *Z problematiky kvantity v spisovnej slovenčine – etymologické poznámky*. Venoval sa tzv. etymologickým variantom slov, kde sa kvantita využíva ako formálny prostriedok pri emancipácii významu, ako napríklad slovo *muka*, z ktorého sa vyvinuli dve slová *múka* a *muka* či slovo *bieda* a z neho slová *bieda* a *beda*.

Po diskusii konferenciu ukončil záverečným slovom S. Ondrejovič, ktorý sa poďakoval všetkým za účasť i za plodné diskusie a vyjadril nádej, že konferencia prispela k vzájomnému pochopeniu často diametrálne odlišných názorov a dala vzniknúť priestoru na vytvorenie všeobecne akceptovateľného konsenzu pri kodifikácii sporných javov v kvantite.

M. Fedák – M. Medňanská

Listy Ľudovíta Štúra IV. Dodatky. Na vydanie pripravil, úvodnú štúdiu, komentáre a poznámky napísal V. Matula. Bratislava, Národné literárne centrum – Dom slovenskej literatúry 1999. 338 s.

Takmer štyridsať rokov po vydaní *Doplnkov k Listom Ľudovíta Štúra*, ktoré s veľkou dôkladnosťou pripravil J. Ambruš (1954, 1956, 1960), vydáva V. Matula štvrtý zväzok. Zahrnul doň 42 listov napísaných samým Ľ. Štúrom a 45 listov adresovaných Štúrovi. Je prirodzené, že V. Matula volí rovnakú editorskú techniku ako J. Ambruš, ba listy publikované v svojom *Dodatku* zámerne spája, resp. uvádza do súvislosti s listami publikovanými v Ambrušových zväzkoch. Uľahčuje to štúdium ďalším bádateľom, ale zároveň je aj uznaním editorských zásluh J. Ambruša a vzdaním príslušnej úcty a vďaky svojmu predchodcovi.

Prirodzené je aj to, že v listoch zaradených do *Dodatkov* je pomerne málo údajov týkajúcich sa priamo slovenského jazyka, resp. jazykovednej problematiky. Základné otázky z tohto okruhu sa zrejme stali predmetom listov publikovaných už predtým.

Výnimku tvorí predovšetkým otvorený list J. Kollára, ktorý bol publikovaný už predtým v známom zborníku *Hlasové o potrebe jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky* (Praha, 1846) a ktorý podľa mienky V. Matulu mal J. Ambruš zaradiť do III. zväzku Listov. Treba však povedať, že v skutočnosti nejde o list v pravom zmysle, ale o umne a rétoricky obratne koncipovanú polemiku s Ľ. Štúrom. List sa zreteľne člení na tri časti: v prvej J. Kollár vypisuje jednotlivé citáty (ako zisťuje V. Matula, nie vždy presne a dôsledne) a vzápätí na ne reaguje, v druhej časti podáva podrobnú správu, ba skôr zápis o akejsi porade, ktorá mala byť v jeho dome s reprezentantmi slovenských krajov, a v tretej časti zhrnuje svoje postoje a závery. (Podľa našej mienky nijaká porada tohto druhu u J. Kollára nebola, zúčastnené osoby a ich charakteristiky sú fiktívne, zámerne vybrané tak, aby predstavovali rozličné slovenské kraje i rozličné spoločenské vrstvy – všetko na podporu vlastnej argumentácie.)

Napriek tejto fiktívnosti V. Matula pracuje s Kollárovým listom ako so skutočným listom: v poznámkach spresňuje najmä údaje o citovaných autoroch, uvádza preklady latinských výrokov a miestami osvetľuje Kollárove výroky.

Preklady latinských výrokov sú samozrejme presné. V poznámke 40 – *Rei publicae testor vel dedico* by však bolo lepšie zachovať pôvodné poradie, teda porúčam a venujem. V tejto poznámke vypadol preklad slova *hortum* – záhradu. V poznámke 76 by bolo vhodné doplniť slovo *circulus* o prívlastok *vitosus* a potom ho preložiť ako bludný kruh. V poznámke 77 sa latinský výraz *petitio principii* neprekladá (azda by tu mohlo byť hľadanie zásady), ale správne sa opisuje ako argumentácia založená na téze, ktorú ešte len bude treba dokázať). Žiadalo by sa však preložiť aj výrazy *moc centrifuga* a *centripeta*, a to ako odstredivá a dostredivá sila.

Krátke vysvetlenia podáva V. Matula napr. k výrazu Svatoplukovičovi potomci (94): t. j. potomkovia nesvorných synov kráľa Svätopluka, ktorých Kollár v Slávy dcere odsúdil ako zradcov Slovanstva. Výraz „zlatá stredná cesta“ v poznámke 95 V. Matula vykladá ako narážku na Kollárovu fikciu o možnosti utvoriť skutočný „česko-slovenský spisovný jazyk“ vzájomnými ústupkami z oboch strán, českej i slovenskej. Podobne v poznámke 101 dodáva, že pod milým básnikom sa rozumie Ján Hollý, v poznámke 102 dodáva len svoju domnienku (J. Kollár tu akiste myslí na svoje snahy a pokusy o slovakizovanie literárnej češtiny, za ktoré ho českí národovci ostro kritizovali).

Aj z niektorých Matulových poznámok vyplýva, že by bolo dobré tento Kollárov otvorený list podrobiť detailnému obsahovému aj formálnemu rozboru, lebo je pozoruhodným dokladom Kollárových polemických, resp. rétorických schopností. Zaujímavé sú aj niektoré Kollárove výrazy. Objavuje sa uňho napr. sloveso *ospravodliť*, po ktorom v súčasnosti siahli prekladatelia katolíckeho katechizmu ako po ekvivalente za latinské *justificare*. Z reči „obecného ľudu“ čerpá J. Kollár slová ako *taračky*, *trpačina*, *bačovina*, ale vytvára aj vlastné novotvary, napr. *nářečičko-modlár*, *kmenosektár*, *obecnomyšlnosť*, *neobecnomyšlní samosvojníci*, *rozdvojení*, *roztrojení*, *rozečtvrcení*, *rozkmenní*, *čecharění*, *popodnářečičko*, *celoduch všech jenotlivých duchů*.

Osobitnú pozornosť si zaslúži list ruského historika a etnografa N. A. Rigelmana, ktorý dvakrát navštívil L. Štúra. List sa však nedostal k Štúrovi, ale do vyšetrovacích spisov ruskej cárskej tajnej polície. V. Matula podáva i jeho preklad do slovenčiny (s. 247 – 248).

Z ostatných listov si z hľadiska jazykovedy zaslúžia pozornosť listy M. Hamuljaka a M. Godru. M. Hamuljak osvetľuje situáciu okolo Štúrovho spisu *Nárečia slovenskua* a upozorňuje na varianty typu *bou – bol*, *muože – môže*. M. Godra navrhuje také novotvary ako *náložba* namiesto čes. *úloha*, *predočlenok* a *stredočlenok* za *protasis* a *apodosis*, *napnutosť* za *Intensität*, *záručba* za *cautio*, *rukojemstvo*, *rozrešit’* za *entscheiden*, lebo *rozhodnúť* je „planšie“, *postupňovatedlnosť* za *Steigerbarkeit*, ďalej obhajuje svoje slová ako *vlastnina*, *škrniť sa*. Odporúča používať hlásky *l’*, *rj* a radí písať *Ludevít*, nie *Ludevít*.

Nie je azda potrebné robiť ďalekosiahle závery. Stačí konštatovať, že Matulove Doplnky k listom L. Štúra (Listy IV) sú vynikajúcim doplnením (azda aj dokončením) doteraz známych listov z korešpondencie L. Štúra, ale zároveň aj dôstojným pripomenutím zakladateľskej práce J. Ambruša, no v neposlednom rade aj dôkazom o editorských zásluhách V. Matulu.

Ján Horecký

ŠTEFÁNIK, J.: Jeden človek, dva jazyky. Bratislava, Academic Electronic Press 2000. 146 s.

Jozefovi Štefánikovi, univerzitnému pedagógovi a odborníkovi nielen v oblasti bilingvizmu, podarilo sa v minulom roku vydať hneď dve publikácie. Prvá s názvom *Bilingvizmus na pozadí dvoch morfológicky odlišných typov jazykov – Intenčný bilingvizmus u detí* (Bratislava, Univerzita Komenského 2000. 115 s.) je určená pomerne úzkemu okruhu odborníkov a študentom, ktorí majú záujem aj o nadstavbové jazykovedné poznatky. Druhá, nazvaná *Jeden človek, dva jazyky*, je pre všetkých, ktorí sa už stretli alebo ešte len stretnú s bilingvizmom a hľadajú na otázky s ním súvisiace uspokojivé a najmä spoľahlivo odborne fundované odpovede.

Na 136 stranách (o desať strán viac má publikácia so zoznamom autorom spracovanej a na ďalšie čítanie odporúčanej literatúry) autor rozoberá a vysvetľuje problematiku bilingvizmu tak, aby sa dvojjazyčná výchova (či už chcená a plánovaná rodičmi alebo prameniaca z charakteru okolitého prostredia) nestala pre rodičov a ich deti problémom.

Prvá časť knihy si od autora nevyhnutne vyžiadala „trochu teórie“. Bolo potrebné bilingvizmus a bilingvistu najprv pomocou základných odborných výrazov definovať a predstaviť jednotlivé druhy bilingvizmu. Aj keď z podtitulu knihy – *Dvojjazyčnosť u detí – Predsudky a skutočnosti* – je zrejmé, že bilingvizmus je obkolesený mnohými predsudkami, ktoré bude treba v knihe vyvrátiť výsledkami seriózneho vedeckého pozorovania a skúmania, už prvá kapitola, v ktorej autor dáva rovnaký priestor názorom za bilingvizmus i proti nemu, je názorovo veľmi vyrovnaná, hoci sám autor od prvej strany až po poslednú jednoznačne stojí na strane bilingvizmu. Svoje názory a postoje však nikomu nevnučuje – necháva na čitateľovi, s ktorým zo stanovísk sa stotožní. Ale vedie ho, aby sa rozhodol pokiaľ možno správne. K prezentovaným odpovediam na otázku, čo je to bilingvizmus, ktorých je v zahraničnej literatúre veľmi veľa, pridáva aj vlastné stanovisko, nachádza slabé miesta niektorých starších definícií. Z výslednej definície na s. 17 zreteľne vystupuje komunikačný aspekt bilingvizmu: je to schopnosť striedavého používania dvoch jazykov u bilingválneho jednotlivca „pri komunikácii s ostatnými v závislosti od situácie a prostredia, v ktorom sa táto komunikácia uskutočňuje“. Pritom komunikácia bilingvistu s jeho okolím v oboch jeho jazykoch sa nemusí uskutočňovať každodenne a oba jazyky nemusí zvládať na rovnakej úrovni. Z kapitoly, v ktorej autor charakterizuje niektoré druhy bilingvizmu, sa dá vyčítať veľa o jeho podstate a fungovaní. V nasledujúcej kapitole sa čitateľ dozvie, že posunková reč nepočujúcich je vlastne realizáciou osobitného jazykového systému – posunkového jazyka, ktorý z nich robí (ak, pravdaže, ovládajú aj zvukový jazyk naprí-

klad v jeho písomnej forme) bilingvistov. Na ďalšej strane v knihe však upozorňuje, že ovládanie určitého jazyka „slovom a písmom“ nie je bilingvizmus. V závere prvej časti práce sa autor „pristavuje“ pri intencnom bilingvizme, teda pri bilingvizme detí, ktorý vzniká vtedy, keď aspoň jeden z rodičov komunikuje s dieťaťom od jeho narodenia jazykom, ktorý nie je jeho materinským jazykom. Uvádza výhody bilingválnej výchovy detí, ktoré, „aj keď možné vzájomné ovplyvňovanie bilingvizmu a inteligencie zostáva aj naďalej vecou odbornej diskusie a vedeckého výskumu, celkom jednoznačne existujú“ (s. 30), a predstavuje jednotlivé metódy, akými sa dá realizovať aj s príkladmi použitia tej-ktorej metódy zo sveta, ale tiež už aj zo Slovenska.

Druhá časť knihy je takmer výlučne kapitolou rád rodičom a vychovávateľom bilingválnych detí. Otázky a odpovede vychádzajú nielen z odbornej literatúry, ale predovšetkým z osobnej viac ako desaťročnej skúsenosti autora s bilingválnou výchovou vlastných detí i z vlastných výskumov. Aj preto čitateľ nadobúda presvedčivý pocit, že tu autor (ako napokon v celej knihe) s jemu vlastnou ochotou a zodpovednosťou odovzdáva svoje náročným štúdiom svetovej literatúry i vlastným výskumom získané poznatky a skúsenosti všetkým, ktorí majú o ne záujem. V tejto časti pomenúva aj problémy vyučovania cudzích jazykov v materských školách, v bilingválnych gymnáziách a v lýceách, o ktorých naozaj treba hovoriť. Upozorňuje na často prehliadané negatívne skutočnosti.

V tretej časti knihy autor jednoznačne a zaujímavo odpovedá na nesprávne postoje k bilingvizmu, ktoré sa v spoločnosti tradujú. Tým, ktorí si myslia, že bilingvizmus môže mať negatívny vplyv na inteligenciu, myslenie či psychiku dieťaťa, že dieťa si neosvojí ani jeden jazyk „poriadne“, že sa dokonca začne zajakávať alebo že bude mať problémy s prospechom v škole a tak ďalej, autor odpovedá, že to nie je pravda a podáva podrobné vysvetlenie prečo.

V štvrtej časti knihy autor podáva rečový vývin svojej bilingválnej dcéry Natálie. Veľmi podrobne aj s ukázkami zachytáva jeho jednotlivé štádiá. Keď si uvedomíme každodenné zachytávanie a zapisovanie si Natáliiných výpovedí trvajúce šesť rokov, musí nás to ohromiť. Táto časť je skutočne pozoruhodná aj pre vedu, aj pre rodičov, ktorí môžu na jej základe pozorovať a porovnávať rečový vývin vlastného dieťaťa, aj keď – ako to aj sám autor zdôrazňuje na niekoľkých miestach v knihe – každé dieťa je iné a má právo vyvíjať sa vlastným tempom.

Posledná časť by v knihe, ak by v nej nebola, čitateľovi určite veľmi chýbala. Poslúži mu na ľahšiu orientáciu v odborných výrazoch. Aj v jazykovede orientovanejší čitateľ si tu môže osvojiť nemálo nových, pre bilingvizmus špecifických termínov, ako napríklad asymetrický bilingvizmus, prahová teória, prepínanie kódov a ďalšie.

V texte knihy je niekoľko drobných chýb, ako napríklad na s. 31 v 6. riadku „do jedného (jazyka)“ namiesto „do jedného (jazyka)“, na s. 45 v 20. riadku „Vašich

(detí)“ namiesto správneho „vašich (detí)“ alebo v poslednej vete na s. 56 chýba predložka „na“ a sloveso „je“; závažnejšou chybou je použitie tvaru slova „húpačka“ na s. 38 namiesto správneho „hojdačka“ a tiež občasné kríženie termínu – oficiálneho názvu „materská škola“ s hovorovým škôlka do spojenia „materská škôlka“.

Záverečný pohľad na knihu: Publikácia Jozefa Štefánika je moderná, zrozumiteľná a praktická kniha obsahujúca pozoruhodné odborné poznatky. Autor spolu s vydavateľom si dali záležať aj na vzhľade knihy: má pekný prebal, kvalitnú väzbu a čo každému čitateľovi iste tiež spríjemní jej čítanie, sú milé kresby bilingválnych detí. Oceňujeme tiež, že v záujme vedy dáva autor čitateľovi nahliadnuť do súkromia svojej rodiny, dokonca zverejňuje svoju e-mailovú adresu. A pripomeňme si ešte to najpodstatnejšie: „Aby sa bilingválna výchova dieťaťa podarila, to znamená, aby bola úspešná, je nevyhnutné presne a dôsledne dodržať zvolenú metódu a snažiť sa obklopiť dieťa príslušným jazykovým prostredím, ktoré by ho „nútilo“ ku každodennému systematickému používaniu daného jazyka v základných životných situáciách. Dieťa absolvujúce bilingválnu výchovu možno až neskôr v dospelosti oceniť, od čoho všetkého bolo ušetrené: že sa nemuselo učiť nové slovíčka izolovane, lebo si ich osvojilo vždy v kontexte, že sa nemuselo učiť naspamäť gramatické pravidlá, lebo celý gramatický systém si prirodzene osvojilo v správnom a bezchybnom používaní daného jazyka a že sa nemuselo učiť nič práve nepotrebné, čo by neskôr mohlo zabudnúť.“

Miriam Medňanská

KRONIKA

Životné jubileum docenta Štefana Švagrovského

V dobrom zdraví sa na zaslúženom odpočinku a plný tvorivého elánu 11. marca dožil okrúhleho životného jubilea doc. PhDr. Štefan Švagrovský, CSc. Narodil sa pred sedemdesiatimi rokmi v obci Slavkovce (okr. Michalovce). V rokoch 1952 – 1953 študoval na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity slovakistiku a rusistiku, v r. 1953 – 1954 na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe a v r. 1957 dokončil štúdium na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Jeho prvým pracoviskom sa v r. 1957 – 1969 stala Katedra jazykov Slovenskej vysokej školy technickej, kde pôsobil najprv ako asistent, neskôr ako odborný asistent. Od začiatkov svojho pedagogického a vedeckého pôsobenia sa orientoval na výskum slovnej zásoby. Najprv ako spoluautor vysokoškolských učebných textov *Ruština pre technikov* (1965) a *Ruština pre poslucháčov a vedeckých ašpirantov Stavebnej fakulty* (1970), neskôr ako spoluautor príručky *Krátka gramatika ruského jazyka* (1976). V r. 1969 obhájil rigoróznou prácu a získal titul PhDr., hodnosť kandidáta filologických vied získal v r. 1972, v r. 1975 sa habilitoval na docenta. Jeho záujem o výskum slovanskej slovnej zásoby a o konfrontačný výskum ho v r. 1970 priviedol na Katedru ruského jazyka Inštitútu prekladateľstva a tlmočníctva pobočky Univerzity 17. novembra v Bratislave, kde pôsobil najprv ako odborný asistent, neskôr ako docent (od r. 1975), v rokoch 1972 – 1975 bol vedúcim tejto katedry. Po zrušení Univerzity 17. novembra v r. 1975 prešiel docent Š. Švagrovský pracovať na Katedru ruského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty Univerzity Komenského, ktorej ostal verný až do odchodu na zaslúžený odpočinok (1996). S pôsobením nášho jubilanta na Filozofickej fakulte UK sú späté výsledky jeho bádateľského úsilia. Na tomto pracovisku sa popri prednáškach a seminároch z ruskej lexikológie venoval nielen svojmu základnému predmetu, ale aj výskumu dejín jazyka, kultúrnych kontaktov a onomastike. K základným rusistickým prácam docenta Š. Švagrovského patria vysokoškolské učebné texty *Náčrt ruskej jednojazyčnej a dvojjazyčnej lexikografie* (1978), *Lexikológia ruského jazyka* (1979), *Lexikológia ruského jazyka. Chrestomatija* (1983), *Stručné dejiny ruskej lexikografie* (1994). Vedeckým bádáním v oblasti dejín jazyka sa jubilant postupne etabloval aj v oblasti slavistiky a slovakistiky. Z jeho pera sú známe vedecké štúdie so širším slavistickým a slovakistickým záberom, ktorých poznávacia hodnota má veľký význam pri štúdiu slovenských národných dejín a dejín jazyka v predspisovnom období. Takýto charakter majú vedecké štúdie *Zemplínske tlače z polovice 18. storočia vo svetle*

doterajších výskumov (1982), *K otázke genézy a konštituovania jazyka juhoslovan-
ských Rusínov (Rusniakov)* (1984), *Sloviacka otázka v dejinách slovenčiny* (1984),
Kalvinische Druckschriften aus Zemplin im Lichte der Gegenwartsforschung
(1985), *Preklad rituálnych staroslovienskych pasáží do slovenčiny* (1989). Tieto
vedecké štúdie sa vyznačujú nielen objavnosťou a prezentáciou problematiky a
faktov, ktoré ešte neboli (alebo nemohli byť) predmetom výskumu, ale v nich cítiť
aj srdce Východoslováka, zmysel pre regionálny výskum, interpretáciu historic-
kých prameňov a snahu nájsť vnútorné uspokojenie v odhaľovaní nových poznat-
kov o našej minulosti. Tento bádateľský zápal neopustil jubilanta ani na zaslúže-
nom odpočinku. Veľkú časť svojho voľného času venuje výskumu slovesných a
historických pamiatok Zemplína, vracia sa k starším pamiatkam a publikáciám his-
toriografickej povahy. Akoby sa zhlboka nadýchol a pustil do práce, na ktorú mu
počas pôsobenia za vysokoškolskou katedrou neostávalo času. Na pozadí urbár-
skych regulácií, ale aj starších geografických prameňov (M. Bel, S. Timon, diplo-
matár rodu Stárajovcov vydaný r. 1889, v ktorom sú spracované východoslovenské
archívne pramene zo 14. – 15. stor.) odhaľuje nepoznané súvislosti dejín jazyka,
ale aj cirkevných dejín východoslovenského regiónu. Poznatky z tejto oblasti zhr-
nul prednedávnom v zatiaľ nepublikovanej syntéze *Slovenský kalvinizmus v 16. –
20. storočí*, ktorej časť bola uverejnená v poslednom minuloročnom dvojčísle náš-
ho časopisu pod názvom *Z histórie slovenských kalvínskych rituálnych kníh z r.
1750 – 1758*. Týmto rozsiahlym materiálom sa jubilant uberá k dotváraniu mozai-
ky, ktorej začiatky siahajú do hľadania vzťahov kultúr a prínosu jednotlivých osob-
ností v dejinách jazyka, jazykovedy a konfesií. Osobitné miesto v bádateľských
záujmoch docenta Š. Švagrovského zaujímajú biograficky orientované štúdie *Lexi-
kografické dedičstvo L. A. Mičátka* (1980), *Ludovít Mičátek i ruskaja leksikografi-
ja* (1981), *Peter Tvrдый a slovenská lexikografia* (1981), *Z histórie slovensko-rus-
kých kontaktov na poli jazykovedy* (1981), *Slovenski filologovia v Rusku* (1985),
Michail Fiodorovič Rajeuskij a jeho kontakty so Slováckmi (1986), *Nad dielom
cirkevného historika Michala Lacka* (1991), *Vedeké dielo exilového slavistu
Michala Lacka* (1992). Problematike dejín jazyka a širším historickým súvislos-
tiam so zameraním na onomastiku sú venované štúdie *Z histórie osadných názvov
Slovákov v Juhoslávii* (1990) a *Pôvod osadných názvov Slovákov vo Vojvodine*
(1991). Šírku vedeckých záujmov docenta Š. Švagrovského dokazujú aj príspevky
z dejín spisovnej slovenčiny. Okrem osobnostných profilov a charakteristík vý-
znamných lexikografov v príspevkoch, ktoré sme už uviedli, nemožno obísť prís-
pevky *Manuskript Vrač domašnyj z východného Slovenska* (1986), *Michalovský
manuskript o ľudovom liečení* (1988), *Dva neznáme manuskripty Samuela Kokeša*
(1988, spoluautor), ale aj príspevky zamerané na osobnosti, ktoré boli v minulosti
tabuizované: *Henrich Bartek – His Life and Work* (1992), *Jazykovedný odkaz Hen-*

richa Bartka (1992), O pravopisnej koncepcii neschválených Pravidiel slovenského pravopisu z r. 1939 (1994).

Jubilujúci doc. PhDr. Štefan Švagrovský, CSc., výsledkami svojich výskumov obohatil slovakistiku, slavistiku a rusistiku o množstvo nových poznatkov. Jeho štúdie a články sa vyznačujú veľkou poznávacou hodnotou a inšpiratívnosťou. Do ďalších rokov Ti, milý jubilant, prajeme pevné zdravie, veľa spokojnosti a tvorivého nepokoja! Aj napriek tomu, že sa stretávame zriedkavejšie, ako keď si pôsobil za vysokoškolskou katedrou, tešíme sa na zápalisté diskusie, nové témy a ďalšie problémy, o ktorých sme zvyknutí hovoriť s Tebou pri náhodných stretnutiach a na vedeckých podujatiach.

Ad multos annos!

Pavol Žigo

ROZLIČNOSTI

Pätoritý skok. – V Morfológii slovenského jazyka (1966, s. 340) sa uvádza, že násobné číslovky *dvojité*, *trojité*, ktoré ako zhodné prívlastky určujú podstatné meno, vyjadrujú rozčlenenosť príslušného predmetu, napr. *dvojité dvere*, *dvojité obloky* (ako *dvojdielne dvere*, *dvojdielny obloky*). V protiklade s nečleneným predmetom vyjadrujú jeho násobenosť. Zriedka sa používa podoba *štvoritý*; pre ďalšie vyššie číslovky tento druh čísloviek nie je známy. S týmito číslovkami sú významovo príbuzné číslovky typu *podvojný* (*podvojná väzba*) vyskytujúce sa len v odbornom štýle.

V športovej rubrike denníka *Sme* (22. 1. 2001, s. 10) sme zachytili číslovku *pätoritý* v tomto kontexte: „*Štvoritý skok prestáva byť raritou. Kam sa bude uberať vývoj? Jestvuje teoreticky šanca na pätoritý skok?*“ (K. Divín: Pätoritý skok?).

V Krátkom slovníku slovenského jazyka (1997) sa uvádzajú číslovky *dvojité*, *trojité*, *štvoritý* ako násobné číslovky. Pri číslovkách *trojité* a *štvoritý* sa uvádzajú aj športové termíny: *trojité skoky*, *štvoritý skok* (v krasokorčuľovaní) so štyrmi obrátmi vo vzduchu. *Štvoritý skok*, prirodzene, závisí aj od rýchlosti obrátky. Odborníci predpokladajú, že vývoj skokov v krasokorčuľovaní sa bude uberať cestou umeleckého prejavu. Do popredia sa bude pretláčať prevedenie skoku. K *jednoduchému*, *dvojitému*, *trojitému* a *štvoritému* skoku pribudne *pätoritý skok* (ideálne pekný skok).

Podoba číslovky *pätoritý* je tvorená podobne ako číslovky *dvojité*, *trojité* a *štvoritý* príponou *-itý*, podoba *pätoritý* nadväzuje však užšie predovšetkým na podobu *štvoritý*, teda *štvoro* – *štvoritý* a podobne aj *pätoro* – *pätoritý*. So zreteľom na to, že sa už začínajú v praxi uplatňovať aj *pätorité skoky*, bude vhodné uviesť číslovku *pätoritý* v budúcich slovníkoch s príkladom *pätoritý skok*.

Jozef Jacko

INFORMÁCIE AUTOROM

Redakcia prijíma príspevky spracované na počítači – textový editor Word pod operačným systémom Windows alebo textový editor Text602 (T602) pod operačným systémom MS DOS. Pri spracúvaní príspevkov prosíme dodržiavať tieto zásady:

1. V celom texte používať jednotné riadkovanie 2.
2. V texte za každým interpunkčným znamienkom urobiť medzeru (napr. s. 312 a pod.).
3. Slová na konci riadka nerozdeľovať a tvrdý koniec riadka používať iba na konci odsekov. Odseky začínať so zarážkou.
4. Pri rozlišovaní typov písma pridržať sa naďalej úzu časopisu, používať kurzívu, riedenie, horný/dolný index. Nič nepodčiarkovať, nepoužívať široký a vysoký typ písma a pod.
5. V textovom editore T602 pomlčky vyznačovať dvoma spojovníkmi s medzerou na začiatku aj na konci (aj pri označovaní stranového a číselného rozsahu, napr. s. 3 – 12; v r. 1888 – 1889), v textovom editore Word rozlišovať dlhú čiarku (pomlčku), napr. G. Altmann – V. Krupa, a krátku čiarku (spojovník), napr. T. Slama-Cazacu; vedecko-metodologický a pod.
6. Znak, ktoré neobsahuje textový editor T602 (poľské písmená, praslovanské a i.), písať kombináciou dvoch znakov tak, aby jednoznačne určili príslušné písmeno, napr. #Z = Ź, #z = ź, &Z = Ź, &z = ź, \$N = Ń, \$n = ń, §L = Ł, §l = ł, #E = Ę, #e = ę, #A = Ą, #a = ą. Zoznam používaných znakov uviesť na začiatku príspevku.
7. Poznámky pod čiaru v texte označiť horným indexom (napr. vzniká tým synergický efekt,¹ ktorý...), poznámky uviesť na konci príspevku v tvare horný index, medzera, obsah poznámky (napr. ¹ Synergia znamená spolupôsobenie...).
8. Grafy a schémy pripojiť na osobitnom liste maximálne vo veľkosti šírky a výšky strany časopisu (podľa požadovanej veľkosti).
9. Do redakcie poslať jeden vytlačený exemplár príspevku spolu s disketou. Príspevok možno poslať aj elektronickou poštou ako prílohu na adresu monikak@juls.savba.sk. Po posúdení a redakčnom spracovaní ho redakcia vráti autorovi. Tento exemplár autor pošle späť redakcii spolu so skorigovanou disketou a opraveným vytlačeným príspevkom.
10. Literatúru uvádzať takto:
 - a) knižná publikácia:

FURDÍK, J.: Slovtvorná motivácia a jej jazykové funkcie. Levoča, Modrý Peter 1993. 199 s.

Synonymický slovník slovenčiny. Red. M. Pisárčiková. 2. vyd. Bratislava, Veda 2000. 998 s.
 - b) štúdia v zborníku:

DOLNÍK, J.: Spisovná slovenčina a čeština. In: Studia Academica Slovaca. 28. Red. J. Mlacek. Bratislava, Stimul 1999, s. 39 – 52.
 - c) článok v časopise:

HORECKÝ, J.: Sémantické a derivačné pole slovíet *ísť* a *chodiť*. Slovenská reč, 64, 1999, s. 202 – 208.

Súčasťou každej štúdie Slovenskej reči je záväzne abstrakt v anglickom jazyku (vrátane preloženého titulku). Abstrakt by mal mať max. 100 slov a obsahovať tzv. kľúčové slová na identifikáciu príspevku v rámci vedecko-výskumnej oblasti.

SLOVENSK REČ

ROČNÍK
66 – 2001

časopis pre výskum slovenského jazyka

ORGÁN JAZYKOVEDNÉHO ÚSTAVU
EUDOVÍTA ŠTÚRA
SLOVENSKEJ AKADÉMIE VIED

SLOVAK ACADEMIC PRESS, spol. s r. o., Bratislava

NOVÉ KNIHY ADRESOVANÉ REDAKCII

- ROCCHI, L.: **Hungarian Loanwords in the Slovak Language I. (A – K)**. Trieste, Università degli studi di Trieste 1999. 194 s.
- ODALOŠ, P. – PATRÁŠ, V. – OČENÁŠ, I. – STEJSKALOVÁ, M.: **Jazyk v komunikácii vybraných spoločenských prostredí**. Banská Bystrica, Pedagogická fakulta a Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela 1999. 150 s.
- Čeština – univerzália a specifika 1, 2, 3**. Ed. Z. Hladká – P. Karlík. Brno, Masarykova univerzita 1999. 130 s.; 2000. 192 s.; 2001. 348 s.
- LÁSKA, V.: **Slovník. Náboženstvo – Cirkev – Teológia**. Kežmarok, ViViT 2000. 96 s.
- Acta Universitatis Matthiae Belii**. Zborník Fakulty humanitných vied, sekcia filologická. 4. Zost. J. Krško – M. Bálintová. Banská Bystrica, Fakulta humanitných vied Univerzity Mateja Bela 2000. 212 s.
- LANSTYÁK, I.: **A magyar nyelv Szlovákiában**. Budapest – Bratislava, Osiris kiadó, Kalligram, MTA kissebségkutató muhely 2000. 368 s.
- Slovar Jezika slovenskih protestanskik piscev 16. stoletja**. Ur. M. Merše – F. Novak – F. Premk. Ljubljana, Založba ZRC SAZU 2001. 132 s.

SLOVENSKÁ REČ, časopis pre výskum slovenského jazyka. Orgán Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra Slovenskej akadémie vied. Ročník 66, 2001. Adresa redakcie: 813 64 Bratislava, Panská 26. Hlavný redaktor: Slavomír Ondrejovič. Výkonná redaktorka: Monika Koncová. Technický redaktor: Vladimír Radík. Vychádza šesť ráz za rok. Objednávky a predplatné prijíma Slovak Academic Press, spol. s r. o., P. O. Box 57, Nám. slobody 6, 810 05 Bratislava. Registračné číslo 7089.

Distributed by SAP – SLOVAK ACADEMIC PRESS Ltd., P. O. Box 57, Nám. slobody 6, 810 05 Bratislava, Slovakia.

Objednávky do zahraničia prijíma a vybavuje SLOVART G. T. G. Ltd., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, Slovakia.

Distribution rights held by KUBON and SAGNER, P. O. B. 34 01 08, D-8000 München, Germany.

© Slovak Academic Press, spol. s r. o., 2001